

*Strategia Rozwoju
Gminy Dmosin
na lata 2015 – 2022*

Spis treści

1. Wstęp	6
2. Obszar i czas realizacji Strategii	8
3. Aktualna sytuacja społeczno-gospodarcza na obszarze objętym Strategią	8
3.1. Podstawowe dane dotyczące obszaru.....	8
3.1.1. Położenie	8
3.1.2. Powierzchnia.....	12
3.1.3. Ludność	13
3.1.4. Środowisko przyrodnicze	14
3.1.5. Rys historyczny	26
3.1.6. Rys kulturowy.....	29
3.2. Zagospodarowanie przestrzenne	35
3.2.1. Infrastruktura techniczna	35
3.2.2. Własność nieruchomości.....	40
3.2.3. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego	40
3.2.4. Uwarunkowania ochrony środowiska	44
3.3. Sfera społeczna	44
3.3.1. Sytuacja demograficzna i społeczna na danym obszarze.....	44
3.3.2. Warunki i jakość życia mieszkańców	52
3.3.3. Oświata i edukacja	55
3.3.4. Opieka zdrowotna	60
3.3.5. Określenie grup społecznych wymagających wsparcia	60
3.3.6. Rynek pracy	69
3.4. Sfera ekonomiczna.....	72
3.4.1. Gospodarka	72
3.4.2. Turystyka	78
3.5. Analiza SWOT.....	80
3.6. Identyfikacja najważniejszych problemów występujących na danym obszarze	85
4. Cele ogólne i szczegółowe rozwoju danego obszaru	91

5. Zadania zmierzające do poprawy sytuacji na danym obszarze	96
5.1. Zmiany w strukturze gospodarczej obszaru.....	96
5.2. Zmiany w sposobie użytkowania terenu	96
5.3. Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury.....	96
5.4. Poprawa stanu środowiska.....	97
5.5. Poprawa stanu środowiska kulturowego.....	97
5.6. Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców	98
 6. Realizacja zadań.....	 99
6.1. Planowane zadania inwestycyjne w okresie 2015 – 2022.....	99
6.2. Zadania planowane do realizacji po roku 2022	111
6.3. Powiązania realizowanych zadań z innymi działaniami realizowanymi na terenie powiatu/województwa	111
 7. Oczekiwane wskaźniki efektów realizacji Strategii	 128
 8. Plan finansowy	 130
 9. System wdrażania Strategii	 134
 10. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej Strategii	 136
10.1. System monitorowania.....	136
10.2. Sposób oceny	137
10.3. Sposób inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi	139
10.4. Działania informacyjne i promocja Strategii.....	143

Spis tabel

Tabela 1: Powierzchnia powiatu brzezińskiego, miasta Brzeziny oraz gmin wiejskich leżących w obrębie powiatu	12
Tabela 2: Klasy bonitacyjne gruntów ornych w gminie Dmosin	14
Tabela 3: Ilości pyłów i gazów wprowadzonych do powietrza z terenu gminy Dmosin w 2002 r. [Mg/rok]	18
Tabela 4: Powierzchnia gruntów leśnych w Gminie Dmosin	19
Tabela 5: Pomniki przyrody w Gminie Dmosin	22
Tabela 6: Drogi powiatowe na obszarze Gminy Dmosin	35
Tabela 7: Drogi gminne na obszarze Gminy Dmosin	36
Tabela 8: Wodociągi w Gminie Dmosin	38
Tabela 9: Kanalizacja w Gminie Dmosin	38
Tabela 10: Gromadzenie i wywóz nieczystości ciekłych w Gminie Dmosin	39
Tabela 11: Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku w obszarze Gminy Dmosin	39
Tabela 12: Liczba ludności faktycznie zamieszkującej Gminę Dmosin (stan w dniu 31 XII)	45
Tabela 13: Ludność wg grup wieku w Gminie Dmosin	46
Tabela 14: Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Dmosin na dzień 31 grudnia	47
Tabela 15: W % ogółem ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminach wiejskich powiatu brzezińskiego i w powiecie na dzień 31.12.2014 roku	48
Tabela 16: Ruch naturalny ludności w Gminie Dmosin w latach 2003 - 2014	49
Tabela 17: Przyrost naturalny w gminach wiejskich powiatu i powiecie brzezińskim	50
Tabela 18: Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych dla Gminy Dmosin w latach 2003 - 2014	51
Tabela 19: Zameldowania i wymeldowania w ruchu wewnętrznym w Gminie Dmosin	52
Tabela 20: Saldo migracji wewnętrznych w poszczególnych gminach wiejskich powiatu brzezińskiego oraz w powiecie w latach 2003 - 2014	52
Tabela 21: Zasoby mieszkaniowe w Gminie Dmosin w latach 2003 - 2013	52
Tabela 22: Zasoby mieszkaniowe wg form własności	53
Tabela 23: Korzystający z instalacji w % ogółu ludności	54
Tabela 24: Mieszkania wyposażone w urządzenia techniczno-sanitarne w Gminie Dmosin	55
Tabela 25: Dzieci w wieku 3 - 6 lat objęte wychowaniem przedszkolnym w gminach wiejskich powiatu brzezińskiego oraz w powiecie brzezińskim [%]	56
Tabela 26: Edukacja	56
Tabela 27: Poziom wykształcenia ludności w Gminie Dmosin (ostatnie dostępne dane 2002 rok)	57
Tabela 28: Poziom wykształcenia w poszczególnych powiatach woj. łódzkiego w roku 2011	57
Tabela 29: Uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów (osoby) w gminach wiejskich powiatu brzezińskiego i w powiecie	58

Tabela 30: Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Dmosinie	63
Tabela 31: Przestępstwa na terenie Gminy Dmosin	67
Tabela 32: Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w Gminie Dmosin	69
Tabela 33: Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%] w gminach wiejskich powiatu brzezińskiego oraz w powiecie	70
Tabela 34: Bezrobotni zarejestrowani z obszaru powiatu brzezińskiego	70
Tabela 35: Charakterystyka osób bezrobotnych na terenie Gminy Dmosin	71
Tabela 36: Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w Gminie Dmosin w latach 2003-2014 (stan w dniu 31 XII)	72
Tabela 37: Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sektorów własnościowych w 2014 roku w Gminie Dmosin	73
Tabela 38: Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane według sekcji PKD 2007 w latach 2009 – 2014 w Gminie Dmosin	74
Tabela 39: Poziom aktywizacji gospodarczej na przykładzie gmin wiejskich w powiecie brzezińskim, stan na 31 XII	75
Tabela 40: Gospodarstwa domowe z dochodami z różnych źródeł	76
Tabela 41: Użytkowanie gruntów w Gminie Dmosin	77
Tabela 42: Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych	77
Tabela 43: Gospodarstwa z uprawą wg rodzaju w Gminie Dmosin	78

Spis map

Mapa 1: Województwo łódzkie z wyznaczonym powiatem brzezińskim	8
Mapa 2: Mapa powiatu brzezińskiego z wydzielonymi gminami	9
Mapa 3: Położenie Gminy Dmosin (obszar oznaczony jasnym kolorem czerwonym) względem większych jednostek terytorialnych	10
Mapa 4: Położenie Gminy Dmosin w układzie drogowym	11
Mapa 5: Gmina Dmosin z wyznaczonymi obrębami	13
Mapa 6: Formy ochrony przyrody na obszarze Gminy Dmosin	20

Spis wykresów

Wykres 1: Liczba ludności faktycznie zamieszkującej Gminę Dmosin (stan w dniu 31 XII)	45
Wykres 2: Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Dmosin na dzień 31 grudnia	48

Wykres 3: W % ogółem ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminach wiejskich powiatu brzezińskiego i w powiecie na dzień 31.12.2014 roku	49
Wykres 4: Ruch naturalny ludności w Gminie Dmosin w latach 2003 - 2014.....	50
Wykres 5: Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych dla Gminy Dmosin w latach 2003 - 2014....	51
Wykres 6: Zasoby mieszkaniowe wg form własności w Gminie Dmosin w 2007 roku	54
Wykres 7: Poziom wykształcenia ludności w Gminie Dmosin (ostatnie dostępne dane 2002 rok)	57
Wykres 8: Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w Gminie Dmosin	69
Wykres 9: Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w Gminie Dmosin w latach 2003-2014 (stan w dniu 31 XII).....	73
Wykres 10: Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane według sekcji PKD 2007 w 2014 roku w Gminie Dmosin	75

1. Wstęp

Podstawowym celem działań władz samorządowych powinno być jak najlepsze zaspokojenie indywidualnych i zbiorowych potrzeb społeczności lokalnej oraz zapewnienie jej jak najwyższego standardu życia. Zwykle osiągnięcie tego celu jest możliwe poprzez realizację zadań własnych określonych przez ustawę, jednak szczególnie należy mieć na uwadze postulaty zgłaszane przez społeczeństwo osobiście. Realizacja tych zamierzeń powinna również sprzyjać długookresowemu rozwojowi lokalnemu.

Szybko zmieniające się zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania rozwoju oraz integracja Polski z Unią Europejską sprawiają, że władze samorządowe są praktycznie zobowiązane do podejmowania skoordynowanych decyzji i działań zarysowanych w dłuższej perspektywie czasu. Osiągnięcie rozwoju lokalnego jest więc możliwe jedynie wówczas, jeśli jego realizacja opierać się będzie na stabilnym, wieloletnim programie rozwoju społeczno-gospodarczego. Podstawowym narzędziem umożliwiającym zarządzanie jednostką terytorialną w długim horyzoncie czasu jest strategia rozwoju.

Strategia rozwoju gminy to pewien generalny plan systemowego, długofalowego działania władz (i wszystkich, którzy chcą im w tym pomóc) wobec szans i zagrożeń wynikających ze zmiennego otoczenia i działań innych podmiotów, ukierunkowany przez wartości i opcje uznane przez społeczność lokalną, bazujący na wewnętrznym potencjale sił i uwzględniający wewnętrzne słabości.

Strategia stanowi koncepcję rozwoju, wytycza cele rozwoju oraz kierunki działania. Jest ona instrumentem stymulowania procesów społeczno-gospodarczych zachodzących na terenie gminy, a w szczególności:

- dyktuje główne kierunki rozwoju gminy,
- stanowi plan będący podstawą do podejmowania decyzji rozwojowych,
- zwiększa spójność decyzji podejmowanych przez władze samorządowe,
- pozwala na lepsze zagospodarowanie zasobów gminy,
- stanowi podstawę do ubiegania się o środki finansowe z krajowych i zagranicznych funduszy pomocowych,
- informuje mieszkańców i inwestorów o spodziewanych kierunkach rozwoju gminy.

Strategia spełnia zatem funkcję:

- materiału informacyjnego, określającego aktualny potencjał społeczny, ekonomiczny i gospodarczy gminy,
- programu działania dla władz lokalnych,
- formalnej podstawy umożliwiającej ubieganie się o środki wsparcia z budżetu państwa oraz o środki z funduszy pomocowych Unii Europejskiej,

- materiału promocyjnego.

Prace nad strategią Gminy Dmosin toczyły się z uwzględnieniem następujących zasad:

- zasada koncentracji na realnych siłach Gminy Dmosin – strategia powinna zmierzać do wszechstronnego wykorzystania unikalnych zasobów lokalnych, w szczególności historycznych, przyrodniczych, a także kapitału ludzkiego oraz cennych odmienności. Dlatego zawartość celów strategicznych to przede wszystkim pomysły na wykorzystanie atutów lokalnych, na które zarówno Urząd Gminy, jak i sami mieszkańcy mają największy wpływ;
- zasada koncentracji na zagadnieniach najistotniejszych dla przyszłości – przyjęto, że każdy potencjalny cel strategiczny powinien być rozpatrywany w kontekście jego doniosłości dla przyszłości Gminy. Dokonano zatem selekcji i wyodrębniono cele o najwyższym priorytecie;
- zasada koncentracji tematycznej – *Strategia Rozwoju Gminy Dmosin na lata 2015 - 2022* będzie koncentrowała się na niewielu, ale najważniejszych zagadnieniach z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego. Ta swojego rodzaju wybiórczość zapobiega stworzeniu dokumentu, który będzie obejmować wszystkie cele, a faktyczna realizacja następuje tylko w niewielu przypadkach.

Realizacja zadań określonych w Strategii przypada na okres programowania Unii Europejskiej i zawiera się w latach 2015 – 2022. Rezultaty i oddziaływania niektórych zadań, szczególnie tych rozpoczętych w latach 2019 – 2020 obejmą także następny okres programowania.

2. Obszar i czas realizacji Strategii

Obszar objęty strategią rozwoju to gmina wiejska Dmosin, położona w powiecie brzezińskim, w województwie łódzkim.

Czas realizacji Strategii to lata 2015 – 2022, a zatem wpisuje się on w nowy okres programowania interwencji funduszy Unii Europejskiej w Polsce.

3. Aktualna sytuacja społeczno-gospodarcza na obszarze objętym Strategią

3.1. Podstawowe dane dotyczące obszaru

3.1.1. Położenie

Gmina wiejska Dmosin położona jest w granicach administracyjnych województwa łódzkiego, należy do powiatu brzezińskiego. Powiat ten zlokalizowany jest w kierunku na północny-wschód od miasta Łodzi. Położenie powiatu w województwie obrazuje mapa poniżej.

Mapa 1: Województwo łódzkie z wyznaczonym powiatem brzezińskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014 gmina wiejska Dmosin*

W ramach powiatu brzezińskiego wydzielone zostało miasto powiatowe Brzeziny oraz 4 gminy wiejskie (kolejność wg. powierzchni): Brzeziny, Dmosin, Rogów oraz Jeżów. Gmina Dmosin położona jest w północnej części powiatu.

Mapa 2: Mapa powiatu brzezińskiego z wydzielonymi gminami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014 gmina wiejska Dmosin*

Gmina Dmosin graniczy z następującymi gminami:

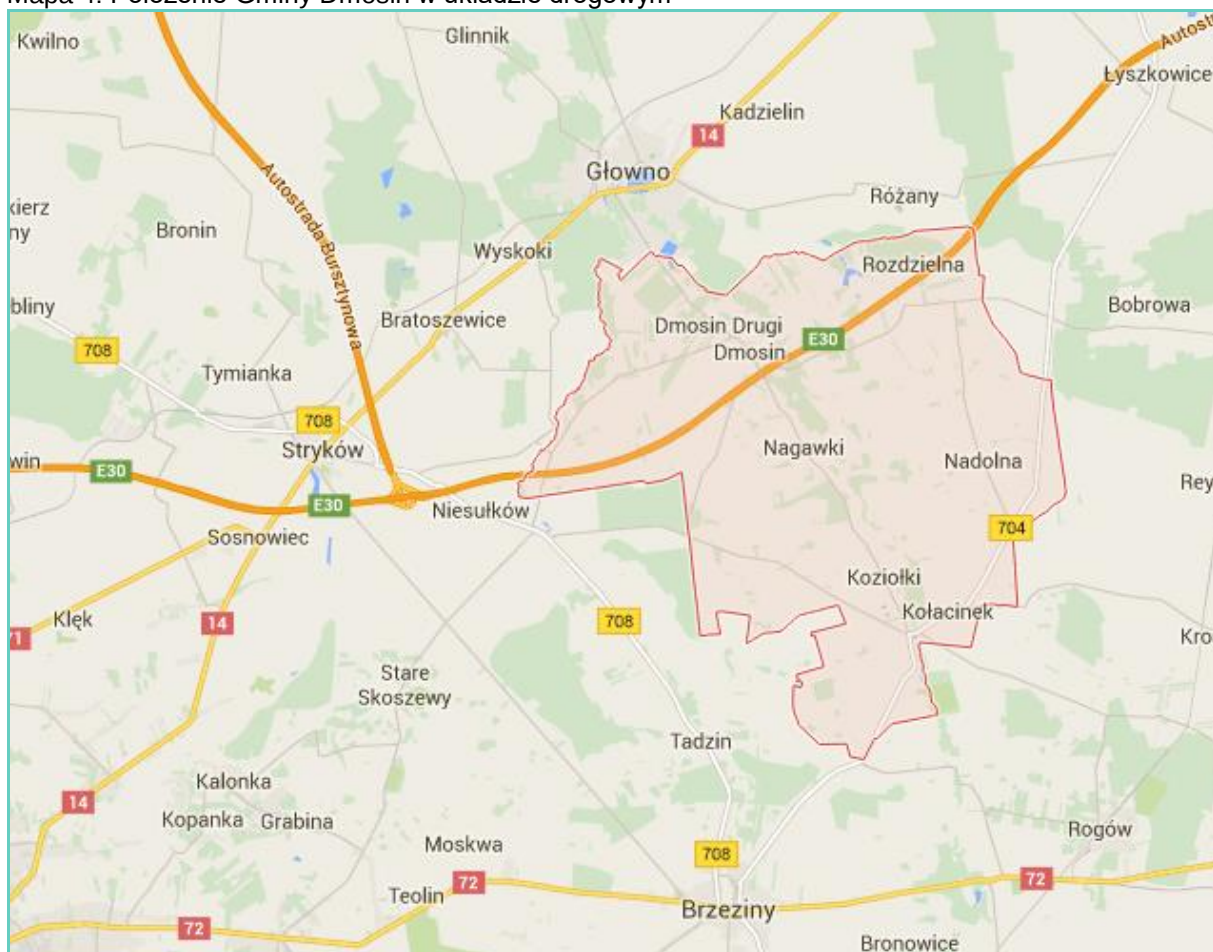
- powiat brzeziński:
 - gmina Brzeziny – od południowego zachodu,
 - gmina Rogów – od południowego wschodu,
- powiat skierniewicki:
 - gmina Lipce Reymontowskie – od wschodu,
- powiat łowicki:
 - gmina Łyszkowice – od północnego wschodu,
- powiat zgierski:
 - gmina Stryków – od zachodu,
 - gmina Głowno – od północy.
 - gmina miast Głowno – od północy

Odległość miejscowości Dmosin od wybranych jednostek terytorialnych wynosi:

- Warszawa – około 102 km,
- Łódź – około 38 km,
- Brzeziny – około 17 km,
- Skierniewice – około 35 km,
- Łowicz – około 31 km,
- Zgierz – około 34 km,
- Rawa Mazowiecka – około 43 km.

Układ drogowy przedstawia mapa poniżej.

Mapa 4: Położenie Gminy Dmosin w układzie drogowym

Źródło: www.google.pl/maps/place/Dmosin

Do ciągów komunikacyjnych strategicznych dla Gminy Dmosin, ale leżących poza jej obrębem należą:

- Autostrada Bursztynowa A1 łącząca północ z południem Polski,
- Droga krajowa nr 14 relacji: Pabianice – Łódź – Stryków – Łowicz,
- Droga krajowa nr 72 relacji: Konin – Turek – Łódź – Brzeziny – Rawa Mazowiecka,
- Droga wojewódzka nr 708 relacji: Ozorków – Stryków – Brzeziny.

Obecnie przez obszar Gminy Dmosin nie prowadzą linie kolejowe. Planuje się poprowadzenie tu linii kolejowej dużych prędkości Warszawa – Łódź – Poznań/Wrocław. Mieszkańcy Gminy mają dostęp do połączeń Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej. Najbliżej położone przystanki znajdują się w Strykowie, Bratoszewicach, Głownie oraz Kamieniu Łowickim. Jest to trasa łącząca Łódź Widzew z Łowiczem Głównym.

3.1.2. Powierzchnia

Powierzchnia Gminy Dmosin wynosi 10 019 ha, co stanowi 27,94% powierzchni powiatu brzezińskiego. Większą powierzchnię zajmuje tylko gmina wiejska Brzeziny (29,74%).

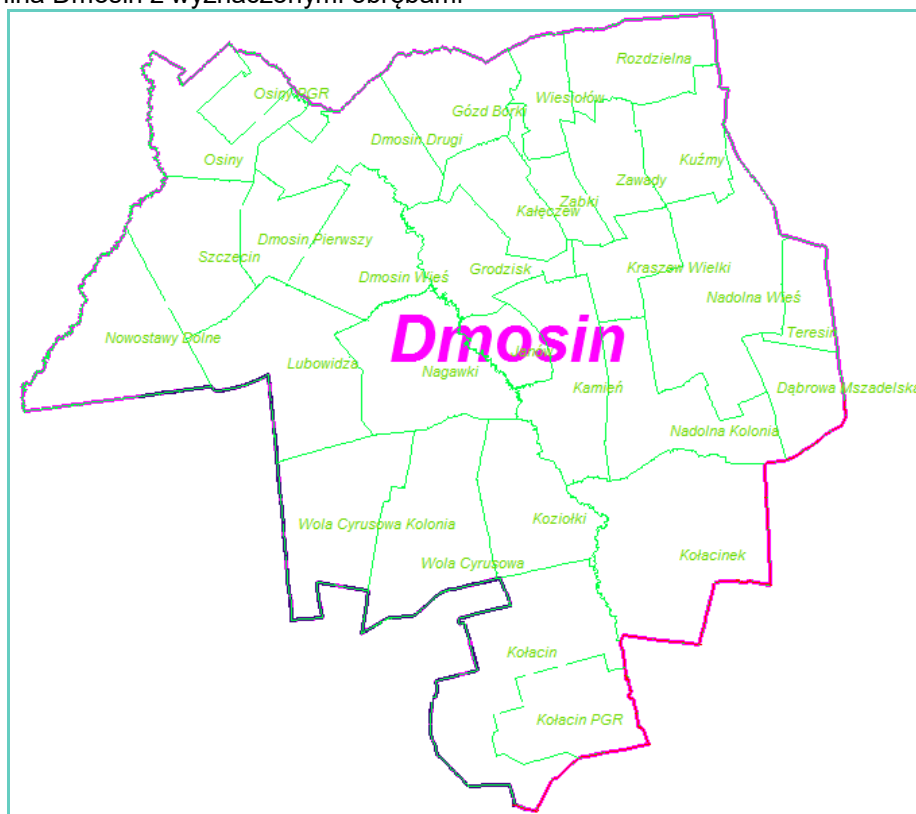
Tabela 1: Powierzchnia powiatu brzezińskiego, miasta Brzeziny oraz gmin wiejskich leżących w obrębie powiatu

	powierzchnia w ha	udział % w powierzchni powiatu
Powiat brzeziński	35 856	
Miasto Brzeziny	2158	6,02%
Gmina Brzeziny	10 664	29,74%
Gmina Dmosin	10 019	27,94%
Gmina Jeżów	6 409	17,87%
Gmina Rogów	6 606	18,42%

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Gmina Dmosin podzielona jest na 30 miejscowości zebranych w ramach 26 sołectw. Do sołectw tych należą: Borki, Dmosin Wieś, Dmosin Pierwszy, Dmosin Drugi, Grodzisk, Kałęczew, Kamień, Kołacinek, Kołacin, Koziołki, Kraszew, Kraszew Wielki, Kuźmy, Lubowidza, Nadolna Wieś, Nadolna Kolonia, Nagawki – Janów, Nowostawy Dolne, Osiny – Zarębów, Osiny, Szczecin, Teresin - Dąbrowa Mszadelska, Wiesiołów – Rozdzielna, Wola Cyrusowa Wieś, Wola Cyrusowa Kolonia oraz Ząbki – Zawady. Mapa poniżej przedstawia miejscowości w Gminie Dmosin.

Mapa 5: Gmina Dmosin z wyznaczonymi obrębami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Informacji katastralnej powiatu brzezińskiego, www.brzeziny.geoportal2.pl

3.1.3. Ludność

Na dzień 31 XII 2014 roku Gminę Dmosin zamieszkiwało faktycznie 4529 osób, gęstość zaludnienia wynosiła 45 os/km². Liczba ludności stopniowo ulega zmniejszeniu, co wynika w szczególności z ujemnego przyrostu naturalnego. Społeczeństwo Gminy Dmosin należy do typu „starzejącego się”, co stawia przed władzą samorządową nowe wyzwania. Mieszkańcy wykazują się dość dużą mobilnością, saldo migracji wewnętrznych w latach poddanych analizie było zarówno dodatnie jak i ujemne. Mieszkańcy Gminy Dmosin charakteryzują się stosunkowo niskim poziomem wykształcenia, choć z biegiem lat zmienia się to na korzyść i coraz więcej osób zwraca uwagę na konieczność podnoszenia własnych kwalifikacji i umiejętności.

W ramach grup społecznych wymagających wsparcia wymienia się w Gminie w szczególności osoby ubogie, bezrobotne, chore oraz niepełnosprawne.

3.1.4. Środowisko przyrodnicze

▪ POŁOŻENIE I UKSZTAŁTOWANIE TERENU

„Według regionalizacji fizyczno-geograficznej Polski (J. Kondracki 1988 r.) obszar gminy Dmosin znajduje się w obrębie dwóch mezoregionów: Równiny Łowicko-Błońskiej (ok. 2/3 powierzchni Gminy) i Wzniesień Łódzkich (ok. 1/3 powierzchni w południowo-wschodniej części Gminy), granica biegnie na linii SW - NE.

Omawiany teren pochylony jest w kierunku północno-zachodnim. Różnice wysokości bezwzględnych są znaczne i wynoszą od 200,0 metrów n.p.m. w części południowej do 140,0 metrów n.p.m. w części północno-zachodniej.

Wysoczyznę polodowcową rozcina wąska dolina Mrogi biegnąca przez centrum Gminy z południowego-wschodu na północny-zachód. Północno-zachodnia granica Gminy biegnie doliną Mrożyca. Obie doliny, a zwłaszcza dolina Mrogi charakteryzuje się ostrymi krawędziami. Głównym dolinom rzeczonym towarzyszą liczne, często suche, głęboko wcięte dolinki boczne.

W obrębie wysoczyzny polodowcowej, a zwłaszcza na obszarze Równiny Łowicko-Błońskiej występują liczne zagłębienia bezodpływowe, zwykle wypełnione wodą, tworząc tzw. „oczka wodne”. Największe tego typu zbiorniki występują w południowo-zachodniej części Gminy.

Gminę Dmosin można podzielić na dwie części:

- na wschód od doliny Mrogi, gdzie rzeźba jest urozmaicona licznymi dolinami i pagórkami,
- na zachód od doliny rzecznej, gdzie występuje lekko falista równina.”¹

▪ GLEBY

Gminę charakteryzują niezbyt korzystne warunki dla produkcji rolnej. Tabela poniżej prezentuje powierzchnię gruntów ornych Gminy z podziałem na klasy bonitacyjne.

Tabela 2: Klasy bonitacyjne gruntów ornych w gminie Dmosin

Ogółem	Klasy bonitacyjne [ha]								
	I	II	III	III a i b	IV a	IV b	V	VI	VI z
8849	0	2,13	437	0	1516	2796	3052	1004	40

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dmosin, Łódź, lipiec 2004

Jak wskazują dane, w Gminie występuje niewiele gleb o najwyższych klasach bonitacji, najlepszych pod uprawy (0,02%). Gleby klasy III stanowią niecałe 5% zasobów. Największy udział mają gleby V i IV klasy. Gleby klasy III i IV stanowią łącznie niespełna 54% ogółu. W dolinach rzek powszechnie występują użytki V i VI klasy na glebach pochodzenia organicznego. Grunty klasy II - IV podlegają ochronie przed zmianą rolniczego użytkowania.

¹ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dmosin, Łódź, lipiec 2004

W gminie Dmosin przeważają gleby brunatne, wylugowane wytworzone z piasków gliniastych lub z piasków luźnych. W obrębie gruntów ornych dominują kompleksy żytne - 96,4%. Niewielki udział jest kompleksów pszennych - 1,9% oraz zbożowo-pastewnych - 1,7%.

Wśród użytków zielonych wyróżniamy na terenie Gminy dwa rodzaje kompleksów: użytki zielone średnie 2z - 52,6% oraz użytki zielone słabe 3z - 47,4%.

Na terenie gminy Dmosin występuje bardzo duży udział gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych około 81 – 100%.²

▪ SUROWCE NATURALNE

Na terenie Gminy Dmosin występują następujące złoża udokumentowane:

- a) Kołacinek - złoża kopaliny naturalnej - piasku. Jego wydobywanie zostało zaniechane, figuruje w „Bilansie zasobów złóż kopaliny w Polsce” (stan na dzień 31.12.2013 r.). Zasoby bilansowe złoża - 57 tys. Ton.
- b) Kołacinek I - złoża położone na działkach o nr ewid. 343 i 345 we wsi Kołacinek. Zgodnie z Zawiadomieniem Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi z dnia 6.09.2014 r. w sprawie przyjęcia Dokumentacji geologicznej złoża kruszywa naturalnego - piasku i piasku ze żwirem, ustalone zasoby złoża wynoszą ok. 865 tys ton. W „Bilansie zasobów złóż kopaliny w Polsce” (stan na dzień 31.12.2013 r.), złoża figuruje jako złoża rozpoznane szczegółowo. Złoża nie jest eksploatowane, nie wystąpiono dotychczas o koncesję na wydobywanie.
- c) Kołacinek II - Złoża kruszywa naturalnego - piasku. Złoża położone na działkach o nr ewid. 388/1, 389/1 i 390/1 we wsi Kołacinek. Złoża nie figuruje w „Bilansie zasobów złóż kopaliny w Polsce” (stan na dzień 31.12.2013 r.), złoża zostało udokumentowane w 2014 r. Zgodnie z decyzją Marszałka Województwa Łódzkiego (pismo znak. RŚV.7427.2.80.2014.MK) zasoby złoża wynoszą 588 tys ton. Złoża nie jest eksploatowane, nie wystąpiono dotychczas o koncesję na wydobywanie.
- d) Kraszew Nadolna Pole 3-9 - Złoża na polach od 3 do 9, udokumentowane na podstawie zatwierdzonej dokumentacji geologicznej złoża (decyzja Marszałka Województwa Łódzkiego z dnia 14 marca 2012 r. znak. ROV.7427.2.19.2012.AW), kruszywa naturalnego - piasku. Zgodnie z ww. dokumentacją ustalone zostały zasoby geologiczne złoża na 1 967 tys. ton z wyszczególnieniem na poszczególne pola:
 - (a) Pole 3 - 906 tys. ton;
 - (b) Pole 4-169 tys. ton;
 - (c) Pole 5-112 tys. ton;
 - (d) Pole 6-109 tys. ton;
 - (e) Pole 7-112 tys. ton;
 - (f) Pole 8 - 387 tys. ton;
 - (g) Pole 9-169 tys. ton.

Złoża zlokalizowane jest na działkach o nr ewid. 159, 161, 162, 182/1, 183/1, 184/1, 184/2, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 208, 209, 213/1, 213/2, 214, 219, 220, 221 o łącznej powierzchni ok. 33,52 ha. W „Bilansie zasobów złóż kopaliny w Polsce” (stan na dzień 31.12.2013 r.), złoża figuruje

² Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dmosin, Łódź, lipiec 2004

jako złoża rozpoznane szczegółowo. Złoże nie jest eksploatowane, nie wystąpiono dotychczas o koncesję na wydobywanie.

e) Kraszew Nadolna 1-2 - złoża na Polach 1 i 2 udokumentowane na podstawie

Zawiadomienia z dnia 7 lipca 2010 r. Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi (pismo znak RO.V-KK-7510-37/10) w sprawie przyjęcia Dokumentacji geologicznej złoża kruszywa naturalnego - piasku i pisaku ze żwirem. Na podstawie dokumentacji określono zasoby geologiczne złoża w wielkości 848 tys. ton z wyszczególnieniem na pola:

(a) Pole 1 - 277 tys. ton;

(b) Pole 2 - 570 tys. ton.

Udokumentowane kompleksy składowania dwutlenku węgla w gminie nie występują.

Na terenie gminy został ustanowiony przez Marszałka Województwa Łódzkiego decyzją znak RO.Y7513.3.2011.KK z dnia 21.02.2011 r. teren i obszar górniczy obowiązujący dla złoża Kraszew Nadolna Pole 1 i Pole 2. Wpis do rejestru obszarów górniczych został dokonany zgodnie z Zawiadomieniem Ministerstwa Środowiska Państwowego Instytutu Geologicznego i Państwowego Instytutu Badawczego.

Złoże zlokalizowane jest na działkach o nr ewid. 206, 212, 231/1 w miejscowości Nadolna Wieś. Granice obszaru górniczego pokrywają się z granicą złoża.

Pozostałe eksploatowane niegdyś wyrobiska kruszywa są albo całkowicie zarośnięte, albo zrekultywowane.

Na terenie gminy Dmosin udokumentowano występowanie torfów o miąższości 0,54-1,2 m i średniej popielności 48,68-67,2 % i stopniu rozkładu od 32 do 42 %, jednak złoża te nie spełniają kryteriów i nie tworzą nagromadzeń o charakterze złożowym."

▪ WODY POWIERZCHNIOWE

„Gminę Dmosin jak całe województwo łódzkie, należy zaliczyć do ubogich w zasoby wód powierzchniowych. Położenie Gminy na obszarze Wzniesień Łódzkich powoduje niekorzystny odpływ wód rzek i strumieni ku swoim recypientom.

Gmina Dmosin leżąca w dorzeczu rzeki Mrogi należy do zlewni Bzury. Rzeka Mroga przepływa przez centralną część Gminy, z kierunku południowo-wschodniego na północ zachód. Posiada liczne meandry i starorzecza. (...)

W obrębie Gminy Mroga posiada liczne dopływy (m.in. Struga i Ignatówka). Rzeka Mrożyca, przepływająca wzdłuż północno-zachodniej granicy Gminy, wpada do Mrogi poza jej granicami. Ciekom towarzyszą liczne drobne „oczka” oraz zabagnienia i obszary źródliskowe (tzw. młaki i wysięki). Rzeka Mroga w rejonie Kołacina posiada niewielkie podpiętrzenie.

(...)

Na terenie Gminy mają początek małe rzeki i strumienie, które nie mają istotnego znaczenia dla: kształtowania zasobów wodnych; ochrony przeciwpowodziowej niemniej spełniają ogromną rolę w rolnictwie dla regulacji stosunków wodnych w glebie, służą polepszeniu jej zdolności produkcyjnej i ułatwieniu jej uprawy.

Mroga – (...) Na rzece, zwłaszcza w jej początkowym biegu zlokalizowane są liczne niewielkie sztuczne zbiorniki retencyjne pełniące również funkcje rekreacyjne. Zbiorniki zlokalizowane są, śledząc kolejno wzdłuż biegu rzeki, we wsiach Bogdanka, Rochna, Lisowice, Praga Rogów i Kołacin.

(...)

Niskie przepływy naturalne rzek są przyczyną wysychania cieków na wielu odcinkach, zwłaszcza w okresie letnim. Powoduje to określone problemy w gospodarce wodnej Gminy i niedobory wody, zwłaszcza dla celów rolniczych. Dlatego też szczególnego znaczenia nabiera retencionowanie wód, które pozwoli magazynować ją w okresach długotrwałych opadów i wykorzystywać do nawodnień w okresach suszy.

Poza funkcją gospodarczą zbiorniki małej retencji pełnią trudne do przecenienia funkcje przyrodnicze - regulują odpływ, ograniczają zagrożenia powodziowe, przez zmniejszenie drenażu zapobiegają obniżaniu się poziomu wód gruntowych.

Regulację stosunków wodnych na terenach rolniczych zapewniają także melioracje szczegółowe, w tym sieci drenarskie wykonywane przez Państwo za częściową odpłatnością właścicieli gruntów. Od strony technicznej urządzenia te powodują odprowadzanie nadmiaru wody przyczyniając się do przewietrzania gruntów, a tym samym do rozwoju mikroflory oraz poprawy struktury i produktywności gleb, zaś wyposażone w budowle piętrzące pozwalają na zatrzymywanie wody w okresach suszy.”

▪ WODY PODZIEMNE

„Na terenie gminy Dmosin ujmowane do eksploatacji są 3 poziomy wodonośne: czwartorzędowe, trzeciorzędowe, górnourajskie. Górnourajski poziom wodonośny jest związany z wapieniami i marglami jury górnej. (...) Trzeciorzędowy poziom wodonośny związany jest z piaskami miocenu. Występuje lokalnie w rejonie Kołacina. Czwartorzędowy poziom wodonośny związany jest z serią piaszczysto-żwirową genezy wodnolodowcowej i rzecznej. (...)

W północno-wschodniej i południowo-wschodniej części Gminy występuje fragment czwartorzędowego zbiornika międzymorenowego Brzeziny — Lipce Reymontowskie (nr 403) należącego do Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP), podlegającego wysokiej ochronie (OWO). (...).”³

Na obszarze Gminy funkcjonuje komunalna oczyszczalnia ścieków. Gminna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków oczyszcza 14749 m³ ścieków na rok, ich odbiornikiem jest rzeka Mroga w 32,135 km. Na obszarze Gminy funkcjonuje również oczyszczalnia zakładowa zlokalizowana przy Ubojni Drobiu „Piórkowscy” w Woli Cyrusowej. Jest to także oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna, oczyszczająca 120 968 m³ ścieków rocznie, a których odbiornikiem jest również rzeka Mroga w 43,9 km jej biegu.⁴

³ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dmosin, Łódź, lipiec 2004

⁴ Wykaz oczyszczalni ścieków na terenie woj. łódzkiego o emisjach zanieczyszczeń do wód lub do ziemi powyżej 5 m³/d w 2013 roku, www.wios.lodz.pl

■ POWIETRZE

„Podstawowymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie Gminy Dmosin są: lokalne kotłownie komunalne i paleniska domowe, procesy technologiczne (nieliczne na terenie Gminy), transport samochodowy. W tabeli podano szacunkowe wielkości emisji zanieczyszczeń do powietrza (bez uwzględnienia indywidualnych palenisk domowych i transportu samochodowego) z terenu gminy Dmosin. Zestawienia dokonano na podstawie ustaleń WIOŚ w Łodzi Delegatura w Skierniewicach dotyczących roku 2002.

Tabela 3: Ilości pyłów i gazów wprowadzonych do powietrza z terenu gminy Dmosin w 2002 r. [Mg/rok]

Obszar	Pył	B/a/p	Sadza	Emisje gazów			
				SO ₂	NO ₂	CO	CO ₂
gm. Dmosin	0,784	0,0010	0,147	0,806	0,594	4,965	270,500
OGÓŁEM POWIAT	27,915	0,0201	1,115	33,597	20,538	88,037	16 235,816

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dmosin, Łódź, lipiec 2004

Na terenie gminy Dmosin główne źródła zorganizowanej emisji zanieczyszczeń do powietrza są związane z energetycznym spalaniem paliw, to przede wszystkim kotłownie lokalne. Procesy technologiczne prowadzone przez nieliczne podmioty gospodarcze występujące na terenie gminy Dmosin, ze względu na ilość wprowadzanych do powietrza zanieczyszczeń, nie są podstawowymi źródłami zanieczyszczeń.

Emisja ze źródeł technologicznych jest związana m.in. z procesami:

- termicznej obróbki wędlin (wędzenie),
- lakierowania karoserii samochodowych,
- magazynowania i dystrybucji paliw płynnych.

W celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza jednostki organizacyjne mogą podejmować różnego rodzaju działania. Do najczęściej stosowanych metod można zaliczyć:

- budowę i eksploatację urządzeń ochrony środowiska,
- spalanie paliw o większej wartości opałowej a niższej zawartości siarki i popiołu,
- modernizację kotłowni, polegające na zastąpieniu źródeł opalanych węglem na źródła opalane np. olejem opałowym lekkim, gazem ziemnym, gazem płynnym,
- realizowanie prac termomodernizacyjnych budynków.

Duże znaczenie dla ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza, zwłaszcza tzw. emisji niskiej, ma zastępowanie źródeł opalanych węglem źródłami opalnymi olejem opałowym lekkim czy gazem płynnym „propan-butan”. W ostatnich latach na terenie Gminy realizowano inwestycje w powyższym zakresie. Można do nich zaliczyć m.in. modernizację kotłowni w Szkole Podstawowej w Kołacinie, Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Dmosinie, Urzędzie Gminy w Dmosinie i Świetlicy Środowiskowej w Nagawkach oraz wykonanie prac termomodernizacyjnych w Szkole Podstawowej w Dmosinie,

Gminnym Ośrodkiem Zdrowia w Nagawkach, Urzędzie Gminy Dmosin oraz budynku strażnicy OSP w Dmosinie.”⁵

▪ LASY, TERENY ZIELENI

Lasy na obszarze Gminy zajmują 734,39 ha, czyli lesistość kształtuje się na poziomie 7,3% (w powiecie brzezińskim wskaźnik osiąga 13,8%, zaś na obszarze województwa łódzkiego 21,3%). Powierzchnia lasów na obszarze Gminy nie jest zatem zbyt duża. Większość gruntów leśnych (66,3%) stanowi własność osób prywatnych. Pozostałe grunty leśne to grunty publiczne, z których 99,5% należy do Skarbu Państwa, z nich zaś 98,8% pozostaje w Zarządzie Lasów Państwowych. Poniżej przedstawiono dane dotyczące gruntów leśnych w Gminie.

Tabela 4: Powierzchnia gruntów leśnych w Gminie Dmosin

ogółem	734,39 ha
lesistość	7,3%
grunty leśne publiczne ogółem	247,39 ha
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa	246,19 ha
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	243,19 ha
grunty leśne prywatne	487 ha

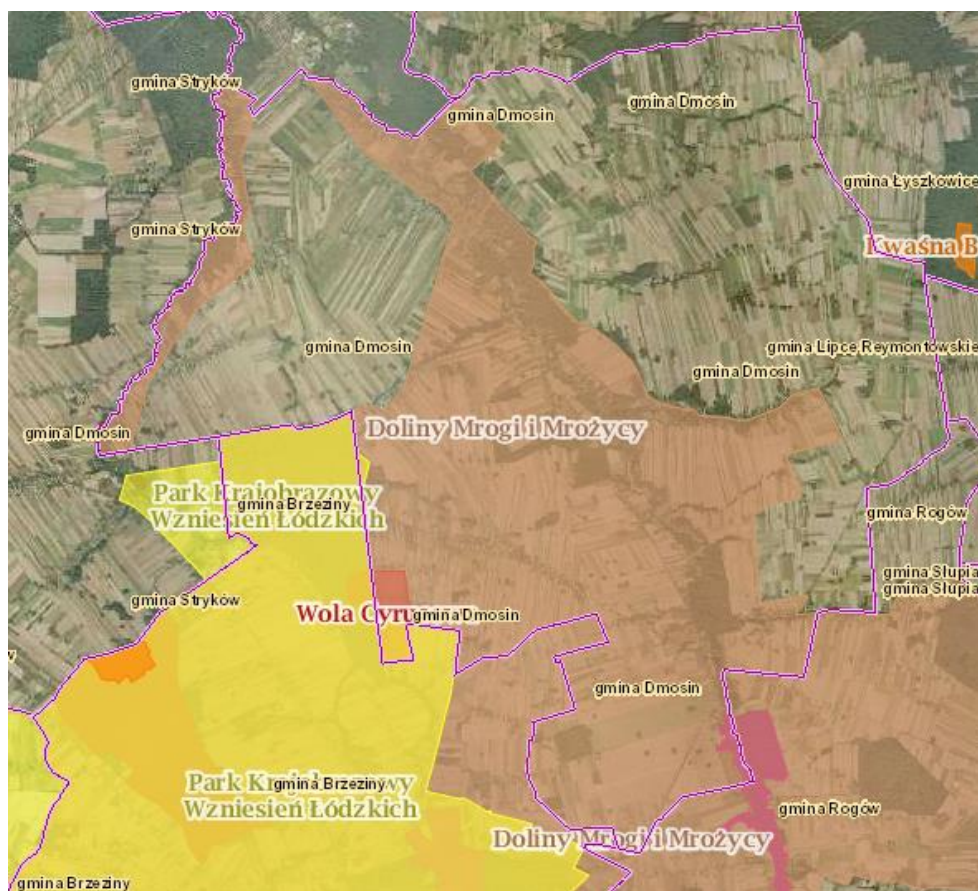
Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

▪ OBSZARY CHRONIONE

Zgodnie z art. 6. Ustawy o ochronie przyrody (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 ze zm.) do form ochrony przyrody zaliczane są: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

⁵ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dmosin, Łódź, lipiec 2004

Mapa poniżej przedstawia formy ochrony przyrody występujące na obszarze Gminy Dmosin.

Mapa 6: Formy ochrony przyrody na obszarze Gminy Dmosin

Źródło: geoserwis.gdos.gov.pl

Na obszarze Gminy Dmosin wyznaczono:

- Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich;
- 14 pomników przyrody;
- Zespół Przyrodniczo-krajobrazowy Dolina Mrogi;
- Obszar Chronionego Krajobrazu Mrogi i Mroźnicy;
- Obszar Natura 2000 Wola Cyrusowa PLH100034,
- „Torfowisko Żabieniec” we wsi Kołacin.

Park Krajobrazowy⁶

Park krajobrazowy, zgodnie z Ustawą o ochronie przyrody (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 ze zm.), obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Na obszarze Gminy Dmosin występuje Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich, obejmuje on również miasto Łódź, gminy: Brzeziny, Dmosin, Stryków, Nowosolna. Otulina Parku Krajobrazowego sięga gminy Zgierz. Całkowita powierzchnia obszaru stanowi 14 663 ha, w tym 11 580 ha to obszar Parku, zaś 3 083 ha zajmuje otulina. Na obszarze tym występują grądy, dąbrowy, bory oraz kwaśna buczyna niżowa; charakteryzuje go bogata i zróżnicowana flora i fauna, a także nagromadzenie wielu form polodowcowych, takich jak: parowy, wąwozy i ostańce. Jest to obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Buczyna Janinowska PLH100017 oraz dla Wspólnoty Wola Cyrusowa PLH100034.

Data utworzenia / podstawa prawna: rozporządzenie z dnia 31 grudnia 1996 r. Wojewody Łódzkiego (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 1996 r. Nr 27, poz. 163) i Wojewody Skierniewickiego (Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego z 1996 r. Nr 33, poz. 238) w sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, Uchwała NR LV/1545/10 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie dostosowania formy prawnej Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 165, poz. 1359).

Pomniki przyrody

Zgodnie z art. 40 ust.1. Ustawy o ochronie przyrody (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 ze zm.) pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyśka, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie. W tabeli poniżej przedstawiono pomniki przyrody występujące na obszarze Gminy Dmosin.

⁶ Opracowanie własne na podstawie Rejestru Form Ochrony Przyrody prowadzonego przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi (stan na 02.02.2015)

Tabela 5: Pomniki przyrody w Gminie Dmosin

Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Obwód na wys. 1,3 m (cm)	Wys. (m)	Miejscowość	Obręb ewidencyjny; Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności
Lipa drobnolistna	1986.01.25	Zarządzenie Nr 1 Wojewody Skierniewickiego z dnia 25 stycznia 1986 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 2, poz. 25	336	24	Kołacinek	241	Kołacinek, teren przykościelny	Parafia Rzymsko-Katolicka pod wezwaniem Wszystkich Świętych
Lipa drobnolistna	1985.10.22	Zarządzenie Nr 27 Wojewody Skierniewickiego z 22 października 1985 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 8, poz. 81	480	23	Dmosin	Dmosin; 153	Dmosin, teren cmentarza	Parafia Rzymsko-Katolicka pod wezwaniem Św. Andrzeja Apostoła
Jesion wyniosły	1986.12.31	Zarządzenie Nr 29 Wojewody Skierniewickiego z dnia 31 grudnia 1986 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 1, poz. 3	230	23	Osiny	Osiny PGR; 36 obecnie 22/1	Osiny, teren parku podworskiego	własność prywatna
Jesion wyniosły			265	19	Osiny			
Klon pospolity			235	22	Osiny			
Klon pospolity			280	24	Osiny			
Jesion wyniosły			330	24	Osiny			
Dąb szypułkowy	1972.09.28	Orzeczenie Kierownika WRiL.PWRN w W-wie Nr 215	515	25	Nagawki	Nagawki; 212	Nagawki, pole	
Lipa drobnolistna	1986.01.25	Zarządzenie Nr 1 Wojewody Skierniewickiego z dnia 25 stycznia 1986 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego	370	26	Kołacin	Kołacin PGR; 102 obecnie 14	Kołacin, park podworski	Skarb Państwa / Agencja Nieruchomości Rolnych
Klon zwyczajny			250	20				

Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia pomnika przyrody	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Obwód na wys. 1,3 m (cm)	Wys. (m)	Miejscowość	Obręb ewidencyjny; Nr działki ewidencyjnej	Opis lokalizacji	Forma własności
		Nr 2, poz. 25						
Jesion wyniosły	1990.03.03	Zarządzenie Nr 6 Wojewody Skierniewickiego z dnia 3 marca 1990 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 3, poz. 65	275	25	Osiny	Osiny PGR; 36 obecnie 22/1	Osiny, park zabytkowy	własność prywatna
Klon pospolity			275		Kołacin	Kołacin PGR; 102 obecnie 14	Kołacin, park zabytkowy	Skarb Państwa / Agencja Nieruchomości Rolnych
Klon srebrzysty	1986.01.25	Zarządzenie Nr 1 Wojewody Skierniewickiego z dnia 25 stycznia 1986 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 2, poz. 25	240	22			Kołacin, park podworski	
Lipa drobnolistna			270	23				

Źródło: Rejestr Form Ochrony Przyrody prowadzony przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi, www.lodz.rdos.gov.pl

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy

Ustawa o ochronie przyrody nazywa zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne. Na obszarze Gminy Dmosin ustanowiono Zespół Przyrodniczo-krajobrazowy Dolina Mrogi, powstał on 02.07.1992, powierzchnia zajmuje 493 ha, Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego: Rozporządzenie Nr 19 Wojewody Skierniewickiego z dnia 2 lipca 1997 r. w sprawie wyznaczenia Zespołu Przyrodniczo–Krajobrazowego „Dolina Mrogi” w gminie Rogów i Brzeziny Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 15, poz. 80, Rozporządzenie Nr 9/99 Wojewody Łódzkiego z dnia 29 marca 1999 r. w sprawie wykazu aktów prawa miejscowego wydanych przez dotychczasowych wojewodów i nadal obowiązujących na obszarze województwa łódzkiego lub jego części. Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 28, poz. 137.

Nadzór nad obszarem sprawuje Wojewódzki Konserwator Przyrody w Skierniewicach. Utworzenie Zespołu ma na celu zachowanie wartości krajobrazu przełomowej doliny rzecznej na krawędzi Wzniesień Łódzkich z głębokimi parowami, korytem rzeki, źródłami, zabagnieniami i głazami narzutowymi, a także zachowanie szaty roślinnej.

Obszar chronionego krajobrazu

Zgodnie z ww. ustawą – obszar ten obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Na obszarze Gminy Dmosin wyznaczono Obszar Chronionego Krajobrazu Mrogi i Mrożycy. Powstał on 28.07.1997, zajmuje powierzchnię 16 660 ha. Obszar ten obejmuje gminy: Dmosin, Brzeziny i Rogów. Obowiązującą podstawą prawną wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego jest Rozporządzenie Nr 36 Wojewody Skierniewickiego z dnia 28 lipca 1997 r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 18, poz. 113).

Chroni się tu niezwykle cenne walory przyrodnicze i krajobrazowe dolin rzek Mrogi i Mrożycy wraz z rzekami o naturalnych korytach na zdecydowanej części przebiegu oraz terenów położonych w ich sąsiedztwie. W granicach obszaru znajduje się część Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich oraz fragment otuliny. Jest to obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Buczyna Janinowska PLH100017 oraz obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Wola Cyrusowa PLH100034.

Natura 2000

Ustawa o ochronie przyrody definiuje obszar Natura 2000 jako obszar specjalnej ochrony ptaków, specjalny obszar ochrony siedlisk lub obszar mający znaczenie dla Wspólnoty, utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty.

Na obszarze Gminy Dmosin występuje obszar Natura 2000 Wola Cyrusowa, kod PLH100034. Jest to „kompleks naturalnych, niewielkich oczek wodnych. 5 zbiorników położonych jest w krajobrazie

rolniczym - otoczone są uprawami i pastwiskami, 2 z nich leżą w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowań. 1 zbiornik znajduje się w lesie (uroczysko Poćwiardówka) ma charakter śródleśnego rozlewiska i zdegenerowanego olsu. Wszystkie zbiorniki są zasilane wodą opadową oraz spływami powierzchniowymi. Część z nich ma charakter periodyczny. Jest to bardzo cenne miejsce występowania 11 gatunków płazów. Ze względu na odmienne stosunki hydrologiczne i terminy deficytu wody w poszczególnych zbiornikach stanowią one kompleks uzupełniających się środowisk rozmnażania, żerowania oraz hibernacji płazów. Ważne stanowisko kumaka nizinnego - jedyne w całym Parku Krajobrazowym Wzniesień Łódzkich. Jedno z cenniejszych stanowisk traszki grzebieniastej w Polsce środkowej pod względem liczebności - oszacowano do 300 osobników, ale faktyczna liczba najprawdopodobniej jest znacznie wyższa. Teren ten jest również miejscem żerowania dla kilku rzadkich gatunków ptaków, m.in. żurawia i bociana czarnego.”⁷

⁷ Natura2000.gdos.gov.pl

3.1.5. Rys historyczny

„Dawny Dmosin położony był na skraju Mazowsza w województwie rawskim, w pobliżu granic powiatu brzezińskiego, zaliczanego do województwa łęczyckiego (Wielkopolska). Nazwy Dmosina zmieniały się kilkakrotnie. Najdawniejsza to „Dmoszyno”, potem 1334 r. po łacinie „Dmossyno”, w 1430 r. „Dmossino”, a w 1579r. pojawia się nazwa Dmosin. Pochodziły one od nazwiska osoby dzierżawiającej ten obszar, mianowicie Dmosza. Po raz pierwszy w źródłach pisanych Dmosin pojawił się w 1334 r. w związku z drogą do Jeżowa, siedziby opactwa benedyktynów, do którego należał. (...) w 2 poł. XIV w. Dmosin był dziedziczną własnością członków rodu rycerskiego herbu Kopacz (Topacz, Skrzydło). (...) Dokumenty z 1407 r. i 1417 r. świadczą o istnieniu osady targowej przy kościele. Wtedy to właścicielami Dmosina byli Derśław i Dadźbog Kopaczowie, piszący się z „Dmosina”. Wieś ta otrzymała chełmińskie prawa miejskie w 1407 r, potwierdzone w 1430 r. przez Książąt Mazowieckich Siemowita V, Kazimierza II i Władysława I na prośbę wspomnianych braci. Równocześnie obok tego, miasto uzyskało przywilej – na cotygodniowy targ i jeden jarmark w roku.

Siedzibą Kopaczy najprawdopodobniej był gród. Znajdował się on na podmokłych łąkach na prawym brzegu rzeki Mrogi, na wschód od centrum wsi. Obecnie znajduje się tam kopiec ziemny, który stanowi pozostałość po budowli. (...) Następną siedzibą Kopaczy był dwór położony przy moście, na wschodnim brzegu rzeki Mrogi. (...) W początku XX w. Folwark Dmosin należał do rodziny Kamińskich, spokrewnionych m.in. z Kączkowskimi i Czermińskimi, dziedzicami Lubiankowa i Dobieszkowa. W latach trzydziestych XX w. folwark wszedł w posiadanie rodziny Leśniewskich, którzy byli właścicielami majątku do 1996 r. (...) W 1609 r. kolejni Dmosińscy wystawili w miasteczku kościół drewniany. (...) Ten drewniany kościół został spalony wraz z całym Dmosinem w 1657 r. podczas najazdu szwedzkiego za panowania króla Jana Kazimierza. Dmosin w latach następnych został odbudowany, a jego struktura budowlana pokrywała się z poprzednim obrazem miasta.

W 1700r. Misjonarze z Łowicza nabyli parafialne dobra Dmosińskie od ich ówczesnego właściciela arcybiskupa Radziejowskiego. Na miejscu spalonego drewnianego kościoła wybudowano kaplicę. (...) W 1728 r. staraniem księdza Jędrzeja Zygfryda Rynka-Superioli Domu Łowickiego Misjonarzy wybudowano nowy murowany kościół, konsekrowany w 1761 r. przez Sufragona Dabińskiego, pod wezwaniem św. Andrzeja Apostoła i św. Małgorzaty Dziewicy i Męczennicy. Kościół ten rozbudowany istnieje do dziś. (...) W 1722 r. została pobudowana dzwonnica z trzema dzwonami. W czasie I wojny światowej w 1914 r podczas pożaru została zniszczona. W latach 1916-1918 Niemcy skradli dwa dzwony. W latach następnych społeczeństwo Dmosina wyremontowało dzwonnice, a w 1956 r. zakupiono dwa nowe dzwony które poświęcono i nadano im imiona Andrzej i Józef.

W 1797 r. Prusacy usunęli Misjonarzy i zagarnęli Dmosińskie dobra. (...) Ziemie przeszły drogą parcelacji, uwłaszczenia i nadania w ręce drobnych włościan. (...) W latach 1807-1814 Dmosin został włączony do ziem Księstwa Warszawskiego, a potem Królestwa Polskiego. Spadł wówczas do roli osady wiejskiej. Po okresie napoleońskim Dmosin dostał się do zaboru rosyjskiego i włączony został

do powiatu brzezińskiego. Od 1864 r. wieś Dmosin stała się siedzibą gminy wchodzącej w skład guberni piotrkowskiej.

Do 1876 r. w Dmosinie był sąd. (...) W tym czasie Dmosin mocno podupadł. Postęp nastąpił dopiero w wieku XX. Rozwijała się spółdzielczość, szkolnictwo, gospodarka. Istotną rolę odgrywała fabryka Norblin w Osinach. Znalazło w niej zatrudnienie wielu mieszkańców Dmosina. W okolicy kościoła znajdował się także dom ludowy. (...) W Dmosinie znajdowała się karczma. (...) Pokażna biblioteka, jak na ówczesne czasy, istniała do I wojny światowej. (...) W Dmosinie istniał szpital dla ubogich parafian. (...) Przy kościele parafialnym istniała również szkoła. (...)

Podczas I wojny światowej przez wieś Dmosin przechodziły przemennie wojska rosyjskie i niemieckie. W wyniku czego doszło do całkowitego spalenia zabudowań. Spalony został również kościół parafialny. Straty były bardzo duże.

(...) W 1924 r. z inicjatywy Księdza Kanonika Kazimierza Malugi, Józefa Ottawy właściciela majątku Dmosin i Franciszka Działaka z Nagawek została zorganizowana Straż Ognkowa w Dmosinie. Obecna nazwa brzmi Ochotnicza Straż Pożarna w Dmosinie.

W 10-tą Rocznicę Odzyskania Niepodległości w 1928 r. społeczeństwo Dmosina postawiło obelisk kamienny. Obiekt ten przetrwał okupację i okres powojenny. 9 września 1939 roku wojska niemieckie mimo bohaterskiej walki z najeźdźcą zdobyły Dmosin. W walkach na terenie Dmosina zginęło 126 żołnierzy wojska polskiego. Zostali pochowani we wspólnej mogile na cmentarzu parafialnym. (...) W 1945 r. Niemcy zamordowali w Dmosinie 5-ciu młodych partyzantów, którzy strzelali do wojsk niemieckich. Zastrzeleni zostali pochowani na cmentarzu parafialnym (...) W 1978 r. przy poparciu społeczeństwa gminy został pobudowany obelisk na placu kościelnym w Dmosinie. W 1981r. podobny został wzniesiony na cmentarzu grzebalnym przy mogiłach żołnierzy polskich.

Ruch Spółdzielczy na terenie Dmosina datuje się od 1912 r., kiedy to powstała Kasa Stefczyka, przez okres I wojny światowej była nieczynna. (...) 25 lipca 1922 r. w Dmosinie powstała Kasa Spółdzielcza, która mieściła się w budynku parafialnym. Powstała z inicjatywy Księdza Kazimierza Malugi. Działalność Kasy trwała do wybuchu II wojny światowej. Po wojnie w 1948 r. wznowiono jej działalność. W dniu 17 października 1948 r. zmieniono nazwę na Gminną Kasę Spółdzielczą. W 1956 r. zmieniono nazwę Gminnej Kasy Spółdzielczej na Kasę Spółdzielczą, a w latach 60-tych przystąpiono do budowy jej siedziby. W 1969 r. przeniesiono siedzibę Kasy do nowego budynku a następnie zmieniono nazwę na Bank Spółdzielczy. Bank Spółdzielczy prowadzi działalność do chwili obecnej.

W dniu 1 lipca 1945r. powstała Gminna Spółdzielnia w Dmosinie. W tym czasie na terenie gminy działały jeszcze dwie spółdzielnie spożywców „Dmosinianka” i „Wolanka” w Woli Cyrusowej. W końcu 1947 r. spółdzielnie te połączyły się, przyjmując nazwę Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”, która już od 1948 r. działa na terenie całej gminy. (...) Zaangażowanie mieszkańców doprowadziło w 1968 r. do powstania Kółka Rolniczego w Dmosinie. Kółko istniało do 1974 r. W 1975 r. 16 Kółek

Rolniczych działających na terenie gminy połączyło się, tworząc Spółdzielnię Kółek Rolniczych. Spółdzielnia działa na terenie gminy do chwili obecnej.

W okresie międzywojennym samorząd gminny zdecydował o budowie nowej szkoły w Dmosinie. (...) We wrześniu 1939 r. (...) budynek został zajęty dla potrzeb strażników granicznych (...). Po przeniesieniu pograniczników do strażnicy w Nagawkach, uczniowie wrócili do zdewastowanego przez żołnierzy niemieckich budynku. Budynek szkoły wyremontowano dopiero po wojnie. (...) W 1975 r. powołano zbiorcze szkoły gminne i powstał pomysł budowy nowej szkoły oraz sali gimnastycznej. (...) W 1990 r. oddano do użytku nową szkołę z pełnowymiarową salą gimnastyczną oraz stołówką. (...) W 1999 r. po reformie oświaty samorząd gminy utworzył w Dmosinie Gimnazjum. Pod potrzeby tej szkoły został wyremontowany budynek starej z 1933 r. szkoły.

W okresie po II wojnie światowej do roku 1975 Dmosin należał administracyjnie do powiatu brzezińskiego i województwa łódzkiego. W 1975 r. wprowadzono dwustopniowy system administracyjny. Zlikwidowano powiaty, a w ich miejsce powołano województwa. Gmina Dmosin włączona została w całości do województwa skierniewickiego. W 1998 r. po ponownym utworzeniu powiatów i nowych województw Gmina Dmosin od 1 stycznia 1999 r. została włączona do powiatu łódzkiego wschodniego oraz do województwa łódzkiego. Rozporządzeniem Rady Ministrów z 31 maja 2001 r. z dniem 1 stycznia 2002 r. utworzono powiat brzeziński, w skład którego weszła Gmina Dmosin.”⁸

Rada Gminy Dmosin Uchwałą Nr XXX/131/98 w dniu 19 czerwca 1998 r. ustanowiła Znaki Gminy Dmosin:

Herb Gminy Dmosin

Flaga Gminy

⁸ Urząd Gminy Dmosin www.dmosin.pl, opis przygotowany przez Urząd Gminy w Dmosinie przy współpracy Gminnej Biblioteki Publicznej w Dmosinie i Parafii Rzymsko-Katolickiej w Dmosinie

3.1.6. Rys kulturowy

Kulturą nazywany jest m.in. całokształt duchowego i materialnego dorobku społeczeństwa, przekazywanych z pokolenia na pokolenie wierzeń i praktyk jego członków, przyjętych przez nich wzorów postępowania itd., kulturą nazywany jest jednak również jedynie wycinek owej całości (piśmiennictwo, teatr, muzyka itp.).⁹

Na obszarze Gminy Dmosin zadania z zakresu kultury wypełniają i szerzą m.in.:

▪ GMINNA BIBLIOTEKA PUBLICZNA W DMOSINIE

W 1935 r. Uchwałą Gminnej Rady powołano Gminną Bibliotekę im. Józefa Piłsudskiego. Biblioteka posiadała 90 woluminów. Na przestrzeni ostatnich lat ilość woluminów wzrosła do ok. 14 tys. Z biblioteki korzysta ok. 400 czytelników. W czytelni jest 12 stanowisk do korzystania z księgozbioru podręcznego. Biblioteka

wyposażona jest również w trzy stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu „lkonka”, z których mogą korzystać nieodpłatnie mieszkańcy Gminy.

27 października 2009 roku obchodzono 60-lecie Biblioteki. Zorganizowano wystawę przedstawiającą historię Dmosińskiej Książnicy. Tematami ekspozycji były: czar starej książki, stare dokumenty, prace plastyczne czytelników z różnych lat oraz prezentacje ekslibrisów zgłoszonych do konkursu.

Jak zapisano w Statucie Biblioteki, do podstawowych zadań jednostki należy:

- 1) gromadzenie, opracowywanie i przechowywanie materiałów bibliotecznych służących rozwijaniu czytelnictwa oraz zaspakajaniu potrzeb informacyjnych i samokształceniowych;
- 2) pełnienie funkcji ośrodka informacji biblioteczno-bibliograficznej;
- 3) gromadzenie piśmiennictwa oraz wszelkich materiałów dokumentujących dorobek kulturalny, gospodarczy i naukowy gminy;
- 4) udostępnianie zbiorów na miejscu, wypożyczanie na zewnątrz, prowadzenie wymiany międzybibliotecznej;
- 5) organizowanie czytelnictwa i udostępnianie materiałów bibliotecznych ludziom chorym i niepełnosprawnym;
- 6) popularyzacja książki i czytelnictwa poprzez organizowanie różnych form pracy z czytelnikiem i upowszechnianie dorobku kulturalnego Gminy;
- 7) tworzenie i udostępnianie własnych baz danych katalogowych, bibliograficznych i faktograficznych;
- 8) współdziałanie z bibliotekami innych sieci, instytucji i organizacjami w zakresie rozwijania czytelnictwa i zaspakajania potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczności lokalnej.

⁹ Encyklopedia PWN, encyklopedia.pwn.pl

Biblioteka organizuje lub jest współorganizatorem m.in. konkursów, turniejów, pikników, spotkań autorskich oraz projekcji filmowych. W ten sposób realizuje główny cel jej działalności, jakim jest zaspakajanie potrzeb kulturalnych, oświatowych i informacyjnych mieszkańców Gminy Dmosin oraz uczestnictwo w upowszechnianiu wiedzy i kultury.

W 2003 roku powstał w Bibliotece Punkt Informacji Turystycznej. Wyposażono go w komputer z dostępem do Internetu, drukarkę, skaner, telefon i fax. PIT gromadzi i udostępnia wszystkim zainteresowanym mapy i foldery dotyczące Gminy. Służy również pomocą w poszukiwaniu w Internecie atrakcji turystycznych.

▪ ŚWIETLICE

Na terenie Gminy funkcjonuje jedna Świetlica Profilaktyczno-Wychowawcza w Dmosinie. Świetlica organizuje czas wolny dzieciom i młodzieży z obszaru Gminy. Organizowane są konkursy, spotkania oraz obchody świąt, często przy współudziale Gminnej Biblioteki Publicznej w Dmosinie. W świetlicach zlokalizowanych w Osinach, Nagawkach, Ząbkach oraz w świetlicach przy strażnicach OSP w Woli Cyrusowej, Kołacinku, Kołacinie, Nowostawach Dolnych, Dmosinie, Kraszewie, Ząbkach i Lubowidzy organizowane są spotkania integracyjne i szkolenia dla mieszkańców.

Niestety nie w każdej z miejscowości gminnych mieszkańcy mają dostęp do świetlicy.

▪ KOMPLEKS BOISK SPORTOWYCH „ORLIK 2012”

Obiekt zlokalizowany jest w Dmosinie Drugim i przeznaczony jest do gry w piłkę nożną, piłkę siatkową oraz piłkę koszykową. W skład obiektu sportowego wchodzi również boisko pełnowymiarowe do piłki nożnej o nawierzchni z trawy naturalnej oraz altana ogrodowa. Na terenie obiektu znajduje się także plac zabaw i urządzenia siłowni zewnętrznej oraz parking.

Jest on ogólnodostępny dla mieszkańców, wejście jest bezpłatne.

▪ OCHOTNICZE STRAŻE POŻARNE

Na obszarze Gminy funkcjonuje 8 jednostek OSP w: Dmosinie, Kołacinie, Kołacinku, Kraszewie, Lubowidzy, Nowostawach Dolnych, Woli Cyrusowej oraz w Ząbkach.

Ochotnicze Straże Pożarne realizują zadania na rzecz ochrony ludności, ochrony przeciwpożarowej oraz ratownictwa, prowadzą również działania profilaktyczne skierowane głównie do młodzieży. Podstawowymi celami i zadaniami OSP jest: prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom, udział w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów oraz innych zdarzeń niebezpiecznych i klęsk, a także informowanie ludności o istniejących zagrożeniach. W celu realizacji tych zadań konieczne jest podniesienie sprawności jednostek, tak aby jeszcze bardziej wzrosła skuteczność prowadzonych przez OSP akcji ratowniczo-gaśniczych.

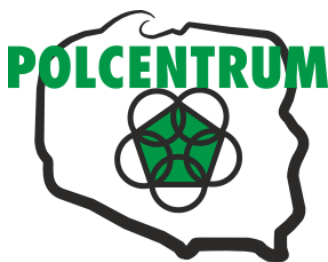
Poza działalnością statutową jednostki OSP biorą czynny udział w życiu Gminy, m.in. w obchodach Świąt, np. Bożego Ciała, dożynkach, pokazach, zawodach oraz świętach gminnych.

▪ KOŁA GOSPODYŃ WIEJSKICH

Na obszarze Gminy Dmosin funkcjonuje 14 Kół Gospodyń Wiejskich. KGW organizują wspólne spotkania, szkolenia, pokazy, a także biorą czynny udział w organizowaniu różnego rodzaju imprez na terenie Gminy.

▪ STOWARZYSZENIA

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „POLCENTRUM”

W 2015 roku Gmina Dmosin przystąpiła do Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „POLCENTRUM” jako członek zwyczajny. Misją LGD określoną w Lokalnej Strategii Rozwoju jest *„Wykorzystanie różnorodnych walorów obszaru Centralnej Polski dla podniesienia poziomu życia mieszkańców obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „POLCENTRUM”.*”

Wśród stowarzyszeń prowadzonych na obszarze Gminy warto wyróżnić:

Stowarzyszenie LZS „Błękitni” w Dmosinie powstało w 1958 roku. Inicjatorem i założycielem był Wiktor Zuchora i Jerzy Kukiela. Sportowcy uprawiali różne dyscypliny sportu, takie jak: piłka nożna, siatkówka i szachy. Klub może pochwalić się wieloma osiągnięciami sportowymi.

Istnienie klubu pozwala mieszkańcom Gminy Dmosin na czynne uprawianie sportu i rozwój zainteresowań sportowych.¹⁰

Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Dmosińskiej w Nagawkach

Dzięki Stowarzyszeniu powstał Żywy Skansen – Centrum Folkloru Polskiego w Nagawkach. Skansen oddaje do użytku swoich gości miejsca noclegowe (pokoje

w Skansenie Nagawki to przestronne nowoczesne wnętrza w zabytkowych budynkach architektury drewnianej), umożliwia realizację szkoleń i konferencji, imprez okolicznościowych, a ponadto poleca smaczne, tradycyjne potrawy kuchni regionalnej, . Istnieje również możliwość zakupu tradycyjnych, wspaniałych wyrobów wędliniarskich, garmażeryjnych i cukierniczych do domu. Wszystkie produkty przygotowywane są na miejscu, z zachowaniem tradycyjnych receptur.¹¹

¹⁰ www.dmosin.pl

¹¹ www.nagawki.pl

Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego

Celem Stowarzyszenia jest podejmowanie działań na rzecz rozwoju ekonomicznego i kulturalnego regionu, pielęgnowanie tradycji i integracja społeczności lokalnej.

Stowarzyszenie swe cele realizuje poprzez:

- rozwijanie współpracy między przedsiębiorcami i producentami artykułów rolnych i żywności,
- przedstawicielstwo i obronę praw i interesów członków Stowarzyszenia,
- inicjowanie przedsięwzięć i związków gospodarczych, służących ochronie środowiska i produkcji zdrowej żywności, kształtowanie i upowszechnianie zasad etyki zawodowej i rzetelności w obrocie gospodarczym,
- promocję i informację dotyczącą założeń i sposobu realizacji lokalnej strategii rozwoju,
- współpracę z organami administracji rządowej i samorządowej oraz organizacjami gospodarczymi i placówkami naukowymi,
- podtrzymywanie tradycji narodowej oraz rozwoju świadomości społecznej i kulturowej, zbieranie, gromadzenie i eksponowanie przedmiotów o wartości historycznej, naukowej, folklorystycznej – ze szczególnym uwzględnieniem militariów i wytworów kultury ludowej,
- upowszechnianie kultury fizycznej, sportu i turystyki,
- działalność wydawniczą, wystawienniczą i prasową,
- ekologię i ochronę zwierząt oraz ochronę dziedzictwa przyrodniczego, działalność charytatywną i organizowanie wolontariatu,
- prowadzenie innych działań, sprzyjających realizacji statutowych celów Stowarzyszenia.¹²

Stowarzyszenie „Otwarte Serca” przy Parafii Narodzenia Najświętszej Marii Panny Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Woli Cyrusowej

Stowarzyszenie realizuje swoje cele poprzez:

- Działania na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego;
- Tworzenie, promocję i realizację programów mających na celu pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób (w tym osób niepełnosprawnych);
- Troskę o dzieci niepełnosprawne oraz ich rehabilitację;
- Organizację zajęć edukacyjnych oraz rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży, w szczególności z rodzin o trudnej sytuacji materialnej bądź życiowej;
- Współdziałanie w organizowaniu opieki i pomocy społecznej na rzecz parafian i innych osób znajdujących się w potrzebie;

¹² www.dmosin.pl

- Współdziałanie w integracji środowiska parafian i dbanie o podniesienie kultury życia codziennego parafian;
- Rozwijanie zainteresowań twórczych wśród dzieci, młodzieży i dorosłych: orkiestra, zespoły itp.;
- Organizowanie czasu wolnego, wypoczynku, pielgrzymek dla dzieci i dorosłych;
- Prowadzenie świetlicy środowiskowej;
- Rozwijanie kultury fizycznej, sportu i turystyki wśród dzieci, młodzieży i dorosłych;
- Wspieranie inicjatyw regionalnych promujących historię, kulturę i zwyczaje naszego terenu;
- Troskę o ekologię i edukację ekologiczną;
- Działalność związaną z rozwojem świadomości społecznej, przeciwdziałaniem patologiom społecznym;
- Podtrzymywanie tradycji narodowej, kulturowej i obywatelskiej;
- Tworzenie i realizowanie programów w zakresie prowadzonej przez stowarzyszenie działalności charytatywnej;
- Działalność wspomagającą rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
- Wspieranie parafii w renowacji zabytków na terenie parafii i remontach pomieszczeń i budynków parafialnych oraz mieszkań i budynków osób objętych pomocą;
- Podejmowanie i wspieranie inicjatyw edukacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży.

Fundacja Promienie Słońca w Dmosinie

Cele statutowe Fundacji to:

1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, wyrównywanie szans rozwojowych kobiet, mężczyzn, dzieci i młodzieży oraz wspieranie ich reintegracji poprzez aktywizację społeczną, zawodową w formie klubów, szkoleń, kursów, warsztatów, imprez okolicznościowych, programów edukacyjnych.
2. Działania na rzecz wyrównywania szans rozwoju dzieci i młodzieży znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.
3. Aktywizacja społeczna, zawodowa osób: starszych (będących w wieku 50+), bezrobotnych, osób pozostających bez pracy, niepełnosprawnych poprzez:
 - a. wspieranie ww. osób w przechodzeniu na otwarty rynek pracy,
 - b. działalność informacyjno-propagandową, polegającą przede wszystkim na rozbudzaniu aktywności życiowej ww. osób,
 - c. organizowanie ośrodków, klubów aktywnej rehabilitacji mających na celu zwiększenie aktywności psychicznej i fizycznej ww. grup społecznych, jak też współdziałanie w tego rodzaju działaniach z innymi organizacjami, kołami, klubami, grupami wsparcia.
 - d. dostarczanie środków niezbędnych do życia i pracy dla ww. osób, organizowanie imprez kulturalnych, sportowych.

Fundacja Promienie Słońca w Dmosinie w 2013 roku realizowała pierwsze swe działanie statutowe z zakresu pomocy społecznej. Polegało ono na przygotowaniu wizyty studyjnej w Gminie Dmosin –

rozwój inicjatyw społecznych wspieranych przez samorząd. Wizyta studyjna stanowiła część zadania publicznego realizowanego przez Fundację Akademia Inicjatyw Społecznych w Łodzi, nazwa zadania: „Seniorze angażuj się w zmiany”. Dzięki udziałowi seniorów z Dmosina w tym projekcie mieszkańcy Gminy Dmosin mieli możliwość uczestniczenia w wizytach studyjnych, które odbywały się w różnych zakątkach Polski. Nawiązywali nowe kontakty oraz zapoznali się z dorobkiem innych organizacji pozarządowych.

W 2014 roku realizowane były projekty na rzecz seniorów, wspierane przez środki pochodzące z budżetów:

- Samorządu Województwa Łódzkiego,
- Regionalnego Centrum Polityki Społecznej w Łodzi,
- Urzędu Gminy w Dmosinie.

W ramach programów realizowane są takie działania jak:

- Prowadzenie zajęć warsztatowych: manualnych, kulinarnych, integracyjnych (w tym wycieczki terenowe).
- Działania prowadzone w ramach Uniwersytetu Trzeciego Wieku: spotkania z lekarzem, pierwsza pomoc w nagłych wypadkach, spotkanie z rzecznikiem praw konsumenta, spotkania z poezją, kulturą.
- Działania w ramach Banku Czasu:
 - przekazanie osobiste życzeń w dniu urodzin seniorom, którzy ukończyli 70 lat, 80 lat, 85 lat i więcej .
 - przeprowadzenie diagnozy potrzeb osób starszych oraz określenie ich niewykorzystanych potencjałów osobistych
 - prowadzenie prac wolontarystycznych: senior/ wolontariusz, wolontariusz/ senior – czyli tzw. „coś za coś”
 - konkurs: senior lokalny - w ramach tego działania zostanie ogłoszony konkurs na aktywnego seniora Gminy.

3.2. Zagospodarowanie przestrzenne

3.2.1. Infrastruktura techniczna

„Infrastruktura techniczna jest jednym z podstawowych elementów zagospodarowania przestrzennego i decyduje w dużej mierze o możliwościach rozwoju inicjatyw gospodarczych i przyciąganiu kapitału z zewnątrz, możliwościach modernizacji i wzrostu produkcji rolniczej oraz kształtowaniu wielofunkcyjności wsi i warunków życia mieszkańców. Infrastruktura techniczna odgrywa również szczególną rolę w kształtowaniu osadnictwa, jest jednym z elementów potencjału atrakcyjności regionalnej oraz pełni istotną funkcję w zachowaniu odpowiedniej jakości środowiska przyrodniczego. Niedostateczny stopień wyposażenia w infrastrukturę może stanowić zagrożenie degradacji środowiska przyrodniczego, barierę dla rozwoju społeczno-gospodarczego oraz obniżać warunki bytowe mieszkańców.”¹³

Infrastrukturą techniczną nazywa się zbiór różnego rodzaju urządzeń i obiektów o charakterze publicznym, niezbędnych do poprawnego funkcjonowania gospodarki narodowej oraz społeczeństwa na określonym terytorium.¹⁴ Stan i poziom nowoczesności infrastruktury warunkują zatem możliwości rozwoju danego obszaru oraz poziom życia społeczeństwa zamieszkującego go.

▪ INFRASTRUKTURA TRANSPORTU

Na układ komunikacji drogowej Gminy Dmosin składają się:

- Autostrada Wolności A2 - najbliższe węzły to Łódź – Północ, zlokalizowany na zachód od granic Gminy oraz węzeł Łowicz na północny-wschód od granic Gminy.
- Droga wojewódzka nr 704 relacji: Brzeziny (droga krajowa nr 72) – Kołacin – Łyszkowice.
- Drogi powiatowe przebiegające przez Gminę wg poniższego zestawienia:

Tabela 6: Drogi powiatowe na obszarze Gminy Dmosin

Numer drogi	relacja
Nr 2933 E	Lipce – Teresin
Nr 1320 E	Słupia - Kołacinek
Nr 5103 E	Niesułków – Kołacin - Jeżów
Nr 5101 E	Głowno – Kołacin
Nr 2936 E	Nagawki – Kotulin
Nr 2935 E	Dmosin - Trzcianka
Nr 1150 E	Dmosin – Szczecin - Niesułków
Nr 2937 E	Tadzin – Wola Cyrusowa - Dmosin

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Dmosin na lata 2008 – 2013

¹³ Prof. dr hab. Jerzy Bański, mgr Konrad Ł. Czapiewski, *Identyfikacja i ocena czynników sukcesu społeczno-gospodarczego na obszarach wiejskich*, Warszawa, listopad 2008

¹⁴ „Znaczenie infrastruktury komunalnej dla rozwoju lokalnego i regionalnego – przykład województwa łódzkiego” Katedra Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej, Uniwersytet Łódzki, dr Bartosz Bartosiewicz – prezentacja, www.rpo.lodzkie.pl

- Drogi gminne wg poniższego zestawienia tabelarycznego:

Tabela 7: Drogi gminne na obszarze Gminy Dmosin

numer drogi	relacja	długość [km]
121501E	Kol. Zrębów - Szczecin	3,503
120318E	Nowostawy Górne - Nowostawy Dolne	0,196
120053E	Gózd - Dmosin	3,140
120065E	Głowno - Gózd	2,975
120067E	Wola Lubiankowska – Rozdzielnia - Kuźmy	1,854
	Kuźmy-Nadolna	4,003
121052E	Dmosin – Grodzisk – Salomejka - Michałów - Teresin	6,943
121053E	Lubowidza - Wola Cyrusowa	2,180
121002E	Poćwiardówka - Kolonia Wola Cyrusowa	1,538
121054E	Kołacinek - Kotulin	0,339
121055E	Dmosin Wieś - Dmosin Pierwszy	0,650
121056E	Wiesiołów - Rozdzielnia	2,422
121057E	Dmosin II	0,400
121058E	Kołacin - Bielanki	1,300
120067E	Nadolna wieś - Teresin	1,600
121059E	Nowostawy Dolne	1,700
bez numeru	Nowostawy Dolne	0,350
121060E	Osiny	0,375
121061E	Borki - Janów	3,527
bez numeru	Wola Cyrusowa Kolonia	0,639
bez numeru	Szczecin-Osiny	2,800
bez numeru	Kołacin-Syberia	2,240
bez numeru	Kołacin-Koziołki	0,986
bez numeru	Kołacinek-Zacywilki	1,130
bez numeru	Nagawki - Wola Cyrusowa	2,337
bez numeru	Lubowidza	0,331
bez numeru	Kamień - Nadolna	2,115
bez numeru	Kraszew - Nadolna Kolonia	3,135
bez numeru	Kołacinek - Koziołki	5,581
bez numeru	Kałęczew - Grodzisk	1,100

Źródło: Baza danych lokalnych

Funkcjonująca sieć dróg jest wystarczająca dla prawidłowego funkcjonowania Gminy. Istniejące ciągi drogowe czynią Gminę dostępną dla zewnętrznych jednostek, a także umożliwiają mieszkańcom dogodne przemieszczanie się pomiędzy gminnymi miejscowościami. Problemem jest stan i jakość poszczególnych dróg, wymagają one przebudowy (nawierzchnia, ciągi piesze, ścieżki rowerowe), dzięki czemu zwiększy się bezpieczeństwo użytkowników, a także wzrośnie dostępność poszczególnych miejscowości.

▪ ZAOPATRZENIE W GAZ

We wschodniej części Gminy przebiega naftociąg 400 relacji Płock - Koluszki. Mieszkańcy Gminy nie mają jednak dostępu do gazu z sieci. Na co dzień, głównie na potrzeby przygotowania posiłków czy podgrzania wody, wykorzystują gaz z butli. Koncepcja opracowana w latach 90-tych na potrzeby Związku Gmin ds. Gazyfikacji, którego Gmina Dmosin była członkiem, zakładała doprowadzenie gazu z sieci na teren Gminy. Inwestycję tę proponowano podzielić na trzy etapy:

Etap I o łącznej długości około 36 km:

- Osiny - Dmosin - Nagawki,
- Nagawki - Lubowidza - Cyrusowa Wola - Kołacin,
- Dmosin-Nowostawy,

Etap II o łącznej długości około 30 km:

- Kołacin - Kołacinek,
- Kołacin - Koziołki,
- Nagawki - Nadolna Teresin,
- Dmosin - Borki - Kałęczew – Ząbki,

Etap III o łącznej długości około 15 km:

- Ząbki - Grodzisk Kraszew Wielki,
- Borki - Kuźmy – Rozdzielna,

„Gazociągiem miał płynąć gaz ziemny z istniejącego gazociągu o średnicy DN 300 mm „Obwodnica Łódzka”. Źródłem zasilania w gaz w Gminie Dmosin była planowana stacja redukcyjno-pomiarowa I-go stopnia usytuowana w Osinach, w pobliżu granic miasta Głowno. Stacja ta była również oprócz Gminy Dmosin przewidziana dla zasilania części miasta i gminy Głowno. Ze względów finansowych do realizacji planowanej koncepcji dotychczas nie doszło.

▪ INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA

Gmina Dmosin zaopatrywana jest w wodę ze stacji wodociągowych w następujących miejscowościach:

- Dmosin - 2 studnie, stacja uzdatniania wody,
- Wola Cyrusowa - 1 studnia, stacja uzdatniania wody,
- Kołacinek - 2 studnie, stacja uzdatniania wody,
- Ząbki - 1 studnia, stacja uzdatniania wody,
- Teresin - 1 studnia, stacja uzdatniania wody.

W latach 2003 – 2013 długość czynnej sieci wodociągowej na obszarze Gminy wzrosła o 4,9 km, w tym samym okresie liczba przyłączy zwiększyła się o 176 sztuk. Ilość wody dostarczanej gospodarstwom domowym ulegała zmniejszeniu lub zwiększeniu w zależności od liczby ludności korzystającej z sieci. W 2013 roku były to 3803 osoby, zużycie wody w gospodarstwach domowych

na 1 mieszkańca wyniosło 28,1 m³. Według danych GUS, w 2013 roku z sieci wodociągowej korzystało 83,5% mieszkańców Gminy. Dane prezentuje tabela poniżej.

Tabela 8: Wodociągi w Gminie Dmosin

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	119,3	120,0	120,7	120,7	120,7	120,7	120,7	120,7	120,7	124,2	124,2
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	1332	1360	1404	1423	1445	1445	1444	1477	1477	1498	1508
woda dostarczona gospodarstwom domowym [dam ³]	149,6	157,4	134,6	139,4	125,7	125,7	100,6	132,9	151,2	130,0	128,4
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	3864	3871	3854	3857	3850	3857	3825	3832	3824	3822	3803
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca [m ³]	31,6	33,2	28,6	29,8	26,9	27,1	21,7	28,9	32,8	28,3	28,1

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Aby sprawnie realizować zadania związane z dostarczaniem mieszkańcom czystej wody zdatnej do codziennego użytkowania, niezbędne jest przeprowadzenie modernizacji systemu zaopatrzenia w wodę Gminy Dmosin.

▪ INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA

Na terenie Gminy funkcjonuje Gminna Oczyszczalnia Ścieków w Dmosinie Dugim. Na terenie Gminy działają również oczyszczalnie ścieków: w Szkole Podstawowej w Kołacinie oraz w Koziołkach dla potrzeb Ubojni Drobiu „Piórkowscy”.

Sieć kanalizacyjna zaczęła funkcjonować w Gminie od 2011 roku, wybudowano 7,8 km sieci. Do 2013 roku powstało 96 przyłączy do budynków. Siecią odprowadzono 11 dam³ ścieków, w 2013 roku korzystało z niej 281 osób, czyli tylko 6,2% mieszkańców Gminy.

Tabela 9: Kanalizacja w Gminie Dmosin

	2010	2011	2012	2013
długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	0,0	7,8	7,8	7,8
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	0	52	72	96
ścieki odprowadzone [dam ³]	0	3	10	11,0
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	0	148	203	281

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Od 4 lat liczba zbiorników bezodpływowych w Gminie utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W 2013 roku funkcjonowało tu 8 oczyszczalni przydomowych. Na obszarze Gminy dostępna jest jedna stacja zlewna.

Tabela 10: Gromadzenie i wywóz nieczystości ciekłych w Gminie Dmosin

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
zbiorniki bezodpływowe ¹⁵	890	895	1000	1005	1005	1005
oczyszczalnie przydomowe	5	6	8	8	8	8
stacje zlewne ¹⁶	0	0	0	1	1	1

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

System gospodarki ściekowej w Gminie musi zostać rozbudowany. Jest to niezbędne ze względu na podniesienie jakości życia mieszkańców oraz ochronę środowiska przyrodniczego Gminy.

▪ ODPADY

Z dniem 1 lipca 2013 roku zaczął obowiązywać nowy system gospodarki odpadami komunalnymi. Zgodnie ze znowelizowaną ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 2012 r. poz. 391, z późn. zm.) każdy właściciel nieruchomości zamieszkałej położonej na terenie Gminy Dmosin będzie wpłacał na rzecz Gminy opłatę za każdy miesiąc, na rachunek Gminy z tytułu odbierania, transportu i zagospodarowania odpadów komunalnych. Na Gminie ciąży obowiązek wyłonienia w drodze przetargu firmy, która odbierać będzie od właścicieli nieruchomości zamieszkałych wyprodukowane przez nich odpady komunalne. Właściciele nieruchomości niezamieszkałych, na których powstają odpady, np. działki letniskowe, sklepy, firmy, szkoły, instytucje, zakłady pracy itp. będą pozbywać się odpadów komunalnych na dotychczasowych zasadach, na podstawie umowy zawartej indywidualnie z przedsiębiorcą odbierającym odpady.

Większość odpadów zebranych na obszarze Gminy pochodzi z gospodarstw domowych. Od 2009 roku ilość zebranych odpadów zwiększa się. W 2013 roku w porównaniu do roku 2012 ilość odpadów z gospodarstw domowych wzrosła o niemalże 100 ton, w przeliczeniu do 1 mieszkańca było to o 21 kg odpadów więcej.

Tabela 11: Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku w obszarze Gminy Dmosin

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ogółem [t]	434,44	348,86	354,00	369,77	441,80	451,54
ogółem na 1 mieszkańca [kg]	93,8	75,3	77,0	80,3	96,1	98,9
z gospodarstw domowych [t]	263,08	190,71	181,74	201,21	277,61	371,82
odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca [kg]	56,8	41,2	39,6	43,7	60,4	81,4

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

¹⁵ Zbiorniki bezodpływowe (szamba), czyli instalacje i urządzenia przeznaczone do gromadzenia nieczystości ciekłych w miejscu ich powstania.

¹⁶ Stacje zlewne - instalacje i urządzenia zlokalizowane przy kolektorach sieci kanalizacyjnej lub przy oczyszczalniach ścieków służących do przyjmowania nieczystości ciekłych dowożonych pojazdami asenizacyjnymi z miejsca ich gromadzenia.

Na podstawie ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt. 9 ppkt. c ustawy, w roku 2014 Gmina Dmosin osiągnęła:

- poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazanych do składowania – 36,36%,
- poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła – 16,84%,
- poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych – 0.

Odpady komunalne zebrane z terenu Gminy Dmosin zostały przekazane do:

- TONSMEIER Centrum Sp. z o.o. (sortownia) Kutno,
- Zakład Zagospodarowania Odpadów w Krzyżanówku.

3.2.2. Własność nieruchomości

Gmina Dmosin jest właścicielem wszystkich obiektów użyteczności publicznej, gdzie prowadzi działalność publiczną.

3.2.3. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego

„Zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową (art. 3 pkt. 1). (...) Do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru zabytków, a także jego nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna (art. 8, 9 pkt. 1, 2).”¹⁷

¹⁷ Narodowy Instytut Dziedzictwa, www.nid.pl

Zgodnie z „Wykazem zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków – stan na 31 marca 2015” w Gminie Dmosin znajdują się następujące obiekty zabytkowe (fotografie pochodzą ze strony internetowej Gminy Dmosin www.dmosin.pl):

miejscowość	obiekty zabytkowe
Dąbrowa Mszadelska	– mogiła zbiorowa ludności cywilnej z II wojny światowej, nr rej.: A/216 z 17.11.1994;
Dmosin	– kościół par. pw. św. Andrzeja Ap. i św. Małgorzaty, 1728, (1927-1928), nr rej.: A/217 z 29.05.1967, – dzwonnica, nr rej.: 218 z 29.05.1967, – cmentarz przykościelny, nr rej.: A/220 z 19.11.1993, – cmentarz rzym.-kat. (część), nr rej.: A/219 z 19.12.1991;

Kołacin	– zespół dworski, 2 poł. XIX - XX: ○ dwór, nr rej.: A/221 z 28.07.1983, ○ park, nr rej.: A/222 z 16.09.1978;
Kołacinek	– kościół par. pw. Wszystkich Św., drewn., 1788-1870, nr rej.: A/225 z 29.05.1967, – dzwonnica, drewn., nr rej.: A/226 z 29.05.1967, – cmentarz przykościelny, nr rej.: A/227 z 19.11.1993, – cmentarz rzym.-kat., nr rej.: A/228 z 19.12.1991, – zespół dworski, 2 poł. XIX: ○ dwór, nr rej.: A/223 z 6.04.1987, ○ park, nr rej.: A/224 z 20.06.1981;
Nagawki	– dom w skansenie, przeniesiony ze Zgierza (ul. Dąbrowskiego 5), drewn., 2 ćw. XIX, 2010, nr rej.: A/1102 z 10.05.1972; – dwór drewniany VIII-XIX w. przeniesiony z Brzezina, ul. Piłsudskiego, nr rej.: A/731 z 01.06.1984
Osiny	– zespół dworski, XIX/XX: ○ dwór, nr rej.: A/229 z 28.07.1983, ○ park, nr rej.: A/230 z 20.06.1981;

	
Wola Cyrusowa	– cmentarz mariawitów przykościelny, pocz. XX, nr rej.: A/232 z 2.02.1994, – cmentarz mariawitów (część północna), 1907, nr rej.: A/231 z 19.12.1991;

Na terenie Gminy Dmosin znajduje się także pięć zabytkowych kapliczek:

- Kapliczka w Dmosinie z XX wieku,
- Kapliczka w Kałęczewie z początku XX wieku,
- Pamiątkowa kapliczka w miejscu zamordowanej ludności cywilnej 10 września 1939 roku w Dąbrowie Mszadelskiej,
- Kapliczka w Rozdzielnej z 1925 roku.

Na obszarze Gminy znajdują się miejsca pamięci narodowej w następujących miejscowościach:

- Dąbrowa Mszadelska – kapliczka upamiętniająca miejsce zamordowanej ludności cywilnej podczas II wojny światowej,
- Wola Cyrusowa - pomnik powstańców i na cmentarzu grzebalnym kwatery żołnierzy poległych we wrześniu 1939 roku,
- Kołacinek – na cmentarzu - kwatery żołnierzy poległych we wrześniu 1939 roku oraz mogiła powstańców z 1863 roku,
- Dmosin – na cmentarzu - kwatery żołnierzy poległych we wrześniu 1939 roku oraz obelisk ufundowany przez mieszkańców Gminy w 10-tą rocznicę odzyskania niepodległości (1918-1928),
- Teresin - pomnik ku czci poległych w czasie II wojny światowej.

Na obszarze Gminy zaewidencjonowano także liczne miejsca stanowisk archeologicznych (Kołacin, Kołacinek, Nadolna Wieś, Kamień, Koziołki, Nagawki, Janów, Wola Cyrusowa, Wola Cyrusowa Kolonia, Lubowidza, Grodzisk, Dmosin Drugi, Osiny).

3.2.4. Uwarunkowania ochrony środowiska

Ochroną środowiska nazywa się działania podejmowane lub zaniechane mające na celu zachowanie lub przywracanie równowagi przyrodniczej; ochrona ta polega w szczególności na:

- Racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju;
- Przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom;
- Przywracaniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego.

Ochrona środowiska w Gminie skupia się głównie wokół: gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, poprawy jakości gleb, ochrony powierzchni i kopalni, poprawy jakości powietrza atmosferycznego, zmniejszenia uciążliwości hałasu, zachowania i wzbogacania walorów przyrodniczych oraz edukacji ekologicznej, która ma na celu uświadamiać, jak ważne są zasoby środowiskowe, w jaki sposób je niszczymy i – co najważniejsze - jak temu zapobiegać.

W realizacji polityki rozwoju na obszarze Gminy Dmosin respektowane powinny być ustalenia określone w odpowiednich dokumentach dotyczących występujących tu form ochrony przyrody, które będą wymagać zachowania wielkości i wartości ekologicznej istniejących systemów przyrodniczych, zakazywać lokalizacji działalności, mogących spowodować zanieczyszczenia gleby, powietrza oraz wód powierzchniowych i podziemnych.

Ważnym elementem ochrony przyrody jest również wdrażanie *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dmosin*.

Jest to tym bardziej istotne, że Polska musi usunąć wyroby azbestowe do końca 2032 roku, tymczasem niemalże co piąta gmina w kraju nie wprowadziła danych o azbecie na jej obszarze do obowiązującego od 2 lat rejestru.¹⁸

3.3. Sfera społeczna

3.3.1. Sytuacja demograficzna i społeczna na danym obszarze

▪ LICZBA LUDNOŚCI, STRUKTURA WG GRUP WIEKU

W 2014 roku Gminę Dmosin zamieszkiwało 4529 osób, czyli o 206 mniej niż w 2003 roku. W analizowanym okresie co roku odnotowywano niewielką przewagę liczebną kobiet, w 2014 roku stanowiły one 50,92% ogółu ludności. Liczba mieszkańców Gminy ulega stopniowemu zmniejszeniu,

¹⁸ www.portalsamorzadowy.pl

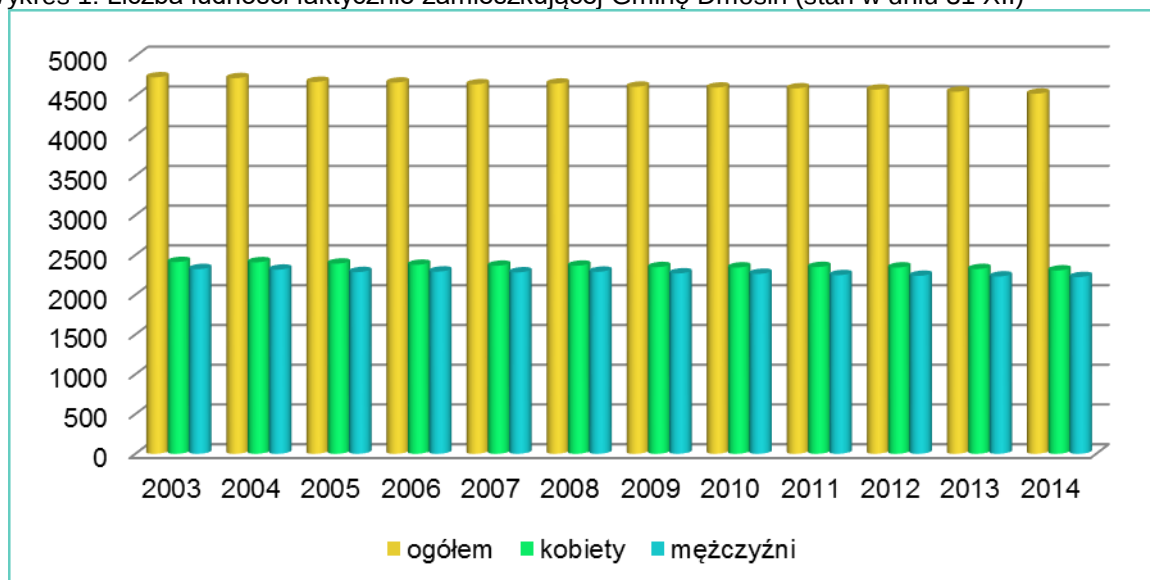
co roku (za wyjątkiem roku 2008) rejestrowano liczbę mniejszą niż w roku ubiegłym. Dane przedstawiają tabela oraz wykres poniżej.

Tabela 12: Liczba ludności faktycznie zamieszkującej Gminę Dmosin (stan w dniu 31 XII)

	ogółem	kobiety	mężczyźni
2003	4735	2412	2323
2004	4725	2409	2316
2005	4678	2392	2286
2006	4669	2377	2292
2007	4647	2365	2282
2008	4656	2366	2290
2009	4617	2348	2269
2010	4606	2343	2263
2011	4596	2349	2247
2012	4581	2343	2238
2013	4554	2324	2230
2014	4529	2306	2223

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wykres 1: Liczba ludności faktycznie zamieszkującej Gminę Dmosin (stan w dniu 31 XII)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Poniżej przedstawiono dane statystyczne opisujące liczbę ludności zamieszkującej Gminę wg grup wieku, w latach 2003 – 2014. W większości grup wieku liczba ludności kształtuje się w analizowanym okresie na podobnym poziomie. Tylko w grupach 55-59 lat oraz 60-64 lata właściwie co roku następował wzrost liczby ludności. Porównując liczbę osób młodych z najstarszą grupą wieku, tzn. 70 lat i więcej, widoczna jest wyraźna przewaga liczby osób najstarszych. Liczba dzieci z dwóch najniższych przedziałów wieku, a zatem od 0 do 9 lat jest dużo niższa, niż w grupie najstarszej.

Tabela 13: Ludność wg grup wieku w Gminie Dmosin

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
0-4 lat	224	211	183	180	199	200	197	215	203	210	207	205
5-9 lat	263	246	230	250	232	209	200	202	205	209	206	203
10-14 lat	285	298	303	274	261	265	249	238	252	240	228	219
15-19 lat	322	314	298	289	277	279	284	276	256	245	251	232
20-24 lat	319	345	349	358	351	342	312	299	288	276	269	270
25-29 lat	339	309	302	299	313	337	350	344	350	342	323	313
30-34 lat	297	314	323	322	314	324	310	306	301	322	340	344
35-39 lat	303	309	319	314	320	304	314	331	329	312	322	306
40-44 lat	351	313	289	290	301	299	299	301	301	311	309	330
45-49 lat	390	404	404	386	334	341	306	281	289	300	281	286
50-54 lat	332	343	347	357	386	388	397	401	373	320	326	299
55-59 lat	271	292	303	300	313	320	337	339	349	381	382	384
60-64 lat	184	187	207	242	239	248	264	271	271	286	292	311
65-69 lat	244	225	198	185	188	172	172	191	219	210	221	230
70 lat i więcej	611	615	623	623	619	628	626	611	610	617	597	597

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

▪ EKONOMICZNE GRUPY WIEKU

Poniżej przedstawiono dane dotyczące struktury wieku ludności w Gminie Dmosin. W strukturze wieku ludności można wyróżnić trzy podstawowe kategorie, które są istotne z punktu widzenia rynku pracy i zasobów siły roboczej:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym tj. w wieku od 0 do 17 lat,
- ludność w wieku produkcyjnym, w tym: kobiety od 18 do 59 lat, a mężczyźni od 18 do 64 lat,
- ludność w wieku poprodukcyjnym, w tym: kobiety od 60 lat i więcej, a mężczyźni od 65 lat i więcej.

Przedstawiony powyżej podział ludności względem grup wiekowych obowiązuje dla danych do 2013 roku. Od 2013 roku powszechny wiek emerytalny w Polsce ulega wydłużeniu – docelowo do 67 lat (zarówno dla kobiet jak i dla mężczyzn). Zmianie ulegnie zatem struktura ludności względem ekonomicznych grup wieku (zwiększy się odsetek osób w wieku produkcyjnym).

Dane statystyczne przedstawia tabela poniżej.

Tabela 14: Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Dmosin na dzień 31 grudnia 2014r.

rok	ludność w wieku		
	przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
2003	954	2813	968
2004	941	2833	951
2005	887	2856	935
2006	872	2862	935
2007	849	2865	933
2008	847	2880	929
2009	818	2863	936
2010	829	2825	952
2011	810	2812	974
2012	788	2816	977
2013	769	2814	971
2014	773	2774	982

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

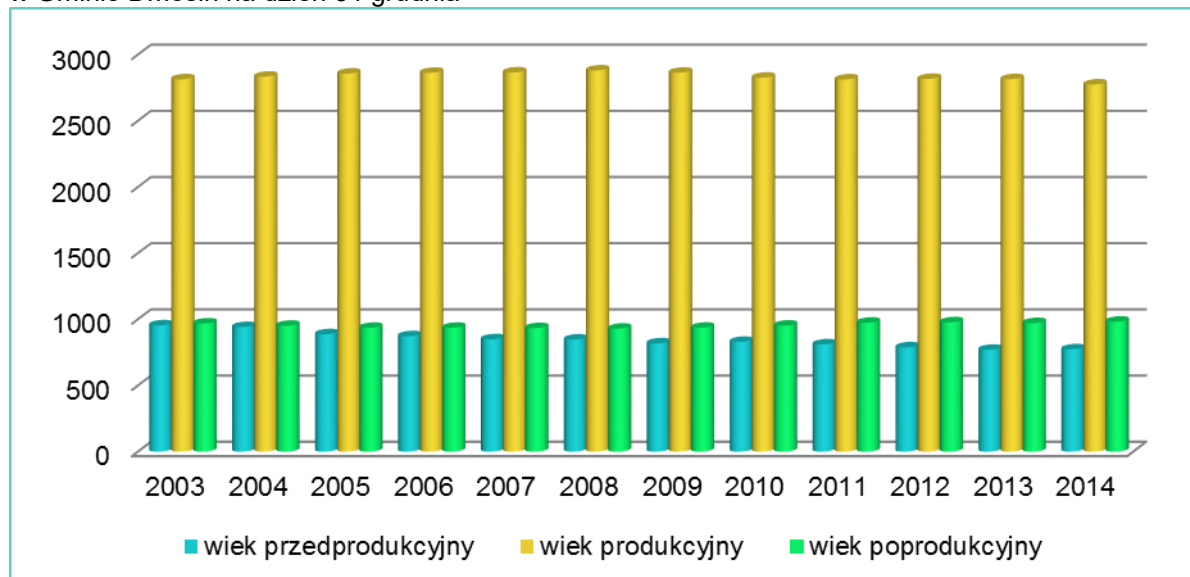
Porównując dane krańcowe badanego okresu stwierdza się, co następuje:

- liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się o 181 osób,
- liczba ludności w wieku produkcyjnym zmniejszyła się o 39 osób,
- liczba ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększyła się o 14 osób.

Co roku liczba osób w wieku przedprodukcyjnym była niższa od liczby osób w wieku poprodukcyjnym, przy czym z biegiem czasu różnica ta się pogłębia. W 2003 roku wynosiła 14 osób, w roku 2014 już 209 osób. Wynika to głównie ze zmniejszającej się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. W Gminie występuje zatem niekorzystne choć coraz bardziej powszechne w Polsce zjawisko starzenia się społeczeństwa. „Jest to skutek wydłużania się trwania ludzkiego życia, postępu cywilizacyjnego i poprawy jakości życia. Niepokój budzi nie sam fakt wzrostu ilościowego starszej populacji, co wzrost jej udziału w strukturze ludności, spowodowany spadkiem udziału najmłodszych grup wiekowych w strukturze demograficznej społeczeństwa. (...) Na zjawisko starzenia się ludności wpływa pośrednio szereg czynników, jak np. poziom zamożności społeczeństwa, promowany model rodziny, aktywność zawodowa kobiet, poziom opieki społecznej i ochrony zdrowia, wykształcenie ludności oraz polityka społeczna państwa. Proces starzenia się ma więc nie tylko wymiar demograficzny, ale także ekonomiczny i społeczny. Wyrazem tego są zmiany struktury konsumpcji, wzrost zapotrzebowania na niektóre usługi (np. w dziedzinie ochrony zdrowia, opieki społecznej), zmniejszenie aktywności zawodowej, zwiększenie wydatków na utrzymanie rosnącej grupy poprodukcyjnej, zmiana struktury siły roboczej, rodziny i gospodarstw domowych. Wymusza to działania ze strony państwa w zakresie dostosowania infrastruktury i nakładów finansowych na różne dziedziny życia społeczno-gospodarczego.”

Proces kształtowania się liczby osób w poszczególnych ekonomicznych grupach wieku przedstawia poniższy wykres. Doskonale uwidacznia się tu zmniejszanie się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (kolor niebieski).

Wykres 2: Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Dmosin na dzień 31 grudnia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

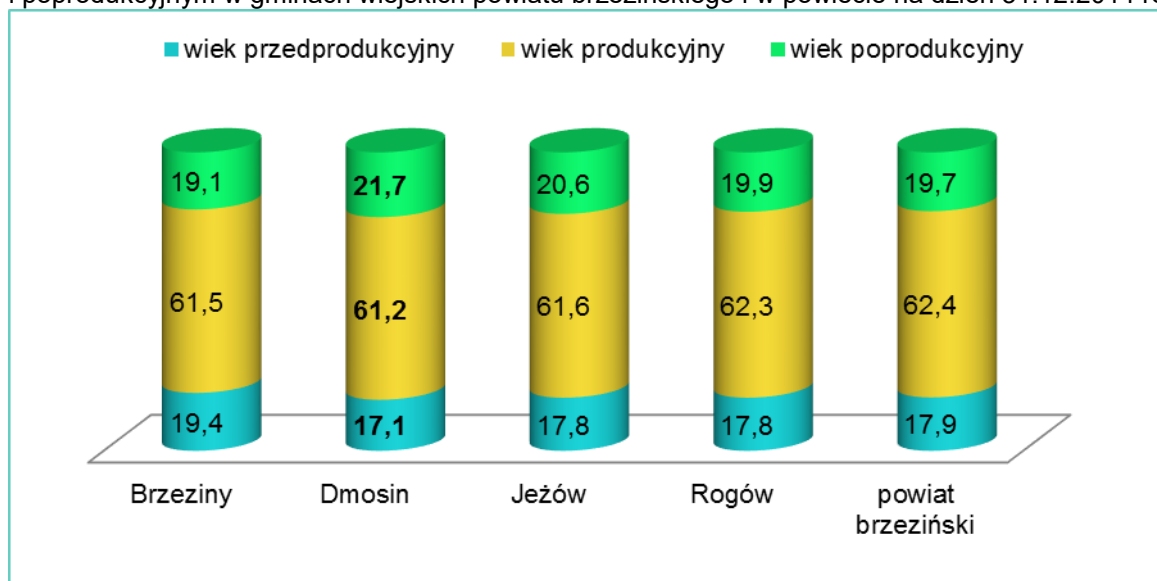
W tabeli oraz na wykresie poniżej zaprezentowano procentowy udział poszczególnych ekonomicznych grup wieku ludności w liczbie ludności ogółem w gminach wiejskich powiatu brzezińskiego oraz w samym powiecie. W porównaniu do pozostałych gmin, w Gminie Dmosin zarejestrowano najniższy procentowy udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym, a także najwyższy w wieku poprodukcyjnym. Analizowany obszar nie charakteryzuje się zatem korzystną strukturą ekonomicznych grup wieku ludności.

Tabela 15: W % ogółem ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminach wiejskich powiatu brzezińskiego i w powiecie na dzień 31.12.2014 roku

jednostka terytorialna	ludność w wieku		
	przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
Brzeziny	19,4	61,5	19,1
Dmosin	17,1	61,2	21,7
Jeżów	17,8	61,6	20,6
Rogów	17,8	62,3	19,9
#	#	#	#
powiat brzeziński	17,9	62,4	19,7

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wykres 3: W % ogółem ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminach wiejskich powiatu brzezińskiego i w powiecie na dzień 31.12.2014 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

▪ RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

Znaczny wpływ na liczbę osób zamieszkujących dany obszar ma ruch naturalny ludności, który przedstawiono za pomocą danych statystycznych dotyczących przyrostu naturalnego, stanowiącego różnicę pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów.

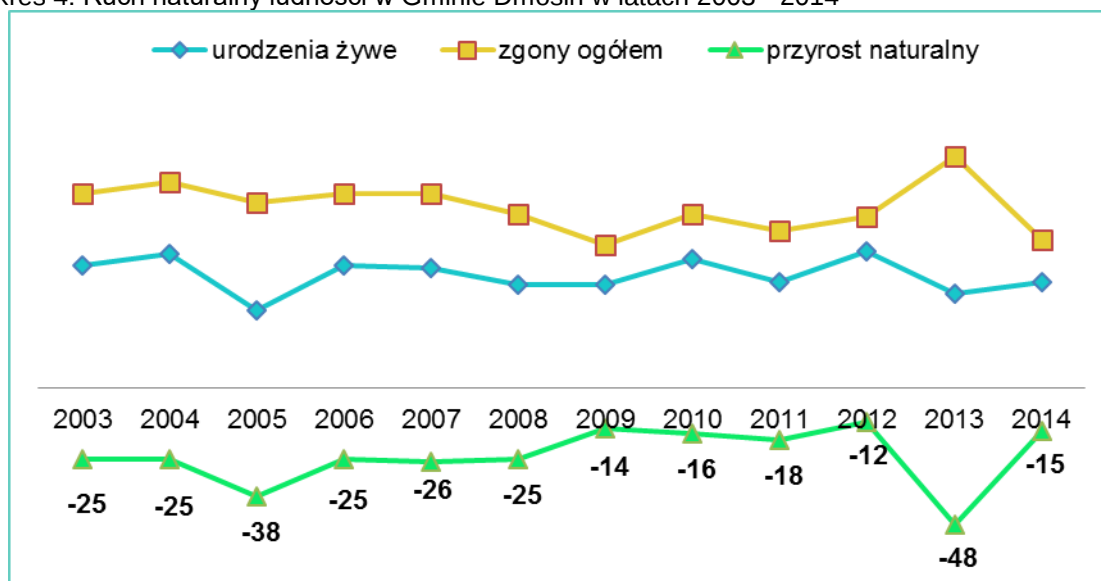
Tabela 16: Ruch naturalny ludności w Gminie Dmosin w latach 2003 - 2014

rok	urodzenia żywe	zgony ogółem	przyrost naturalny
2003	43	68	-25
2004	47	72	-25
2005	27	65	-38
2006	43	68	-25
2007	42	68	-26
2008	36	61	-25
2009	36	50	-14
2010	45	61	-16
2011	37	55	-18
2012	48	60	-12
2013	33	81	-48
2014	37	52	-15

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W latach 2003 – 2014 wartości przyrostu naturalnego były co roku ujemne, najniższą wartość odnotowano w 2013 roku (-48, wynikała ona głównie z podwyższonej liczby zgonów ogółem), zaś najwyższą w roku 2012 (-12, zarejestrowano w tym roku najwyższą liczbę urodzeń żywych). Zależności przedstawiono na wykresie.

Wykres 4: Ruch naturalny ludności w Gminie Dmosin w latach 2003 - 2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Przyrost naturalnych w gminach wiejskich powiatu brzezińskiego najkorzystniej kształtuje się w gminie Brzeziny, gdzie w poszczególnych latach rejestrowano dodatnie wartości badanej cechy. W gminie Rogów dodatnią wartość odnotowano raz, nastąpiło to w 2014 roku. W gminach Dmosin i Jeżów wartości co roku były ujemne, przy czym korzystniej wypadł w tym porównaniu Jeżów.

Tabela 17: Przyrost naturalny w gminach wiejskich powiatu i powiecie brzezińskim

jednostka terytorialna	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Brzeziny	-8	9	-24	1	0	5	-18	1	0	3	4	-12
Dmosin	-25	-25	-38	-25	-26	-25	-14	-16	-18	-12	-48	-15
Jeżów	-19	-17	-11	-28	-32	-18	-14	-18	-22	-19	-23	-19
Rogów	-28	-10	-21	-17	-7	-15	-12	-6	-4	-24	-27	8
#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#
powiat brzeziński	-138	-67	-90	-86	-99	-71	-76	-11	-31	-41	-113	-64

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

▪ MIGRACJE LUDNOŚCI

Na liczbę ludności w regionie z pewnością ma wpływ saldo migracji wewnętrznych (saldo migracji waha się w przedziale od (-1) do (2) osób). Istnieje kilka czynników determinujących ruch migracyjny społeczeństwa, zalicza się do nich:¹⁹

- czynniki demograficzne, takie jak wiek, płeć i stan cywilny,

¹⁹ „Materiały dydaktyczne Zakładu Demografii i Gerontologii Społecznej UŁ” ww.demografia.uni.lodz.pl

- czynniki pozademograficzne: ekonomiczne, polityczne, etniczne, społeczne i kulturowe.

Zgodnie z definicją GUS: "Migracje wewnętrzne to przemieszczenia ludności w granicach państwa, czyli zmiana gminy zamieszkania lub w przypadku gminy miejsko-wiejskiej przeniesienie się z terenów miejskich do wiejskich tej gminy lub odwrotnie.", natomiast „Saldo migracji to różnica między napływem i odpływem migracyjnym.”

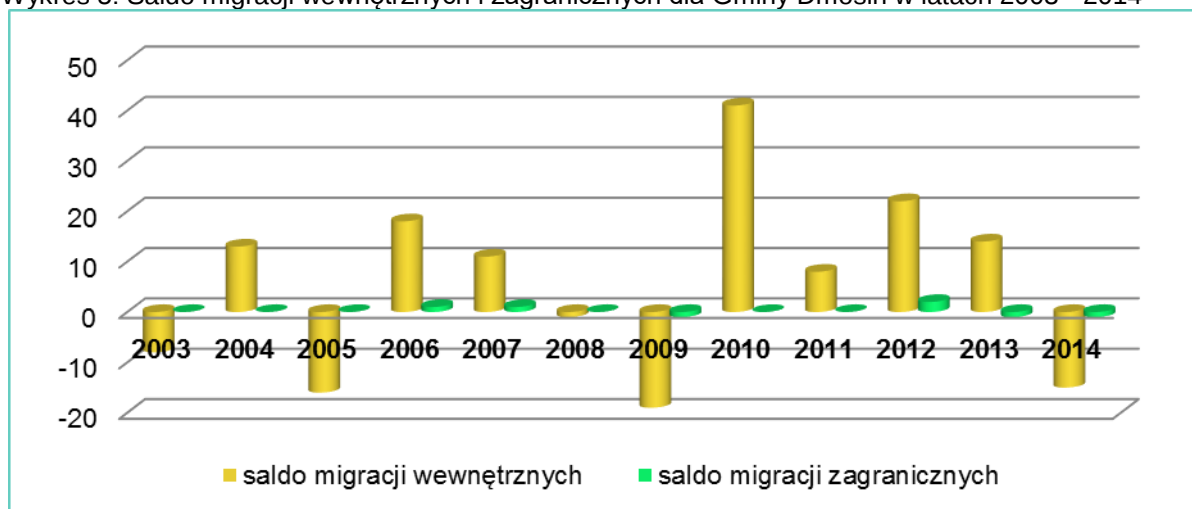
Saldo migracji wewnętrznych w Gminie Dmosin ulega dość znacznym wahaniom. Najniższa wartość to (-19) osób w 2009 roku, zaś najwyższa to (+41) osób w 2010 roku.

Tabela 18: Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych dla Gminy Dmosin w latach 2003 - 2014

rok	saldo migracji wewnętrznych	saldo migracji zagranicznych
2003	-8	0
2004	13	0
2005	-16	0
2006	18	1
2007	11	1
2008	-1	0
2009	-19	-1
2010	41	0
2011	8	0
2012	22	2
2013	14	-1
2014	-15	-1

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wykres 5: Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych dla Gminy Dmosin w latach 2003 - 2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Mieszkańcy Gminy wykazują się dość dużą mobilnością czego potwierdzeniem jest liczba zameldowań i wymeldowań w ruchu wewnętrznym. Można jednak mówić o stosunkowo korzystnej tendencji, albowiem w ostatnich latach rejestrowano więcej zameldowań.

Tabela 19: Zameldowania i wymeldowania w ruchu wewnętrznym w Gminie Dmosin

ruch wewnętrzny	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
zameldowania	35	72	42	64	71	45	32	67	42	50	45	33
wymeldowania	43	59	58	46	60	46	51	26	34	28	31	48

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W tabeli poniżej kolorem oznaczono ujemne wartości salda migracji wewnętrznych. Pomimo że dane dla gminy Dmosin są dość dobre, to jednak w porównaniu do pozostałych gmin wiejskich sytuacja na analizowanym obszarze nie kształtuje się korzystnie. W gminie Brzeziny wartości salda były co roku dodatnie, zaś w gminie Rogów tylko raz odnotowano wartość ujemną. W gminie Jeżów badana cecha kształtuje się podobnie jak w Gminie Dmosin.

Tabela 20: Saldo migracji wewnętrznych w poszczególnych gminach wiejskich powiatu brzezińskiego oraz w powiecie w latach 2003 - 2014

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Brzeziny	64	21	53	81	85	6	7	40	12	21	39	6
Dmosin	-8	13	-16	18	11	-1	-19	41	8	22	14	-15
Jeżów	-13	19	15	6	-6	10	-9	11	-5	-12	6	11
Rogów	14	11	-6	15	29	20	6	13	18	36	10	7
#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#
powiat brzeziński	55	78	31	109	120	51	5	97	3	78	70	17

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

3.3.2. Warunki i jakość życia mieszkańców

W roku 2013 w Gminie Dmosin było 1709 mieszkań (zamieszkanymi i niezamieszkanymi). Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 81,1 m², natomiast na 1 osobę przypadło 30,4 m². Dla porównania – w powiecie brzezińskim powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 79,3 m², a na 1 osobę przypadło 28,6 m². Przeciętna powierzchnia mieszkań w Gminie jest zatem większa od tej w powiecie. Począwszy od 2003 roku liczba mieszkań stopniowo wzrasta, a wraz z nią zwiększa się ich przeciętna powierzchnia użytkowa.

Tabela 21: Zasoby mieszkaniowe w Gminie Dmosin w latach 2003 - 2013

ZASOBY MIESZKANIOWE	lata										
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Mieszkania ²⁰	1587	1591	1598	1601	1609	1620	1629	1680	1686	1693	1709
Przeciętna powierzchnia użytkowa [m²]											
1 mieszkania	76,2	76,4	76,6	76,7	77,0	77,3	77,7	79,5	79,9	80,1	81,1
na 1 osobę	25,5	25,7	26,2	26,3	26,7	26,9	27,4	29,0	29,3	29,6	30,4

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

²⁰ W roku 2002 zasoby mieszkaniowe zamieszkanymi, od roku 2003 zasoby mieszkaniowe wszystkie (zamieszkanymi i niezamieszkanymi).

Zdecydowana większość mieszkań w Gminie należy do osób fizycznych. Poniżej w tabeli przedstawiono dane do 2007 roku, albowiem od roku 2007 zasoby wg form własności są prezentowane przez GUS w cyklu 2-letnim do poziomu powiatów.

Tabela 22: Zasoby mieszkaniowe wg form własności²¹

		2003	2004	2005	2006	2007
zasoby gmin ²²	mieszkania	10	10	10	10	10
	izby	30	30	30	30	30
	powierzchnia użytkowa mieszkań [m ²]	456	456	458	458	458
zasoby zakładów pracy ²³	mieszkania	10	10	7	7	6
	izby	29	29	20	20	17
	powierzchnia użytkowa mieszkań [m ²]	482	482	344	344	296
zasoby osób fizycznych ²⁴	mieszkania	1 562	1 566	1 576	1 579	1 588
	izby	5 691	5 715	5 760	5 779	5 828
	powierzchnia użytkowa mieszkań [m ²]	119 725	120 285	121 314	121 770	122 811
zasoby pozostałych podmiotów ²⁵	mieszkania	5	5	5	5	5
	izby	20	20	20	20	20
	powierzchnia użytkowa mieszkań [m ²]	304	304	304	304	304

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

²¹ Od roku 2007 zasoby wg form własności są prezentowane w cyklu 2-letnim do poziomu powiatów

²² mieszkania stanowiące własność gminy lub powiatu (lokalnej wspólnoty samorządowej), a także mieszkania przekazane gminie, ale pozostające w dyspozycji jednostek użyteczności publicznej, takich jak: zakłady opieki zdrowotnej, ośrodki pomocy społecznej, jednostki systemu oświaty, instytucje kultury;

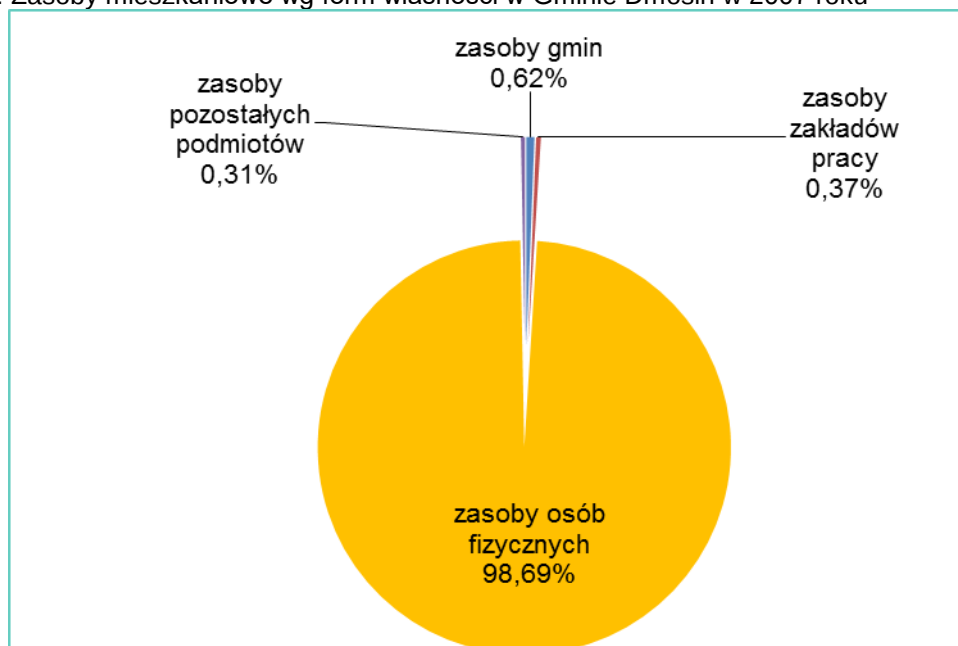
²³ sektora publicznego i prywatnego;

²⁴ Mieszkania, do których prawo własności posiada osoba fizyczna (jedna lub więcej), przy czym osoba ta: - może być właścicielem całej nieruchomości, np. indywidualny dom jednorodzinny, - może posiadać udział w nieruchomości wspólnej, jako właściciel lokalu mieszkalnego np. znajdującego się w budynku wielomieszkaniowym objętym wspólnotą mieszkaniową. Zaliczono tu również mieszkania w budynkach spółdzielni mieszkaniowych, dla których na mocy ustawy z dnia 15 XII 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych zostało ustanowione odrębne prawo własności na rzecz osoby fizycznej (osób fizycznych) ujawnione w księdze wieczystej.

²⁵ mieszkania stanowiące własność instytucji budujących dla zysku - przeznaczone na sprzedaż (ale jeszcze nie sprzedane osobom fizycznym) lub na wynajem, mieszkania stanowiące własność instytucji wyznaniowych, stowarzyszeń, partii, związków zawodowych itp.

Na wykresie poniżej przedstawiono zasoby mieszkaniowe Gminy wg form własności.

Wykres 6: Zasoby mieszkaniowe wg form własności w Gminie Dmosin w 2007 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Przeciętne powierzchnia użytkowa 1 mieszkania była w 2007 roku najwyższa w zasobach osób fizycznych i wynosiła 77,34 m². W zasobach pozostałych podmiotów kształtowała się na poziomie 60,8 m², w zasobach zakładów pracy wynosiła 49,33 m², zaś w zasobach Gminy 45,8 m². Należy przypuszczać, że w kolejnych latach dane te kształtują się na podobnym poziomie.

Mieszkańcy Gminy Dmosin nie mają dostępu do gazu z sieci. Z instalacji wodociągowej korzystało w 2013 roku 83,5% osób, natomiast z sieci kanalizacyjnej tylko 6,2%.

Tabela 23: Korzystający z instalacji w % ogółu ludności

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
wodociąg	81,6	81,9	82,4	82,6	82,8	82,8	82,8	83,2	83,2	83,4	83,5
kanalizacja	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	0,0	0,0	0,0	3,2	4,4	6,2
gaz	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Z roku na rok wzrasta w Gminie ilość mieszkań wyposażonych w urządzenia techniczno-sanitarne. W 2013 roku:

- 85,25% mieszkań posiadało dostęp do sieci wodociągowej,
- 73,84% mieszkań posiadało ustęp spłukiwany,
- 67,7% mieszkań było wyposażonych w łazienkę,
- 62,55% posiadało dostęp do centralnego ogrzewania.

Tabela 24: Mieszkania wyposażone w urządzenia techniczno-sanitarne w Gminie Dmosin

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
wodociąg	1303	1307	1314	1317	1326	1338	1347	1428	1434	1441	1457
ustęp splukiwany	929	933	940	943	953	965	974	1233	1239	1246	1262
łazienka ²⁶	940	944	951	954	964	976	985	1128	1134	1141	1157
centralne ogrzewanie	922	926	933	936	946	958	967	1040	1046	1053	1069

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

3.3.3. Oświata i edukacja

▪ INSTYTUCJE OŚWIATY

Zadania z zakresu oświaty wypełniają w Gminie Dmosin następujące jednostki organizacyjne:

- Szkoła Podstawowa w Kołacinie z oddziałem przedszkolnym,
- Filia w Woli Cyrusowej z oddziałem przedszkolnym.
- Zespół Szkół Samorządowych w Dmosinie, w którego obrębie funkcjonują: punkt przedszkolny, Szkoła Podstawowa im. J. Brzechwy w Dmosinie, Gimnazjum w Dmosinie.

W szkołach funkcjonują biblioteki szkolne, które dysponują lekturami dla szkoły podstawowej i gimnazjum, literaturą piękną dla dzieci i młodzieży, literaturą pedagogiczną dla nauczycieli oraz księgozbiorem podręcznym, w którym odnaleźć można encyklopedie, słowniki, atlasy, albumy i inne wydawnictwa informacyjne. W czytelnicy bibliotecznej dostępne są czasopisma.

W bibliotece Zespołu Szkół Samorządowych w Dmosinie prowadzone jest Internetowe Centrum Informacji Multimedialnej wyposażone w: 4 komputery z dostępem do Internetu, urządzenie wielofunkcyjne oraz multimedialne wydawnictwa PWN: Encyklopedia szkolna, Słowniki języka polskiego i Wielki atlas geograficzny świata. W Zespole Szkół Samorządowych w Dmosinie działa gabinet stomatologiczny oraz stołówka szkolna. Szkoła Podstawowa w Kołacinie oraz Zespół Szkół Samorządowych w Dmosinie posiadają sale gimnastyczne.

Na obszarze Gminy nie ma przedszkola. W Zespole Szkół Samorządowych w Dmosinie funkcjonuje punkt przedszkolny. W 2013 roku odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wyniósł w Gminie 63,8%, rok wcześniej było to 74,8%. Niższy odsetek w powiecie brzezińskim, wśród gmin wiejskich, odnotowano jednak tylko w gminie Brzeziny, średnia dla powiatu brzezińskiego wyniosła 69,9%, zaś dla województwa łódzkiego ogółem 77%, a dla gmin wiejskich województwa 66,5%. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Dmosin kształtuje się zatem zarówno poniżej średniej dla powiatu jak i dla województwa.

²⁶ urządzenia kąpielowe, prysznice z odpływem wody

Tabela 25: Dzieci w wieku 3 - 6 lat objęte wychowaniem przedszkolnym w gminach wiejskich powiatu brzezińskiego oraz w powiecie brzezińskim [%]

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Brzeziny	24,0	23,8	19,4	21,5	15,9	17,0	27,8	23,1	24,4	23,2	37,1	#
Dmosin	27,8	41,8	48,2	53,4	54,1	55,7	51,6	52,3	63,6	74,8	63,8	#
Jeżów	35,3	37,8	39,9	47,2	51,7	50,8	53,4	54,8	59,7	59,6	66,0	#
Rogów	46,9	47,8	47,2	53,0	51,3	53,6	69,5	58,5	72,9	81,0	80,9	#
#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#
powiat brzeziński	43,0	44,5	46,5	48,4	48,1	49,5	56,4	54,8	63,8	69,4	69,9	#

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Do pięciu funkcjonujących na obszarze gminy oddziałów przedszkolnych i Punktu przedszkolnego w 2013 roku uczęszczało 102 dzieci. W trzech szkołach podstawowych naukę pobierało 271 uczniów, liczba ta ma tendencję malejącą. W jedynym gimnazjum zlokalizowanym w Dmosinie uczyło się 166 uczniów.

Tabela 26: Edukacja

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych	jedn.	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3
	dzieci	60	88	80	88	80	74	81	90	105	123	102
szkoły podstawowe	jedn.	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3
	osoby	307	299	314	297	287	286	296	299	286	264	271
gimnazja	jedn.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	osoby	187	175	163	165	174	174	147	128	144	160	166

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na obszarze Gminy Dmosin nie ma dostępu do szkół ponadgimnazjalnych. W celu kontynuowania nauki młodzież musi dojeżdżać do większych miast.

▪ POZIOM WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

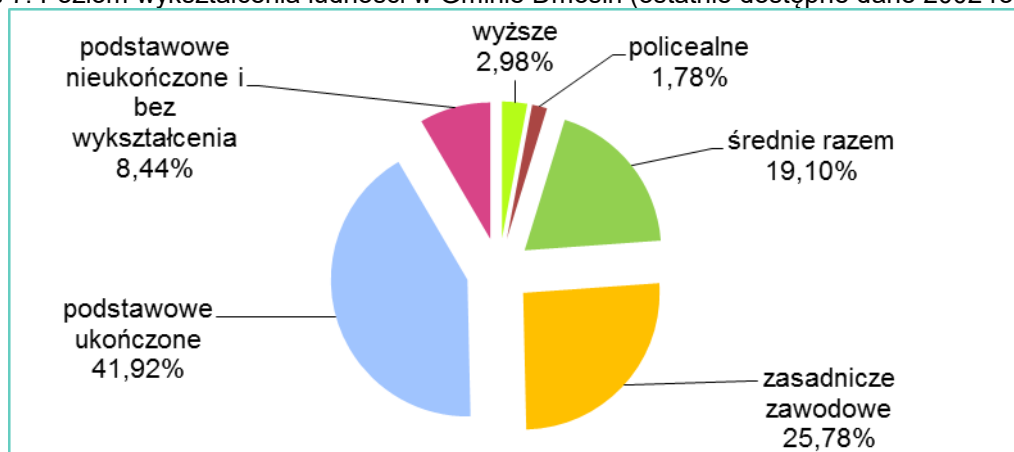
Poziom wykształcenia ludności w Gminie Dmosin można przybliżyć tylko na podstawie danych z 2002 roku, pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego. W 2002 roku znikomy odsetek osób – zaledwie 2,98% - legitymował się wykształceniem wyższym, większość stanowiły kobiety. W Gminie Dmosin przeważały osoby, które posiadały wykształcenie podstawowe ukończone (41,92%) i zasadnicze zawodowe (25,78%). Kolejną grupę stanowiły osoby z wykształceniem średnim, przy czym dominował tu poziom średni zawodowy. Wykształcenie podstawowe nieukończone i bez wykształcenia stanowiło 8,44% osób, czyli niemal 3 razy tyle, co mieszkańcy którzy odebrali wykształcenie wyższe. Są to dane nieaktualne.

Tabela 27: Poziom wykształcenia ludności w Gminie Dmosin (ostatnie dostępne dane 2002 rok)

Poziom wykształcenia	ogółem	mężczyźni	kobiety	% udział
wyższe	122	45	77	2,98%
policealne	73	12	61	1,79%
średnie razem	781	341	440	19,10%
średnie ogólnokształcące	137	34	103	3,35%
średnie zawodowe	644	307	337	15,75%
zasadnicze zawodowe	1054	653	401	25,78%
podstawowe ukończone	1714	816	898	41,92%
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	345	125	220	8,44%

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, Narodowy Spis Powszechny 2002 Ludność

Wykres 7: Poziom wykształcenia ludności w Gminie Dmosin (ostatnie dostępne dane 2002 rok)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Poniżej przedstawiono dane dotyczące poziomu wykształcenia w niektórych powiatach województwa łódzkiego. Są to dane za 2011 rok.

Tabela 28: Poziom wykształcenia w poszczególnych powiatach woj. łódzkiego w roku 2011

poziom wykształcenia	kutnowski		łęczycki		łowicki	
	osoba	udział %	osoba	udział %	osoba	udział %
wyższe	11441	12,98%	4840	10,69%	9049	13,01%
średnie i policealne – ogółem	28829	32,72%	12689	28,02%	21496	30,90%
zasadnicze zawodowe	19819	22,49%	9737	21,50%	16290	23,41%
gimnazjalne	4795	5,44%	2631	5,81%	3824	5,50%
podstawowe ukończone	21879	24,83%	14268	31,50%	17646	25,36%
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	1353	1,54%	1127	2,49%	1267	1,82%

poziom wykształcenia	rawski		skierniewicki		brzeziński	
	osoba	udział %	osoba	udział %	osoba	udział %
wyższe	5095	11,99%	3156	9,67%	3190	12,16%
średnie i policealne – ogółem	13041	30,68%	9141	28,01%	8108	30,91%
zasadnicze zawodowe	10035	23,61%	8999	27,57%	6410	24,43%
gimnazjalne	2328	5,48%	2022	6,19%	1352	5,15%
podstawowe ukończone	11053	26,00%	8734	26,76%	6769	25,80%
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	957	2,25%	588	1,80%	405	1,54%

Źródło: Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, Narodowy Spis Powszechny 2011 Ludność

Gmina Dmosin należy do powiatu brzezińskiego. Można zauważyć, że w roku 2011 w odniesieniu do danych dla Gminy Dmosin z roku 2002 (brak danych dla powiatu brzezińskiego za rok 2002), liczba osób z wykształceniem wyższym wzrosła, a liczba osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia szkolnego znacząco zmalała. Powiat brzeziński w porównaniu do przykładowych powiatów ma podobną charakterystykę w zakresie poziomu wykształcenia mieszkańców. Można uznać, że ogólna tendencja ma charakter pozytywny i poziom wykształcenia ludności wzrasta.

Poziom wykształcenia mieszkańców obszarów wiejskich jest bardzo silnie związany z dostępnością przestrzenną do szkół. Coraz większego znaczenia nabierają środki finansowe. Często w wyniku braku odpowiedniego zabezpieczenia finansowego młodzież nie kontynuuje nauki na poziomie ponadgimnazjalnym, ponieważ opiekunów nie stać jest na opłacenie miejsca zamieszkania czy przejazdów do szkoły. „Brak finansowych możliwości podjęcia studiów wyższych wynika głównie z mniejszej zamożności ludności wiejskiej oraz konieczności wczesnego podjęcia pracy zawodowej.”²⁷

▪ KOMPUTERYZACJA

Poniżej przedstawiono statystyki dotyczące ilości uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu do użytku uczniów. Porównując rok 2012 oraz 2003 widoczne jest zmniejszenie wartości wskaźnika, co jest korzystne dla uczniów. W Gminie Dmosin w 2012 roku w szkołach podstawowych na 1 komputer z dostępem do Internetu przypadało 8,8 uczniów (poniżej średniej dla powiatu), w gimnazjum było to 6,67 uczniów (również poniżej średniej dla powiatu). W porównaniu do pozostałych gmin wiejskich w ramach szkół podstawowych wskaźnik ten był najwyższy, zaś w obszarze gimnazjów była to niska wartość, mniejszą liczbę uczniów zarejestrowano tylko w gminie Brzeziny.

Tabela 29: Uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów (osoby) w gminach wiejskich powiatu brzezińskiego i w powiecie

jednostka terytorialna	szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Brzeziny	24,42	12,26	11,58	10,00	13,85	13,90	9,41	13,70	8,16	7,58
Dmosin	25,58	24,92	26,17	9,28	9,90	9,86	10,21	10,31	9,53	8,80
Jeżów	19,71	20,07	13,62	13,55	11,81	17,36	16,36	7,21	6,59	6,00
Rogów	29,08	25,57	15,95	14,45	13,68	9,28	9,14	8,59	8,48	8,66
#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#
powiat brzeziński	34,93	27,77	22,58	13,41	13,46	13,09	12,18	11,45	10,24	9,91

²⁷ *Identyfikacja i ocena czynników sukcesu społeczno-gospodarczego na obszarach wiejskich*, Prof. dr hab. Jerzy Bański, mgr Konrad Ł. Czapiewski, Warszawa, listopad 2008

jednostka terytorialna	gimnazja dla dzieci i młodzieży bez specjalnych									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Brzeziny	14,70	15,90	15,70	16,00	17,44	9,57	9,21	8,29	9,00	4,85
Dmosin	20,78	19,44	18,11	18,33	19,33	17,40	4,90	4,27	6,00	6,67
Jeżów	16,00	8,88	8,24	9,53	10,20	9,93	8,80	8,73	8,80	33,75
Rogów	23,67	17,67	15,92	16,17	14,50	15,42	14,00	13,50	12,25	10,75
#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#
powiat brzeziński	27,60	22,19	20,03	16,14	15,76	14,14	10,08	9,22	9,72	9,7

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Możliwości szkół co do wyposażenia placówek w komputery z dostępem do Internetu przeznaczone do użytku uczniów są dość ograniczone. Wartości wskaźników zmieniają się więc w poszczególnych latach głównie ze względu na zmianę liczby uczniów.

▪ GMINNA BIBLIOTEKA PUBLICZNA W DMOSINIE

System edukacji i oświaty wspiera Gminna Biblioteka Publiczna w Dmosinie. Biblioteka udostępnia zbiory na miejscu i na zewnątrz, posiada informację bibliograficzną, realizuje wypożyczenia międzybiblioteczne. Przy Bibliotece działa PIT- Punkt Informacji Turystycznej. Biblioteka jest organizatorem lub współorganizuje różnego rodzaju konkursy, projekcje filmowe, spotkania, turnieje oraz obchody świąt.

▪ BEZPŁATNE SZKOLENIA DLA MIESZKAŃCÓW

Gmina Dmosin organizuje dla mieszkańców bezpłatne szkolenia, które pozwalają na zdobycie nowych umiejętności, a także rozwój zainteresowań. W 2014 roku zrealizowano warsztaty:

- „Wyroby ozdób z bibuły”,
- „Zdobienie ozdób wielkanocnych”,
- „Koszyczki wielkanocne”

oraz kursy:

- „Kurs wizażu”,
- „Kurs kulinarny”,
- „Kurs zrównoważonego żywienia”.

Ponadto zorganizowano „Ćwiczenia korekcyjno-rozciągające”.

W 2014 roku Urząd Gminy Dmosin przy współpracy Centrum Edukacji i Technologii komputerowej BROst z Łodzi zrealizował Projekt „I Ty na kursie IT” w ramach POKL Priorytet IX, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. W ramach projektu odbyły się 2 rodzaje szkoleń informatycznych dla mieszkańców Gminy Dmosin. Szkolenia obejmowały:

- pierwszy rodzaj: 4 moduły w zakresie Word, Excel, Power point, Internet,
- drugi rodzaj: bezpieczeństwo używania technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT).

3.3.4. Opieka zdrowotna

Świadczenia z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej udzielane są mieszkańcom Gminy Dmosin przez Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kołacinie oraz Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Nagawkach. W nocy, dni wolne i święta pomoc udzielana jest Powiatowym Centrum Zdrowia im. M. Curie-Skłodowskiej w Brzezinach.

W NZOZ w Kołacinie funkcjonują: gabinet medycyny szkolnej, poradnia (gabinet) pielęgniarki i położnej środowiskowej, poradnia chorób wewnętrznych, poradnia (gabinet) lekarza POZ, poradnia pediatryczna oraz punkt szczepień ochronnych.

W NZOZ w Nagawkach funkcjonują: gabinet medycyny szkolnej, poradnia (gabinet) pielęgniarki i położnej środowiskowej, gabinet zabiegowy, poradnia (gabinet) lekarza POZ oraz punkt szczepień ochronnych.

Na dzień 02.06.2015 mieszkańcy mieli dostęp do trzech punktów aptecznych w Gminie Dmosin, zlokalizowanych w: Kołacinie, Osinach i Nagawkach.

Na obszarze Gminy Dmosin organizowane są bezpłatne badania profilaktyczne dla mieszkańców. Prowadzone są badania mammograficzne, badania słuchu, badania raka prostaty.

3.3.5. Określenie grup społecznych wymagających wsparcia

Jak podaje Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2004 Nr 64 poz. 593), Art. 17. 1. Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy:

- 1) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
- 2) sporządzanie, zgodnie z art. 16a, oceny w zakresie pomocy społecznej;
- 3) udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
- 4) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- 5) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
- 6) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;

- 7) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- 8) przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
- 9) opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
- 10) praca socjalna;
- 11) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 12) prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych;
- 13) (uchylony);
- 14) dożywianie dzieci;
- 15) sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
- 16) kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu; 16a) pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 17) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
- 18) utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników;
- 19) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- 20) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

2. Do zadań własnych gminy należy:

- 1) przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;
- 2) przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
- 3) prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
- 4) podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
- 5) współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach oraz realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Art. 18.

1. Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy:

- 1) (uchylony);
- 2) (uchylony);
- 3) organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 4) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną;
- 5) prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 6) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia;
- 7) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a;
- 8) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia oraz zapewnianie posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 9) wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Zadania z zakresu pomocy społecznej realizuje na analizowanym obszarze Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dmosinie.

W 2012 roku największa liczba rodzin - beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS – otrzymywała wsparcie w wyniku: ubóstwa, bezrobocia, długotrwałej lub ciężkiej choroby, niepełnosprawności oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Problemem jest jednak również alkoholizm, przemoc w rodzinie, bezdomność oraz potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietność. W analizowanym okresie - lata 2008 – 2012 - liczba rodzin w poszczególnych kategoriach zmniejszała się, odnotowano jednak zwiększenie się liczby rodzin, w których występuje problem alkoholizmu i przemocy w rodzinie. W 2012 roku 169 osób żyło w rodzinach ubogich, 174 w rodzinach z problemem bezrobocia, 99 w rodzinach, gdzie problemem jest długotrwała lub ciężka choroba.

Tabela 30: Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez GOPS w Dmosinie

powód trudnej sytuacji życiowej	liczba rodzin					liczba osób w tych rodzinach				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
ubóstwo	112	106	110	103	66	376	329	312	279	169
bezdomność	2	3	3	1	1	2	3	4	1	1
potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności	1	4	1	0	1	3	22	6	0	7
bezrobocie	67	72	78	66	62	217	218	235	200	174
niepełnosprawność	50	46	58	66	38	123	97	129	113	74
długotrwała lub ciężka choroba	49	64	70	67	45	127	145	163	154	99
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	15	23	23	25	17	76	92	103	116	85
- rodziny niepełne	8	4	12	10	4	25	41	42	29	12
- rodziny wielodzietne	7	5	7	8	6	51	34	47	56	41
alkoholizm	3	4	3	4	8	9	14	8	9	20
trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	2	2	5	1	3	5	2	13	1	8
przemoc w rodzinie	0	1	0	0	2	0	2	0	0	6
zdarzenie losowe i sytuacje kryzysowe	2	0	1	0	3	6	0	2	0	4

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Dmosin na lata 2014-2020 [za:] Dane GOPS w Dmosinie

Na podstawie *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Dmosin na lata 2014 – 2020*, poniżej przedstawiono główne grupy społeczne wymagające wsparcia wg. powodu trudnej sytuacji życiowej:

▪ UBÓSTWO

„Ustawa o pomocy społecznej definiuje ubóstwo na podstawie mieszczącego się dochodu rodziny lub osoby w tzw. minimum socjalnym. Ośrodek Pomocy Społecznej jest zobowiązany do pomocy osobom i rodzinom, których miesięczny dochód nie przekracza kwoty określonej w ustawie o pomocy społecznej na podstawie minimum socjalnego. Podstawowym powodem ubóstwa jest bezrobocie. Zjawisko ubóstwa najbardziej widoczne jest w rodzinach wielodzietnych, rodzinach samotnie wychowujących dzieci oraz w rodzinach utrzymujących się ze źródeł niezarobkowych (innych niż renta i emerytura). Ośrodek Pomocy Społecznej zobowiązany jest udzielić wsparcia osobom żyjącym na poziomie minimum socjalnego. (...) W 2012 roku zjawisko dotyczyło co czwartej rodziny, która korzysta z pomocy GOPS. W latach 2008 – 2012 widoczne jest zmniejszenie liczby świadczeń z tego tytułu.”

▪ BEZROBOCIE

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz tego zjawiska głównie ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz „pracy na czarno”. Problem bezrobocia przedstawiono bardziej szczegółowo w rozdziale 3.3.6 Rynek pracy.

▪ OSOBY STARSZE

„Starość i starzenie się – to pojęcia, które nie zostały jeszcze jednoznacznie zdefiniowane, zarówno przez nauki biologiczne jak i społeczne. Pierwsze z tych pojęć traktowane jest jako zjawisko, faza życiowa, drugie natomiast jest procesem. Za podstawowe cechy starości uważa się: znaczny spadek zdolności adaptacyjnych człowieka w wymiarze biologicznym, psychospołecznym, postępujące ograniczenie samodzielności życiowej, stopniowe nasilenie się zależności od otoczenia. Najważniejszymi problemami osób starszych są: samotność, choroba, inwalidztwo, życie w ubóstwie i poczucie nieprzydatności. Wszechobecny „kult młodości” prowadzi do marginalizacji osób starszych jako zbiorowości i stopniowego eliminowania ich z aktywnego życia zawodowego i społecznego. Według danych epidemiologicznych, ok. 95% Polaków starzeje się w sposób нефизjologiczny, wraz z wiekiem pojawia się niedość, niedowidzenie, głuchota, otępienie, niesprawność ruchowa. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) za początek starości uznaje 60 rok życia. Wyróżnia trzy zasadnicze etapy starości:

- 60 – 75 r. ż. – wiek podeszły (tzw. wczesna starość);
- 75 – 90 r. ż. – wiek starczy (tzw. późna starość);
- 90 r. ż. i powyżej – wiek sędziwy (tzw. długowieczność).

W 2012 roku na terenie Gminy Dmosin mieszkało 1 113 osób starszych, 60,2% stanowiły kobiety, a 39,8% mężczyźni. (...) Warto zauważyć, że w każdym przedziale wiekowym liczba kobiet jest wyższa niż liczba mężczyzn, a z wiekiem ta przewaga się zwiększa. Na terenie Gminy Dmosin działa Fundacja Promienie Słońca, której głównym celem jest przeciwdziałanie wykluczeniom społecznym. Fundacja inicjuje i wspiera aktywizację osób starszych 50+, organizuje imprezy kulturalne i promuje wartości rodzinne.”

▪ NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

„Niepełnosprawność jest jednym z ważniejszych problemów współczesnego świata, który dotyczy głównie obniżenia sprawności funkcji fizycznych, psychicznych bądź umysłowych. To z nią wiąże się tzw. niepełnosprawność społeczna, czyli niemożność pełnego funkcjonowania w społeczeństwie. Do tej grupy zaliczamy alkoholików, narkomanów i więźniów. Najczęstszymi problemami, z jakimi spotykają się na co dzień osoby niepełnosprawne to: utrudniony dostęp do leczenia i rehabilitacji, bezrobocie, bariery architektoniczne i komunikacyjne oraz izolacja społeczna. Brak jest konkretnych informacji na temat liczby osób niepełnosprawnych na terenie Gminy Dmosin. Należy jednak zauważyć, że liczba osób niepełnosprawnych, którym przyznawana jest pomoc z GOPS w Dmosinie, co roku maleje.”

▪ UZALEŻNIENIA

– alkoholizm

„Jednym z najważniejszych problemów społecznych jest alkoholizm, który pociąga za sobą wiele niekorzystnych zjawisk, jak na przykład: wzrost przestępczości i przemocy w rodzinie, izolację społeczną, pogłębienie ubóstwa. Problem ten dotyka coraz większą grupę ludzi, również młodzież i dzieci w wieku szkolnym. Przeciwdziałanie temu zjawisku musi opierać się na długofalowych i wielokierunkowych działaniach.

Zmniejszaniem rozmiarów problemów wynikających z nadużywania alkoholu jak i zapobieganiem powstawaniu nowych patologii na terenie Gminy Dmosin zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Rokrocznie uchwalany jest również „*Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w Gminie Dmosin*”.” Głównym celem Programu jest zarówno zmniejszenie rozmiarów problemów wynikających z nadużywania alkoholu jak i zapobieganie powstawaniu nowych patologii. Zespół uzależnienia od alkoholu jest bowiem chorobą społeczną, której konsekwencji doświadczają członkowie rodzin osób uzależnionych oraz środowisko społeczne. Celem długofalowym jest wytworzenie wśród mieszkańców Gminy nowej świadomości dotyczącej relacji alkohol – człowiek oraz promowanie zdrowego stylu życia.

Cele szczegółowe to:

1. Podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych.
2. Zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnych w zapobieganie używania alkoholu, w szczególności przez dzieci i młodzież.

Gmina realizując Program współpracuje z instytucjami, szkołami i stowarzyszeniami, między innymi z Poradniami Leczenia Uzależnień w Głownie i w Brzezinach, a także z pedagogiem szkolnym.

„W 2012 roku, w porównaniu do roku 2008, na terenie gminy Dmosin wzrosła liczba udzielonych porad prawnych i psychologicznych, liczba stosowanych terapii i skala programów dla dzieci. Zgodnie z danymi GOPS w Dmosinie, w 2012 roku pomocą społeczną z powodu alkoholizmu objętych było 8 rodzin w których było 20 osób.”

– narkomania

„Terminem narkomania określa się stan uzależnienia od środków odurzających. Pojęcie to obejmuje nie tylko nałogowe używanie narkotyków, ale także stosowanie wszelkich środków wywołujących euforię odurzającą. Nawykowe odurzanie się narkotykami staje się zjawiskiem masowym i groźnym dla zdrowia i życia (nadużywanie silnych środków narkotycznych prowadzi do śmierci, samobójstw na skutek przyjmowania różnych substancji) i dla mienia społeczeństwa (rozboje, rabunki, kradzieże popełnione w celu zdobycia pieniędzy na zaspokojenie głodu narkotycznego). Narkomania staje się zjawiskiem masowym, które powoduje zagrożenie dla życia osoby uzależnionej. Mimo to, o problemie narkomanii niechętnie informują pedagodzy czy rodzice osób uzależnionych lub zażywających narkotyki. Narkomania na terenie Gminy Dmosin nie jest tak uwidocznioma i powszechna jak w innych

większych aglomeracjach miejskich. Biorąc pod uwagę dane ogólnopolskie problem narkomanii coraz częściej będzie dotyczyć nowego środowiska. Dlatego też poprzez działania profilaktyczne należy stworzyć społeczności lokalnej okazję do aktywnego gromadzenia różnych doświadczeń, które spowodują wzrost zdolności do radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych.

GOPS w Dmosinie zobowiązany jest do opracowania i wykonania gminnego programu przeciwdziałania narkomanii na terenie Gminy Dmosin." Program opracowany i przyjęty na lata 2014-2016, wyróżnia następujące zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii:

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem;
2. Udzielanie pomocy psychospołecznej i prawnej rodzinom, w których występują problemy narkomanii;
3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów ,w szczególności skierowanej do dzieci i młodzieży;
4. Wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów narkomanii;
5. Pomoc społeczna osobom uzależnionym i ich rodzinom dotkniętym ubóstwem i wykluczeniem społecznym, integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego.

Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na terenie Gminy Dmosin realizowany jest przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przy współudziale partnerów takich jak: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, służba zdrowia, placówki oświatowe, policja, kościoły, Sąd Rejonowy w Brzezinach, Świetlice Profilaktyczno-Wychowawcze.

▪ PRZEMOC W RODZINIE

„Przemocą w rodzinie można najogólniej określić zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie skierowane przeciw członkowi rodziny, które narusza prawa i dobra osobiste powodując cierpienie i szkody. Do najczęstszych przyczyn przemocy należą: alkoholizm, konflikty rodzinne, destrukcja podstawowych funkcji rodziny, rozwody, upadek dobrych obyczajów w rodzinach. Ofiarami przemocy są zazwyczaj kobiety i dzieci, rzadziej mężczyźni.

Brak jest dokładnych danych dotyczących przemocy w rodzinie w Gminie Dmosin. Z analizy danych dla powiatu brzezińskiego wynika, że w latach 2008 – 2012 znacząco spadła liczba ofiar przemocy domowej. W 2008 roku policja posiadała informacje o 130 ofiarach, zaś w 2012 roku było to tylko 18 osób. Liczba kobiet będących ofiarami zmniejszyła się o 86%, w przypadku dzieci spadek wynosił 91,7%. Analogicznie zmniejszyła się liczba sprawców przemocy domowej (spadek o 83,5%). Liczba sporządzonych „Niebieskich Kart” również się zmniejszyła. Należy jednak pamiętać, że część zdarzeń w zakresie przemocy domowej nie jest zgłaszanych do żadnych instytucji, w związku z tym rozmiar tego problemu może być znacznie wyższy (...). Na terenie gminy Dmosin obowiązuje *Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Dmosin na Lata 2011 -2016*.

Ponadto Interdyscyplinarny Zespół do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wraz z policją i GOPS pomaga ofiarom przemocy. Dzieci z rodzin dotkniętych przemocą uczestniczą w zajęciach świetlicowych, mają zapewniony udział w zorganizowanych formach wypoczynku oraz są dożywiane w stołówkach szkolnych.

Dla wszystkich ofiar przemocy w rodzinie działa Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”, które funkcjonuje od 1995 r.”

Ponad to, w Gminie funkcjonuje również *Program Wspierania Rodziny Gminy Dmosin na lata 2013-2015*, który opracowano w oparciu o art. 176 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2013 r., poz. 135 późn. zm.), w myśl którego Gmina zobowiązana jest do tworzenia gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Jest to samodzielny program, służący wspieraniu rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

▪ BEZDOMNOŚĆ

Zjawisko bezdomności w gminie Dmosin odgrywa marginalne znaczenie pod względem liczby osób nią dotkniętych, jednakże trudne do rozwiązania. Od 2011 roku GOPS w Dmosinie udziela pomocy jednej osobie bezdomnej. Pomoc ta jest udzielana za pośrednictwem noclegowni prowadzonej przez Towarzystwo Św. Alberta w Brzezinach.

▪ PRZESTĘPCZOŚĆ

„Z analizy danych dotyczących przestępczości w gminie Dmosin, dostarczonych przez Komendę Powiatową Policji w Brzezinach, wynika, że liczba przestępstw w 2012 roku była o około 40% wyższa niż w 2008 roku. Znaczący wzrost zanotowano w związku z kradzieżami. W 2012 roku kradzież rzeczy obcej miała miejsce na terenie gminy 2 razy częściej niż w 2008 roku, podobnie kradzież z włamaniem.”

Tabela 31: Przestępstwa na terenie Gminy Dmosin

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
Liczba przestępstw, w tym:	84	49	89	134	118
– kradzież rzeczy obcej	12	8	8	18	37
– kradzież z włamaniem	8	4	17	17	22
– rozboje	1	0	2	0	0
– bójki i pobicia	0	0	0	1	0
– uszczerbek na zdrowiu	2	0	1	0	2

Źródło: *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Dmosin na lata 2014-2020* [za:] Dane GOPS w Dmosinie

▪ BADANIE ANKIETOWE

Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Gminy, w okresie wrzesień - październik 2013 roku, na potrzeby *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Dmosin na lata 2014-2020*, wskazują że:

- aktualne warunki życia mieszkańców Gminy są oceniane przez 44,8% ankietowanych jako raczej dobre;
- główne przyczyny problemów społecznych mieszkańców, powodujące trudne warunki życia to głównie: bezrobocie, ubóstwo, alkoholizm oraz niezaradność życiowa;
- przyczyny popadania w ubóstwo to głównie: bezrobocie i uzależnienia;
- osoby niepełnosprawne najczęściej spotykają się z: brakiem akceptacji, barierami architektonicznymi oraz utrudnionym dostępem do placówek rehabilitacyjnych;
- dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie Gminy jest wystarczający;
- osoby starsze najczęściej borykają się z problemami takimi jak: choroby, samotność oraz brak opieki ze strony rodziny;
- przyczyny występowania uzależnień to wg. ankietowanych głównie: bezrobocie, stres, rozpad rodziny oraz samotność;
- 34,5% ankietowanych zna przypadki występowania zjawiska przemocy domowej na terenie Gminy;
- wśród przyczyn przemocy domowej podawane są głównie: stres, uzależnienie, nieumiejętność radzenia sobie z problemami wychowawczymi, bezrobocie i ubóstwo;
- do negatywnych zjawisk odnoszących się do dzieci i młodzieży zaliczono najczęściej: alkohol i papierosy, bezproduktywne spędzanie czasu wolnego oraz zaniedbania wychowawcze.

Zdaniem mieszkańców – osób ankietowanych - aby przeciwdziałać negatywnym zjawiskom na terenie Gminy należy w zakresie:

- wsparcia ubogich: zwiększyć zasiłki, wyposażyć w odzież, żywność i inne środki, zwiększyć wsparcie finansowe ze strony GOPS, tworzyć nowe miejsca pracy;
- poprawy sytuacji niepełnosprawnych – głównie znieść bariery architektoniczne;
- poprawy dostępu do służby zdrowia – rozbudować przychodnie specjalistyczne;
- działania na rzecz osób starszych – tworzyć kluby seniora, kluby zainteresowań, prowadzić zajęcia aktywizacyjne;
- w zakresie bezpieczeństwa konieczna jest lepsza prewencja;
- pożądana jest budowa ośrodków przeciwuzytecznych oraz budowa szkoły.

3.3.6. Rynek pracy

Poniżej przedstawiono dane obrazujące sytuację na rynku pracy w Gminie Dmosin, uwzględniając dane dotyczące poziomu bezrobocia. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w roku 2014 zmniejszyła się w porównaniu do tej z 2003 roku. Praktycznie co roku (za wyjątkiem roku 2011) wg podziału na płeć, zarejestrowanych było więcej kobiet.

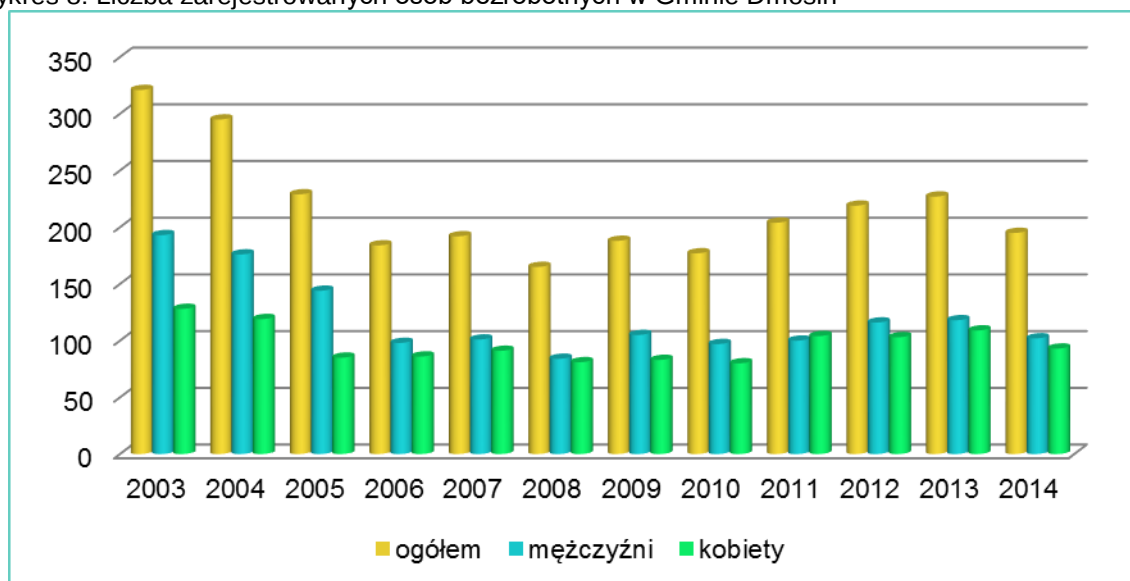
Tabela 32: Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w Gminie Dmosin

rok	ogółem	mężczyźni	kobiety
2003	321	193	128
2004	295	176	119
2005	229	144	85
2006	184	98	86
2007	192	101	91
2008	165	84	81
2009	188	105	83
2010	177	97	80
2011	204	100	104
2012	219	116	103
2013	227	118	109
2014	195	102	93

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych zmniejszała się w okresie od 2003 do 2008 roku, od tego momentu rejestrowany jest jej wzrost. W roku 2014 roku odnotowano jednak mniejszą liczbę osób niż w roku poprzednim.

Wykres 8: Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w Gminie Dmosin

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Zestawienie poniżej przedstawia udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w danej gminie wiejskiej w powiecie brzezińskim oraz dane dla samego powiatu. Kolorem jasnym zielonym oznaczono wartości badanej cechy najniższe w danym roku wśród analizowanych gmin. W większości lat w Gminie Dmosin wartość ta była najniższa, zaś w latach pozostałych zwykle bardzo zbliżona do najniższej, tylko w roku 2008 była najwyższa i wynosiła 5,7%, co i tak jest najniższą odnotowaną wartością na obszarze Gminy Dmosin w latach 2003 – 2014.

Tabela 33: Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%] w gminach wiejskich powiatu brzezińskiego oraz w powiecie

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Brzeziny	12,1	10,5	9,2	7,8	7,3	5,5	7,1	7,3	7,9	8,7	7,7	6,9
Dmosin	11,4	10,4	8,0	6,4	6,7	5,7	6,6	6,3	7,3	7,8	8,1	7,0
Jeżów	13,3	12,3	10,5	8,9	6,6	5,3	6,3	6,9	7,7	8,2	7,8	7,1
Rogów	13,9	12,3	10,4	7,1	6,6	4,9	8,1	7,9	9,0	9,2	8,5	7,5
#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#
powiat brzeziński	15,1	13,3	11,3	9,3	8,1	6,6	8,4	8,7	9,1	9,7	9,4	7,8

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Powiatowy Urząd Pracy w Brzezinach nie przedstawia bardziej szczegółowych statystyk dotyczących poszczególnych gmin. Z tego też powodu, podane poniżej dane dotyczą całego powiatu brzezińskiego. W maju 2015 roku zarejestrowano 1423 osoby i było to najmniej osób w okresie grudzień 2011 – maj 2015. Rozpatrując poszczególne grupy zarejestrowanych osób bezrobotnych należy zwrócić uwagę na fakt, że w podanym czasie zwiększyła się liczba osób bez kwalifikacji zawodowych oraz osób niepełnosprawnych. Wzrastała również liczba osób samotnie wychowujących co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia, zaś w maju 2015 roku zarejestrowanych było 214 osób posiadających co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia. Jednocześnie znacznie zmniejszyła się liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi, osób bez doświadczenia zawodowego, do 25 roku życia, zmniejszeniu uległa również liczba osób długotrwale bezrobotnych.

Tabela 34: Bezrobotni zarejestrowani z obszaru powiatu brzezińskiego

	grudzień				maj
	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	1793	1894	1828	1512	1423
zamieszkali na wsi	911	968	909	805	732
bez kwalifikacji zawodowych	430	444	486	467	434
bez doświadczenia zawodowego	421	438	409	342	286
do 25 roku życia	390	398	343	251	199
długotrwale bezrobotne	914	980	1017	886	858
powyżej 50 roku życia	438	445	469	427	415
samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia	106	133	151	121	b.d. ²⁸
niepełnosprawni	76	86	103	98	102

²⁸ Posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia: 214

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Brzezinach, statystyki szczegółowe, www.pup-brzeziny.pl

W maju 2015 roku wśród zarejestrowanych 1423 osób bezrobotnych z obszaru całego powiatu brzezińskiego:

- 51,44% zamieszkiwało wieś,
- 30,5% nie posiadało kwalifikacji zawodowych,
- 20,1% nie posiadało doświadczenia zawodowego,
- 13,98% było osobami do 25 roku życia,
- 60,3% to osoby długotrwale bezrobotne,
- 29,16% to osoby powyżej 50 roku życia,
- 15,04% osób posiadało co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia,
- 7,17% to osoby niepełnosprawne.

Wyraźnie zaznacza się zatem problem długotrwałego bezrobocia, braku kwalifikacji, bezrobocia wśród osób starszych oraz osób posiadających małe dziecko. Należy przypuszczać, że sytuacja podobnie kształtuje się w samej Gminie Dmosin, gdzie w 2014 roku zarejestrowano 195 osób, co stanowiło niemalże 13% osób zarejestrowanych w powiecie.

Poniżej przedstawiono dane statystyczne dotyczące bezrobocia w Gminie Dmosin w latach 2008 – 2012. Liczba osób bezrobotnych wzrasta, tylko 19% z nich posiadało w 2012 roku prawo do zasiłku. Wg kategorii wieku osób bezrobotnych, około 21,9% osób to bezrobotni do 25 roku życia, około 55,7% to osoby od 26 do 50 roku życia, zaś około 22,4% to osoby powyżej 51 roku życia. Problemem jest długotrwale bezrobocie. Około 40,6% osób bezrobotnych pozostaje bez pracy powyżej rok, około 21,9% powyżej 2 lat. Jest to bardzo niekorzystna sytuacja, albowiem czym bardziej wydłuża się ten okres, tym bardziej zmniejsza się prawdopodobieństwo znalezienia zatrudnienia. Przyczyną bezrobocia jest także niski poziom wykształcenia osób zarejestrowanych. Czym wyższy poziom wykształcenia tym mniejsza liczba osób bezrobotnych. Około 35,6% osób bezrobotnych posiadało wykształcenie podstawowe i poniżej. Dla porównania – w 2012 roku 5% osób posiadało wykształcenie średnie.

Tabela 35: Charakterystyka osób bezrobotnych na terenie Gminy Dmosin

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
Liczba osób bezrobotnych OGÓŁEM w tym:	165	188	177	204	219
- kobiet	81	83	80	104	103
- mężczyzn	84	105	97	100	116
Liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku	20	27	27	28	42
Liczba bezrobotnych absolwentów	8	18	4	16	8
Liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych	4	4	6	5	4
Liczba osób bezrobotnych wg wieku:					
- bezrobotni do 25 roku życia	38	53	42	52	48
- bezrobotni od 26 do 50 roku życia	93	94	89	109	122
- bezrobotni powyżej 51 roku życia	34	41	46	43	49
Liczba osób bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy:					
- bezrobotni do 1 miesiąca	16	18	13	15	24

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
- bezrobotni od 1 do 12 miesięcy	92	116	89	104	106
- bezrobotni od 12 do 24 miesięcy	20	26	43	38	41
- bezrobotni powyżej 24 miesięcy	37	28	2	47	48
Liczba osób bezrobotnych wg wieku:					
- 18-24 lata	38	53	42	52	48
- 25-35 lat	46	45	46	54	62
- 35-44 lata	24	30	25	35	28
- 45-54 lata	42	44	43	44	46
- 55-59 lat	11	13	19	19	22
- 60 lat i powyżej	4	3	2	0	3
Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia:					
- wykształcenie podstawowe i poniżej	57	61	64	66	78
- wykształcenie gimnazjalne	48	54	47	57	68
- wykształcenie zasadnicze zawodowe	56	65	60	72	62
- wykształcenie średnie	4	8	6	9	11

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Dmosin na lata 2014-2020 [za:] Dane GOPS w Dmosinie

3.4. Sfera ekonomiczna

3.4.1. Gospodarka

Gmina Dmosin jest gminą typowo rolniczą, głównym miejscem zatrudnienia i źródłem dochodów dla mieszkańców są zatem gospodarstwa rolne. Na terenie Gminy nie funkcjonują większe zakłady pracy. W miejscowości Dmosin zlokalizowane są najważniejsze jednostki handlowe i usługowe. Mieszkańcy podejmują pracę na terenie Gminy oraz w pobliskim Głownie i Strykowie i Brzezinach.

▪ GOSPODARKA

W 2014 roku na obszarze Gminy były zarejestrowane 354 podmioty gospodarcze, ich liczba w latach 2003 – 2014 stopniowo wzrasta.

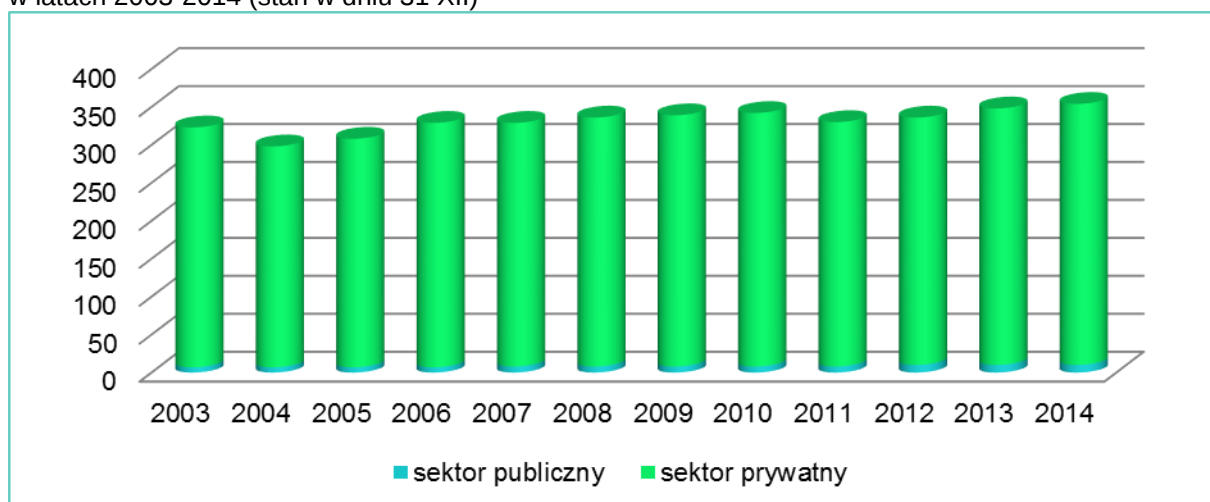
Tabela 36: Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w Gminie Dmosin w latach 2003-2014 (stan w dniu 31 XII)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	323	298	308	329	329	336	339	342	330	336	348	354
sektor publiczny	7	7	7	7	8	8	8	8	8	10	10	10
sektor prywatny	316	291	301	322	321	328	331	334	322	326	338	344

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W roku 2014 odnotowano o 31 jednostek więcej niż w roku 2003. 97% stanowiły podmioty sektora prywatnego.

Wykres 9: Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w Gminie Dmosin w latach 2003-2014 (stan w dniu 31 XII)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

W 2014 roku w sektorze publicznym większość stanowiły państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego. W sektorze prywatnym dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, stanowiąc 81,1% podmiotów sektora oraz 78,8% podmiotów ogółem na obszarze Gminy. W Gminie zarejestrowanych było 15 stowarzyszeń i organizacji społecznych, 12 spółek handlowych, 6 spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego, 4 fundacje i 3 spółdzielnie.

Tabela 37: Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sektorów własnościowych w 2014 roku w Gminie Dmosin

podmioty gospodarki narodowej ogółem		354
sektor publiczny - ogółem		10
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego		8
przedsiębiorstwa państwowe		0
spółki handlowe		0
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego		0
sektor prywatny - ogółem		344
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą		279
spółki handlowe		12
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego		6
spółdzielnie		3
fundacje		4
stowarzyszenia i organizacje społeczne		15

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wg Sekcji PKD 2007 największe zmiany w liczbie podmiotów w latach 2009 – 2014 zaszły w Sekcjach:

C – przetwórstwo przemysłowe – zmniejszenie o 4 jednostki,

F – budownictwo – zmniejszenie o 3 jednostki,

G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – zwiększenie o 5 jednostek,

H - transport i gospodarka magazynowa – zwiększenie o 4 jednostki,

I - działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi – zwiększenie o 3 jednostki,

J - informacja i komunikacja – zwiększenie o 4 jednostki,

K - działalność finansowa i ubezpieczeniowa – zmniejszenie o 3 jednostki,

P – edukacja – zwiększenie o 3 jednostki,

Q - opieka zdrowotna i pomoc społeczna – zwiększenie o 4 jednostki,

S i T - m.in. działalność organizacji członkowskich, naprawa i konserwacja komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego – zwiększenie o 6 jednostek.

Kształtowanie się liczby podmiotów wg Sekcji PKD 2007 przedstawia tabela poniżej.

Tabela 38: Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane według sekcji PKD 2007 w latach 2009 – 2014 w Gminie Dmosin

Nazwa Sekcji	2009	2010	2011	2012	2013	2014
A rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	15	14	15	16	15	11
B górnictwo i wydobywanie	0	0	0	0	0	0
C przetwórstwo przemysłowe	54	54	49	44	48	50
D wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	1	1	1	1	1
E dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	1	2	2	1	1
F budownictwo	46	45	42	40	44	43
G handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	122	122	114	119	122	127
H transport i gospodarka magazynowa	17	17	18	19	18	21
I działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	4	5	6	6	5	7
J informacja i komunikacja	2	2	2	3	5	6
K działalność finansowa i ubezpieczeniowa	6	7	6	3	4	3
L działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1	1	1	2	2	2
M działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	8	9	9	8	7	8
N działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	7	8	7	6	6	5
O administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	10	10	10	10	10	10
P edukacja	6	6	7	9	9	9
Q opieka zdrowotna i pomoc społeczna	6	6	6	9	10	10
R działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	3	3	3	3	3	3
S i T m.in. działalność organizacji członkowskich, naprawa i konserwacja komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego	31	31	32	36	38	37
U organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0	0	0	0	0
OGÓŁEM	339	342	330	336	348	354

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wykres poniżej obrazuje strukturę podmiotów w 2014 roku. Dominowały jednostki z Sekcji:

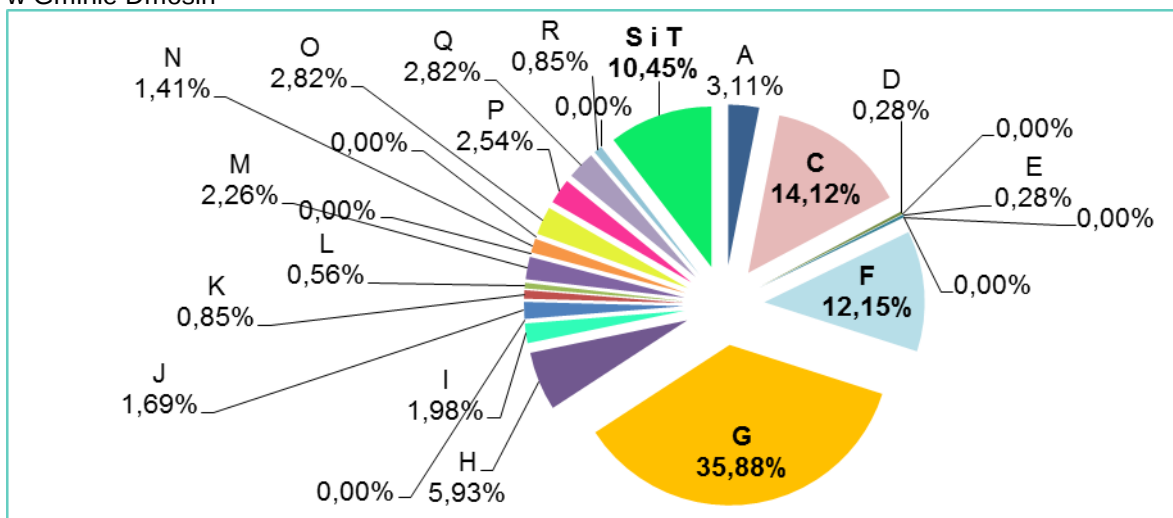
G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 35,88%,

C - przetwórstwo przemysłowe – 14,12%,

F – budownictwo – 12,15%,

S i T - m.in. działalność organizacji członkowskich, naprawa i konserwacja komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego – 10,45%.

Wykres 10: Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane według sekcji PKD 2007 w 2014 roku w Gminie Dmosin

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Jednym z podstawowych wskaźników najlepiej ilustrujących stan lokalnej gospodarki jest poziom aktywizacji gospodarczej liczony jako ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców. Wyraża on skłonność danej populacji do podejmowania działalności gospodarczej, jak również zaufanie do sytuacji na rynku.

We wszystkich gminach wiejskich powiatu brzezińskiego poziom aktywizacji wzrósł w 2014 roku w stosunku do tego z roku 2006. W 2006 roku najwyższy odnotowano w Gminie Dmosin, zaś w 2014 w gminie Brzeziny. Największy przyrost wartości w analizowanym okresie nastąpił w gminie Brzeziny, zaś najmniejszy w gminie Jeżów.

Tabela 39: Poziom aktywizacji gospodarczej na przykładzie gmin wiejskich w powiecie brzezińskim, stan na 31XII

gminy wiejskie	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Brzeziny	662,67	710,58	736,92	738,07	749,09	769,09	799,78	833,18	832,44
Dmosin	704,65	707,98	721,65	734,24	742,51	718,02	733,46	764,16	781,63
Jeżów	612,58	627,63	614,70	603,76	626,59	611,32	630,55	627,52	644,42
Rogów	665,81	673,53	697,72	675,39	700,17	679,25	714,73	733,04	722,49

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS, BDL

Jednak poziom aktywizacji gospodarczej jest tylko jednym ze wskaźników obrazujących aktywność biznesową populacji. Ważnym wskaźnikiem dodatkowym jest tzw. indeks **PEAI** (Present Economic Activity Index – wskaźnik aktualnej aktywności gospodarczej), obliczamy jako procentową zmianę ilości firm na 10 tys. mieszkańców w ostatnich trzech latach. PEAi powyżej 9% oznacza pomyślną koniunkturę, a powyżej 15% gwałtowny rozwój. Okres od roku 2004 jest okresem bardzo dużego

wzrostu gospodarczego w całym kraju. W gminach wiejskich wskaźnik PEAI bardzo często jest większy niż 4%, a w gminach miejsko-wiejskich często przekracza 9%.

Warto zauważyć, że nie ma prostej korelacji między poziomem aktywizacji gospodarczej a indeksem PEAI. Należy to interpretować następująco: poziom aktywizacji to skumulowany przez wiele lat dorobek aktywności lokalnego sektora gospodarczego, natomiast PEAI obrazuje aktualną dynamikę.

W każdej z gmin wiejskich powiatu brzezińskiego zachodzą pozytywne przemiany gospodarcze. W Gminie Dmosin w 2014 roku aktywność gospodarcza mieszkańców była najwyższa. Można u mówić o pomyślnej koniunkturze. W ostatnich 3 latach przybyły 24 podmioty gospodarcze.

Saldo ilości firm w ostatnich 3 latach na analizowanym obszarze		
gminy	Saldo ilości firm w ostatnich trzech latach	
	Ilość nowych firm	Przyrost procentowy PEAI
Brzeziny	40	8,24
Dmosin	24	8,86
Jeżów	9	5,41
Rogów	22	6,37

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

▪ ROLNICTWO

Wg Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku (ostatnie aktualne dane), w Gminie Dmosin prowadzone były 1053 gospodarstwa domowe. Większość z nich (82,24%) czerpała dochody z działalności rolniczej, w 43,3% źródło utrzymania stanowiły dochody z pracy najemnej. 22,03% otrzymywało emeryturę i rentę, 11,78% osiągało dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej, zaś 6,08% z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą.

Tabela 40: Gospodarstwa domowe z dochodami z różnych źródeł

ogółem	1053
z dochodem z działalności rolniczej	866
z dochodem z emerytury i renty	232
z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej	124
z dochodem z pracy najemnej	456
z dochodem z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą	64

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010 – wg siedziby gospodarstwa, GUS, BDL

Grunty w gospodarstwach rolnych stanowią 81,5% powierzchni Gminy Dmosin. Użytki rolne ogółem stanowią 88,85% gruntów ogółem, pod zasiewami znajduje się 71,78% tych ziem. Sady zajmują 9,83% gruntów, lasy i grunty leśne 4,06%.

Tabela 41: Użytkowanie gruntów w Gminie Dmosin

grunty ogółem	8165,56
użytki rolne ogółem	7254,73
użytki rolne w dobrej kulturze	7133,06
pod zasiewami	5860,99
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	175,57
uprawy trwałe	806,75
sady ogółem	802,93
ogrody przydomowe	10,99
łąki trwałe	231,32
pastwiska trwałe	47,44
pozostałe użytki rolne	121,67
las i grunty leśne	331,72
pozostałe grunty	579,11

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010 – wg siedziby gospodarstwa, GUS, BDL

Gmina Dmosin charakteryzuje się niezbyt korzystnymi warunkami dla produkcji rolnej. Na większości obszarów występują gleby niskich klas bonitacji, wykształcone na piaskach różnej genezy. Powstanie gleb lepszych klas bonitacji III i IV wiąże się z powierzchniowym występowaniem glin zwałowych. W dolinach rzek powszechnie występują użytki V i VI klasy na glebach pochodzenia organicznego. Na obszarze Gminy przeważają gleby zaliczane do IV - V klasy bonitacyjnej. Charakteryzują się one okresową wrażliwością na susze i zajmują ponad 80% całkowitej powierzchni Gminy. Dobre gleby (II - III klasa bonitacyjna) zajmują zaledwie około 5% powierzchni i występują wyspowo w północnej oraz południowo-wschodniej części Gminy.

Wszystkie gospodarstwa rolne w Gminie są gospodarstwami indywidualnymi. W grupie gospodarstw o powierzchni od 10 do 15 ha i więcej wszystkie prowadzą działalność rolniczą, w grupie od 5 do 10 ha tylko w jednym gospodarstwie się jej nie prowadzi. Działalność rolnicza prowadzona jest również w większości gospodarstw o powierzchni od 1 do 5 ha. Gospodarstw o tej powierzchni jest również w Gminie najwięcej (33,5%), kolejną znaczną grupę stanowią te o powierzchni od 5 do 10 ha (27,5%). Dane statystyczne zawiera tabela poniżej.

Tabela 42: Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych

	ogółem	prowadzące działalność rolniczą
ogółem	1053	866
do 1 ha włącznie	199	31
1 - 5 ha	353	335
5 - 10 ha	290	289
10 -15 ha	116	116
15 ha i więcej	95	95

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010 – wg siedziby gospodarstwa, GUS, BDL

Wśród upraw dominują w Gminie zboża (Do grupy "zbóż ogółem" zalicza się powierzchnię uprawy zbóż podstawowych (pszenica, żyto, jęczmień, owies, pszenżyto) z mieszankami zbożowymi łącznie z kukurydzą na ziarno i pozostałymi uprawami zbożowymi (gryka, proso itp.).). W znacznej ilości

gospodarstw występują ziemniaki. Rzadziej spotykane są uprawy przemysłowe²⁹, rzepak i rzepik oraz warzywa gruntowe.

Tabela 43: Gospodarstwa z uprawą wg rodzaju w Gminie Dmosin

ogółem	718
zboża razem	684
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	681
ziemniaki	189
uprawy przemysłowe	24
buraki cukrowe	0
rzepak i rzepik razem	23
strączkowe jadalne na ziarno razem	0
warzywa gruntowe	14

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010 – wg siedziby gospodarstwa, GUS, BDL

Wśród zwierząt gospodarskich w największej liczbie gospodarstw hodowany jest drób, następnie trzoda chlewna, bydło i konie. W tej samej kolejności przedstawia się liczebność zwierząt.

3.4.2. Turystyka

W Dmosinie w Gminnej Bibliotece Publicznej prowadzony jest Punkt Informacji Turystycznej. PIT gromadzi i udostępnia wszystkim zainteresowanym mapy i foldery dotyczące Gminy. Służy również pomocą w wyszukiwaniu atrakcji turystycznych.

Wśród atrakcji turystycznych Gminy należy z pewnością wymienić występujące tu zabytki, zabytkowe kapliczki oraz miejsca pamięci narodowej.

Dodatkowym walorem Gminy są dwa szczególne na mapie województwa łódzkiego miejsca, które cieszą się coraz większą popularnością. Są to „Dinopark” w Kołacinku oraz Żywy Skansen – Centrum Folkloru Polskiego w Nagawkach.

▪ „DINOPARK” W KOŁACINKU

Niewątpliwą atrakcją – szczególnie dla najmłodszych - są tu naturalnej wielkości figury dinozaurów wkomponowane w pięknie ukształtowany teren. Podczas spaceru z przewodnikiem można również zwiedzić wystawę geologiczno-paleontologiczną oraz wystawę fotograficzną. Na obszarze „Dinoparku” znajduje się również Folwark Kołaciński, w którym można

obejrzeć zabytkowe maszyny oraz chaty kryte strzechą z trzciny. Dzieci mają do dyspozycji place zabaw, a także piaskownicę ze szkieletem dinozaura. Dodatkowe atrakcje przygotowane z myślą o najmłodszych to: Bajkowa Ścieżka, Gorączka Żłota, Mały Paleontolog, przejazd „Bajkową kolejką”.³⁰

²⁹ Do grupy "przemysłowych" zaliczono powierzchnię buraków cukrowych, rzepaku i rzepiku, Inu i konopi oraz tytoniu. Nie zalicza się tu maku, słonecznika, chmielu, ziół leczniczych, wikliny i innych przemysłowych. Uprawy te w niniejszej publikacji zaliczono do grupy "pozostałe uprawy".

Zimą „Dinopark” przekształca się w „Krainę Św. Mikołaja”, gdzie można odwiedzić dom Św. Mikołaja, odbyć spacer Bajkową Ścieżką, wysłać listą pocztą Św. Mikołaja, a także obejrzeć bajki i filmy o tematyce bożonarodzeniowej.³¹

▪ **ŻYWE SKANSEN – CENTRUM FOLKLORU POLSKIEGO W NAGAWKACH**

Skansen powstał dzięki Stowarzyszeniu Przyjaciół Ziemi Dmosińskiej w Nagawkach. Skansen oddaje do użytku swoich gości miejsca noclegowe (pokoje w Skansenie Nagawki to przestronne, nowoczesne

wnętrza w zabytkowych budynkach architektury drewnianej), umożliwia realizację szkoleń i konferencji, imprez okolicznościowych, a ponadto poleca smaczne, tradycyjne potrawy kuchni regionalnej. Istnieje również możliwość zakupu tradycyjnych, wspaniałych wyrobów wędliniarskich, garmażeryjnych i cukierniczych do domu. Wszystkie produkty przygotowywane są na miejscu, z zachowaniem tradycyjnych receptur.³²

▪ **GOSPODARSTWA AGROTURYSTYCZNE**

Na terenie Gminy Dmosin się w gminnej ewidencji obiektów świadczących usługi hotelarskie znajdują się następujące gospodarstwa agroturystyczne:

1. Gospodarstwo Agroturystyczne „Pod Różą” - Kołacin 84, (stałe świadczenie usług, 5 miejsc noclegowych)
2. Gospodarstwo Agroturystyczne „Dolina Koziołek”- Koziołki 16, Koziołki 23, (stałe świadczenie usług, 9 miejsc noclegowych)
3. Gospodarstwo Agroturystyczne „Dom Pod Dębem” - Nowostawy Dolne 49, (stałe świadczenie usług, 15 miejsc noclegowych)
4. Gospodarstwo Agroturystyczne „OSTOJA” - Grodzisk 4, (stałe świadczenie usług, 10 miejsc noclegowych)

³⁰ www.dino-park.pl

³¹ www.krainamikolaja.pl

³² www.nagawki.pl

3.5. Analiza SWOT

Analiza SWOT służy określeniu najbardziej optymalnych kierunków rozwoju danego obszaru w oparciu o wskazanie następujących czynników:

CZYNNIKI WEWNĘTRZNE	
S (strengths)	mocne strony; atut, zaleta, przewaga
W (weakness)	słabe strony; bariera, wada, słabość
CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE	
O (opportunities)	szanse - mogące mieć pozytywny wpływ na jednostkę
T (threats)	zagrożenia - mogące mieć negatywny wpływ na jednostkę

Poniżej określono czynniki w podziale na następujące obszary aktywności:

- Społeczeństwo, sytuacja społeczna;
- Środowisko przyrodnicze;
- Turystyka, sport, rekreacja;
- Przedsiębiorczość i rolnictwo;
- Infrastruktura techniczna;
- Edukacja i społeczeństwo informacyjne;
- Pomoc społeczna i ochrona zdrowia;

oraz wskazano szanse i zagrożenia dla rozwoju Gminy.

▪ SPOŁECZEŃSTWO, SYTUACJA SPOŁECZNA

MOCNE STRONY

- Zakorzenione więzi kulturowe, świadomość dziedzictwa historycznego i kulturowego;
- Przynależność do Lokalnej Grupy Działania „POLCENTRUM”;
- Działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dmosinie;
- Funkcjonowanie Gminnej Biblioteki Publicznej z dostępem do Internetu dla mieszkańców;
- Działalność stowarzyszeń na obszarze Gminy (m.in.: sport i aktywność fizyczna, rozpowszechnianie lokalnej tradycji, kultury i zwyczajów, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, wyrównywanie szans rozwoju, aktywizacja społeczna w szczególności osób starszych);
- Dobre położenie geostrategiczne Gminy;
- Potencjał i zaangażowanie dzieci i młodzieży w uczenie się i uczestnictwo w życiu Gminy;
- Utrudniony dostęp do narkotyków;
- Wzrastająca aktywność fizyczna mieszkańców;
- Stosunkowo dobre warunki mieszkaniowe;
- Wykorzystywanie środków Europejskiego Funduszu Społecznego;

SŁABE STRONY

- Zmniejszająca się liczba ludności;
- Ujemny przyrost naturalny, postępujący proces starzenia się społeczeństwa;
- Stopniowo wzrastająca liczba osób bezrobotnych, problem długotrwałego bezrobocia oraz bezrobocia wśród osób młodych;
- Stosunkowo niski poziom wykształcenia mieszkańców;
- Występujące problemy związane ze sferami: ubóstwa, bezrobocia, chorobami oraz niepełnosprawnością, a także alkoholizmem;
- Występowanie problemu patologii społecznych;
- Zbyt mała liczba miejsc spotkań ludzi młodych, ale również dorosłych i turystów;
- Brak funkcjonalnego zagospodarowania przestrzeni publicznych w poszczególnych miejscowościach Gminy;
- Zaniedbanie dziedzictwa kulturowego Gminy występującego pod postacią, np. kapliczek;
- Zbyt małe możliwości rozwoju zawodowego i podwyższania kwalifikacji zawodowych;
- Ostatnim dostępnym szczeblem kształcenia jest poziom gimnazjalny;
- Brak pracy dla osób wykształconych, spełniających ich ambicje i wykorzystującej wiedzę i umiejętności;

▪ ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

MOCNE STRONY

- Usuwanie wyrobów zawierających azbest z obszaru Gminy;
- Postępujący proces kanalizacji Gminy;
- Brak zakładów przemysłowych emitujących znaczne zanieczyszczenia do powietrza;
- Modernizowanie lokalnych kotłowni, termomodernizacja budynków;
- Występowanie rzek i sztucznych zbiorników retencyjnych;
- Występowanie parku krajobrazowego, pomników przyrody, zespołu przyrodniczo-krajobrazowego, obszaru chronionego krajobrazu oraz obszaru Natura 2000;
- Urozmaicone ukształtowanie terenu Gminy;
- Mała degradacja środowiska przyrodniczego;
- Stosunkowo niskie zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego na terenach oddalonych od autostrady A2;

SŁABE STRONY

- Stosunkowo niska lesistość obszaru Gminy;
- Ubogie zasoby wód powierzchniowych;
- Niski poziom skanalizowania Gminy;
- Brak większych powierzchniowych zbiorników wodnych np. jezior;
- Zanieczyszczenie powietrza poprzez niską emisję, tj. m.in.: użytkowanie w lokalnych kotłowniach oraz indywidualnych źródłach ciepła niskiej jakości opału, funkcjonowanie nieefektywnych źródeł ciepła, niska efektywność energetyczna budynków, zanieczyszczenia występujące przy głównych ciągach komunikacyjnych;
- Zbyt małe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii;

- Występujące gleby są słabej jakości;
- Obszar Gminy jest ubogi w surowce mineralne;
- Słaba świadomość ekologiczna społeczeństwa;

▪ TURYSTYKA, SPORT, REKREACJA

MOCNE STRONY

- Istnienie obiektów zabytkowych, miejsc pamięci narodowej;
- Funkcjonowanie jednostek kultury;
- Działalność Punktu Informacji Turystycznej w Dmosinie, Kół Gospodyń Wiejskich;
- Coraz większa aktywność fizyczna mieszkańców;
- Cenne walory przyrodnicze, rekreacyjne oraz kulturowe;
- Funkcjonowanie obiektu sportowego dostępnego dla wszystkich mieszkańców, świetlic wiejskich;
- Działalność jednostek OSP;

SŁABE STRONY

- Brak ścieżek rowerowych;
- Niewystarczająco rozwinięta baza turystyczna w postaci miejsc noclegowych, barów czy małych restauracji, oferujących m.in. lokalne specjały;
- Nierozwinięty sektor usług agroturystycznych;
- Niewystarczająca promocja Gminy;
- Brak większych powierzchniowych zbiorników wodnych np. jezior;
- Obiekty zabytkowe wymagają remontu;
- Mała ilość miejsc rozrywki i wypoczynku;

▪ PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I ROLNICTWO

MOCNE STRONY

- Stabilizacja gospodarcza Gminy;
- Stopniowo wzrastająca liczba podmiotów gospodarczych;
- Korzystne położenie geograficzne i komunikacyjne dla rozwoju przedsiębiorczości;
- Bliskie położenie względem Strykowa, Głowna, Brzezina, ale również Łodzi;
- Zwiększająca się świadomość, co do możliwości wykorzystania funduszy unijnych;

SŁABE STRONY

- Niska przedsiębiorczość mieszkańców, w szczególności kobiet;
- Niska innowacyjność;
- Braki w infrastrukturze technicznej sprzyjającej powstawaniu przedsiębiorstw;
- Brak większej ilości dużych inwestycji;
- Duża biurokracja w Państwie, brak pieniędzy na rozwój przedsiębiorstw;
- Stosunkowo niski poziom wykształcenia zawodowego rolników;
- Niskie kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych - trudności w dostosowaniu się do potrzeb lokalnego rynku pracy; długotrwałe bezrobocie;

- Niewystarczająca umiejętność w pozyskiwaniu rynków zbytu;
- Brak instytucji otoczenia biznesu;
- Brak inwestorów strategicznych;
- Rozdrobnienie gospodarstw rolniczych, a przy tym niska ich dochodowość;
- Niewielki udział gospodarstw nowoczesnych w ogóle;
- Słaba jakość gleb;
- Niski udział upraw ekologicznych w ogóle produkcji rolniczej;

▪ INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

MOCNE STRONY

- Bardzo dobre zwodociągowanie Gminy;
- Dobrze rozwinięta sieć dróg;
- Stopniowy rozwój sieci kanalizacyjnej;

SŁABE STRONY

- Niski poziom skanalizowania Gminy;
- Brak ścieżek rowerowych;
- Poszczególne drogi wymagają remontów nawierzchni oraz przebudowy;
- Niska efektywność energetyczna budynków;
- Brak sieci gazowej;
- Zbyt mała liczba przydomowych oczyszczalni ścieków;
- Konieczność doposażenia jednostek OSP w odpowiedni sprzęt;

▪ EDUKACJA I SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE

MOCNE STRONY

- Organizowanie szkoleń dla mieszkańców Gminy;
- Dobrze rozwinięta sieć szkół i punktów przedszkolnych;
- Dobre wyposażenie szkół w komputery z dostępem do Internetu;
- Istnienie Świetlic Wiejskich;
- Wykorzystywanie funduszy unijnych dla realizacji projektów społecznych;

SŁABE STRONY

- Stosunkowo niski poziom wykształcenia mieszkańców;
- Nierówny dostęp do kształcenia;
- Marginalizacja dzieci i młodzieży, a także osób starszych o niższym statusie społecznym;
- Niski stopień wykorzystania dostępnych technologii informacyjnych w życiu codziennym mieszkańców, również w strefie publicznej;

▪ POMOC SPOŁECZNA I OCHRONA ZDROWIA

MOCNE STRONY

- Dostęp do przychodni, punktów aptecznych;
- Organizowanie akcji polegających na przeprowadzaniu badań profilaktycznych mieszkańców;

- Działalność jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, Policji;
- Dobrze prowadzona działalność przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej;
- Znajomość problemów mieszkańców Gminy;
- Zmniejszająca się liczba osób korzystających z pomocy społecznej;

SŁABE STRONY

- Zbyt małe rozpowszechnienie programów profilaktyki zdrowotnej;
- Coraz większe zagrożenia dla zdrowia młodych ludzi, wynikające ze zmiany stylu życia;
- Marginalizacja osób chorych, niepełnosprawnych, starszych;
- Rozwój chorób cywilizacyjnych, wzrastający problem alkoholizmu, przemocy w rodzinie oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego;
- Wzrastający problem przestępczości w szczególności kradzieży oraz kradzieży z włamaniem;
- Brak szybkiego i bliskiego dostępu do specjalistycznej pomocy lekarskiej;
- Niedostateczne środki finansowe na realizację zadań i zaspakajanie potrzeb społeczeństwa korzystającego z pomocy społecznej;

▪ SZANSE

- Utrzymujący się w Polsce wzrost gospodarczy;
- Wykorzystanie funduszy strukturalnych z Unii Europejskiej;
- Łatwiejszy dostęp do kredytów na rozwój działalności gospodarczej;
- Budowa sieci kanalizacyjnej;
- Modernizacja istniejących i budowa nowych dróg;
- Promocja Gminy i jej walorów turystycznych;
- Rozwój działalności agroturystycznej, uzupełniającej ofertę turystyczną Gminy;
- Bliskość strategicznego ośrodka miejskiego jakim jest Łódź;
- Pozyskiwanie środków na prowadzenie zajęć pozalekcyjnych;
- Przekazywanie kolejnym pokoleniom wartości dziedzictwa kulturowego, a także kształtowanie świadomości ekologicznej;
- Dostosowanie obiektów użyteczności publicznej dla poruszania się osób niepełnosprawnych;
- Wykorzystanie cennych walorów Gminy w celu jej promocji, a także rozwoju drobnej przedsiębiorczości;
- Tworzenie miejsc pracy poza sektorem rolnictwa, przy równoczesnym kształceniu osób odchodzących z tego sektora;
- Zwiększenie pomocy – nie tylko finansowej – dla osób ubogich i niepełnosprawnych;

▪ ZAGROŻENIA

- Bezrobocie strukturalne;
- Spadek szybkiego tempa wzrostu gospodarczego;
- Brak kapitału skłonnego do inwestowania na terenach wiejskich;
- Słaby rozwój małych i średnich firm spowodowany dużymi kosztami pracy – podatki, ZUS;
- Brak środków finansowych na rozwój przedsiębiorstw;
- Skomplikowane procedury i wysokie wymagania instytucji pomocowych udzielających

wsparcia finansowego;

- Duża konkurencja pomiędzy gminami w zakresie pozyskiwania środków z funduszy UE;
- Niska opłacalność produkcji rolnej;
- Rozpowszechniony handel produktami przez sieć Internet oraz duża dostępność produktów o niskiej jakości i cenie np. z Chin, na czym mogą tracić lokalni przedsiębiorcy;

3.6. Identyfikacja najważniejszych problemów występujących na danym obszarze

Rozwój danego obszaru uzależniony jest od wielu czynników. Szybciej rozwijają się obszary miejskie, natomiast obszary wiejskie napotykają na wiele ograniczeń. W ekspertyzie *Identyfikacja i ocena czynników sukcesu społeczno-gospodarczego na obszarach wiejskich* (Prof. dr hab. Jerzy Bański, mgr Konrad Ł. Czapiewski, Warszawa, listopad 2008), za trzy najważniejsze uwarunkowania rozwoju obszarów wiejskich uznano uwarunkowania:

gospodarczo-finansowe	obrazujące aktywność i przedsiębiorczość mieszkańców i władz samorządowych
społeczno-demograficzne	zawierające charakterystykę demograficzną, edukacyjną, elementy kapitału ludzkiego i społecznego
infrastrukturalno-środowiskowe	charakteryzujące elementy infrastruktury technicznej, społecznej oraz komunikacyjnej oraz jakość podstawowych elementów stanu środowiska przyrodniczego

Wskazanie podstawowych obszarów problemowych Gminy Dmosin pozwoli na prawidłowe wskazanie celów rozwoju Gminy. Problemy występujące na terenie Gminy hamują jej rozwój bądź go spowalniają, czasami uniemożliwiają rozwój jej poszczególnych elementów płaszczyzny społeczno-gospodarczej. W ten sposób obniżany jest poziom i jakość życia mieszkańców. Dalszy rozwój Gminy Dmosin będzie możliwy, gdy będzie przebiegać na wielu płaszczyznach. Jeżeli płaszczyzny te uzupełniają się wzajemnie i tworzą całość, rozwój przebiega sprawnie. Jeżeli występują zakłócenia i przeszkody, a elementy nie współgrają ze sobą, tworzy się trudny do opanowania chaos.

Szczegółowa analiza stanu obecnego Gminy pogłębiona o przeprowadzoną analizę SWOT pozwala na wyodrębnienie następujących, kluczowych obszarów problemowych Gminy Dmosin:

▪ NIEWYSTARCZAJĄCO ROZWINIĘTA INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Gmina Dmosin charakteryzuje się korzystnym i atrakcyjnym położeniem geostrategicznym. Lokalizacja blisko większych miejscowości i miast, w niedalekiej odległości lub bezpośrednio przy ważnych szlakach drogowych, daje jej przewagę konkurencyjną. Jednak sama atrakcyjna lokalizacja Gminy nie wystarcza do osiągnięcia sukcesu społeczno-gospodarczego. Konieczne jest istnienie innych czynników uzupełniających ten także ważny aspekt lokalizacyjny (dobre położenie stanowi w wielu przypadkach najważniejszy i decydujący element generujący sukces gospodarczy, podczas gdy pozostałe czynniki tylko przyspieszają i ułatwiają jego osiągnięcie).³³ Infrastruktura techniczna ważna jest zarówno ze względu na jakość życia mieszkańców danego obszaru, jak i ze względu na jego atrakcyjność turystyczną czy inwestycyjną. „Dla inwestora bardzo ważne jest odpowiednie położenie gminy ze względu na dostęp do rynku pracy, rynku zbytu towarów lub usług. Duże inwestycje (produkcyjne, handlowo-usługowe i mieszkaniowe), które aktywizują gminę gospodarczo, wzmacniają jej budżet i poprawiają strukturę zatrudnienia. Niestety duże inwestycje

³³ Prof. dr hab. Jerzy Bański, mgr Konrad Ł. Czapiewski, *Identyfikacja i ocena czynników sukcesu społeczno-gospodarczego na obszarach wiejskich*, Warszawa, listopad 2008

kapitałowe są rzadkością na obszarach wiejskich, z wyjątkiem gmin położonych w sąsiedztwie większych miast. Jest to związane głównie z brakiem wykwalifikowanej siły roboczej i słabym wyposażeniem w infrastrukturę techniczną. Ważną grupą inwestorów zewnętrznych są indywidualni inwestorzy budowlani. Ich uwaga koncentruje się na obszarach podmiejskich oraz terenach rekreacyjnych (drugie domy).”

Głównymi obszarami problemowymi w zakresie infrastruktury technicznej są w Gminie Dmosin: drogi, kanalizacja oraz brak dostępu do gazu z sieci.

Sieć gazowa w Gminie nie występuje i trudno jest przybliżyć w czasie moment jej ewentualnego powstania.

Sieć kanalizacyjna jest stopniowo rozbudowywana, jednak nadal konieczne jest przeprowadzenie wielu inwestycji w tym zakresie. Tam gdzie niemożliwe jest jej poprowadzenie (lub nieopłacalne ze względów ekonomicznych) powinny powstawać przydomowe oczyszczalnie ścieków, których póki co również nie jest zbyt wiele. Dostęp do sieci kanalizacyjnej nie tylko ułatwia codzienne życie jej użytkowników, ale ma również duży wpływ na stan i jakość środowiska przyrodniczego. Niekontrolowane usuwanie ścieków do rowów, na łąki oraz bardzo często na pola, z których później zbierane są plony, niestety nie prowadzi wbrew powszechnej opinii do użyznienia gleby, wręcz przeciwnie. Ścieki te zawierają bakterie kałowe oraz mogą zawierać związki chemiczne, takie jak fosforany i azotany, które przedostając się do gleb i wód powodują ich skażenie.

Część dróg w Gminie pozostaje w złym i średnim stanie technicznym. Ubytki w jezdni, spękania nawierzchni, brak wydzielonych pasów dla pieszych czy rowerzystów, przyczyniają się do zmniejszania się bezpieczeństwa uczestników ruchu. Dodatkowo zły stan techniczny ma ogromny wpływ na sposób prowadzenia samochodów przez kierowców. Wykonywanie gwałtownych manewrów, nagłe hamowanie a potem przyspieszanie powodują generowanie do powietrza szeregu niebezpiecznych substancji, które szkodzą zdrowiu ludności a także wywierają negatywny wpływ na otaczające środowisko przyrodnicze. Warto w tym miejscu zauważyć, że zanieczyszczenia z transportu drogowego nie pochodzą tylko ze spalania paliwa, ale również ze ścierania opon i hamulców, a także ścierania powierzchni dróg. Dlatego tak istotne jest utrzymywanie dróg w dobrym stanie technicznym.

▪ UCIAŹLIWOŚCI WYNIKAJĄCE Z PRZEBIEGU PRZESZŁOŚCI AUTOSTRADY A2

W kierunku z północnego-wschodu na zachód przebiega przez Gminę Autostrada Wolności A2. Wiąże się z tym aspekty pozytywne, takie jak dobra dostępność komunikacyjna oraz szybki czas przejazdu, z drugiej jednak strony, autostrada niesie pewne zagrożenia. Z pewnością należy do nich zaliczyć możliwość występowania wypadków drogowych z udziałem substancji niebezpiecznych, które są tą trasą transportowane, a które w przypadku np. rozlania się, mogą być szkodliwe dla zdrowia. Z istnieniem autostrady powiązane jest także zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego spalinami generowanymi przez przejeżdżające pojazdy. Szkodliwe pyły emitowane przez ruch pojazdów mogą docierać do górnych dróg oddechowych i płuc, a w przypadku najmniejszych cząstek, mogą również przenikać do krwi. Rezultatem przedostania się pyłów do dróg oddechowych i płuc może być

np. kaszel czy trudności z oddychaniem. Pyły mogą być również przyczyną większej podatności na zagrożenia infekcjami układu oddechowego oraz występowania zaostrzeń objawów chorób alergicznych np. astmy, kataru siennego i zapalenia spojówek. Pyły przenikające do krwi mogą mieć zaś wpływ na przebieg chorób serca, mogą również zwiększać ryzyko zachorowania na chorobę nowotworową, w szczególności płuc. Intensywność występujących objawów uzależniona jest w dużym stopniu od: stężenia pyłu w powietrzu, czasu ekspozycji, dodatkowego narażenia na czynniki pochodzenia środowiskowego oraz od indywidualnych skłonności.³⁴ Najbardziej narażone są osoby przebywające w bliskiej odległości od autostrady (ale również innych ciągów drogowych charakteryzujących się wzmożonym ruchem pojazdów oraz w miejscach, gdzie tworzą się zatory uliczne). Wraz ze wzrostem odległości od tych miejsc, ryzyko zmniejsza się.

Przebieg przez Gminę autostrady A2 wiąże się również z ryzykiem wypadków i kolizji drogowych. Analizując sytuację w tym aspekcie, należy zwrócić szczególną uwagę na konieczność odpowiedniego wyposażenia Ochotniczych Straży Pożarnych w sprzęt, który ułatwi oraz usprawni prowadzenie akcji ratowniczo-gaśniczych. Wypadki oraz zdarzenia wymagające interwencji OSP zachodzą oczywiście również poza autostradą, dlatego też całej Gminie potrzebne jest profesjonalne wyposażenie jednostek OSP.

▪ SŁABO ROZWIINIĘTY SEKTOR DZIAŁALNOŚCI POZAROLNICZEJ

„Aktywność gospodarcza mieszkańców – to przede wszystkim umiejętność kreowania nowych przedsięwzięć ekonomicznych i rozwoju funkcji pozarolniczych (usługi, turystyka, mieszkalnictwo, przemysł). Szczególną rolę odgrywają w tym tzw. lokalni liderzy, których działania gospodarcze stanowią często wzór naśladowany przez innych mieszkańców gminy. Ważną rolę w aktywizowaniu gminy odgrywają małe podmioty, które często podejmują ze sobą współpracę, tworząc sieć powiązań.”³⁵ Brak możliwości wprowadzania innowacji do gospodarstw rolnych, brak rynku zbytu oraz coraz mniejsza opłacalność produkcji rolnej sprawiają, że gospodarstwa często stają się nieefektywne. Osoby je prowadzące odchodzą zatem od rolnictwa w poszukiwaniu innej pracy, która da im stabilny dochód, a tym samym stanowić będzie źródło utrzymania. Niestety bardzo często osoby te zasilają szereg osób bezrobotnych. Osoby, które nie chcą pracować w gospodarstwie rolnym (w szczególności młodzież, która chciałaby podjąć inną pracę), często decydują się na wyjazd do innego miasta, w szczególności do Strykowa, Głowna, ale również Łodzi, gdzie odnajdują lepsze perspektywy rozwoju. Efektem staje się zmniejszanie się liczby mieszkańców Gminy Dmosin.

³⁴ Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, System Monitoringu Jakości Powietrza w Województwie Mazowieckim, www.sojp.wios.warszawa.pl

³⁵ Prof. dr hab. Jerzy Bański, mgr Konrad Ł. Czapiewski, *Identyfikacja i ocena czynników sukcesu społeczno-gospodarczego na obszarach wiejskich*, Warszawa, listopad 2008

▪ PROBLEMY NATURY SPOŁECZNEJ

Od kilkunastu lat w Gminie Dmosin rejestrowany jest spadek liczby ludności faktycznie zamieszkującej ten obszar. Jak wskazano w analizie, główną przyczyną są migracje mieszkańców, ale również niewysoka liczba urodzeń, która sprawia, że przyrost naturalny co roku jest ujemny. Pozostająca od wielu lat na zbliżonym poziomie liczba urodzeń jest wynikiem tendencji obserwowanych w całej Polsce. Decyzję o powiększeniu rodziny pary odkładają w czasie. Młodzi ludzie chcą najpierw zadbać o stabilność finansową i ustatkować się, ponadto, nie zawsze warunki sprzyjają im w poszerzaniu rodziny. Przyszłe mamy często mają świadomość, że po urodzeniu dziecka trudno będzie im wrócić na rynek pracy, rodzice mają obawy, że nie znajdą zaufanej osoby lub miejsca, w którym będą mogli pozostawić dziecko pod opieką na czas pracy, obawiają się, że trudno będzie im pogodzić obowiązki związane z pracą z tymi rodzinnymi. Ponadto, sytuacja finansowa nie zawsze pozwala im na powiększenie rodziny.

Problemem w Gminie jest również ubóstwo, wynikające najczęściej z bezrobocia. Pomocy potrzebują też osoby starsze, chore i niepełnosprawne. Szczególną uwagę należy zwrócić na dzieci i młodzież, które powielają zachowania swoich opiekunów. Konieczna jest pomoc rodzinom z problemem alkoholowym, ale także tym, w których występuje zjawisko przemocy.

▪ STOSUNKOWO NISKI POZIOM WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

„Wysoki poziom wykształcenia mieszkańców gminy nie jest czynnikiem generującym sukces gospodarczy (tak jak np. atrakcyjna lokalizacja), ale bardzo mu sprzyja, dlatego warto temu zagadnieniu poświęcić nieco więcej uwagi. Dobrze wykształcone osoby są bardziej aktywne społecznie i gospodarczo oraz szeroko otwarte na wszelkie nowości, a przy tym stawiają swojemu otoczeniu większe wymagania. Osoby lepiej wykształcone są pod każdym względem bardziej aktywne i zainteresowane zmianami dokonującymi się w otoczeniu (Bański 2005). (...) Poziom wykształcenia ludności na wsi pomimo stałej poprawy jest nadal znacznie niższy niż mieszkańców miast. Różnice te wynikają z dwóch zasadniczych przyczyn: mniejszych wymagań co do kwalifikacji zawodowych wobec pracujących na wsi (głównie w rolnictwie lub leśnictwie) oraz gorszej dostępności do edukacji niż w mieście.”³⁶ Niestety bardzo często niski poziom wykształcenia przyczynia się do tego, że osoby posiadają również niskie kwalifikacje, małe doświadczenie, czasami nawet nie chcą się doksztalać. Prowadzi to zwykle albo do wykonywania prac prostych, za które adekwatnie otrzymują niskie wynagrodzenie, albo pozostają bezrobotnymi. Najbardziej dotkliwie jest pozostawanie bez pracy przez rok i dłużej oraz bezrobocie wśród ludzi młodych, którzy są w wieku największej aktywności zawodowej. W przypadku bezrobocia należy brać pod uwagę sezonowość prac rolniczych oraz pracę w szarej strefie, które dają mieszkańcom zarobki. Z problemem należy jednak walczyć i wspierać osoby poszukujące pracy np. poprzez szkolenia podnoszące kwalifikacje czy przekwalifikujące. Mieszkańcy Gminy Dmosin powinni mieć świadomość konieczności doksztalania się. Należy

³⁶ Prof. dr hab. Jerzy Bański, mgr Konrad Ł. Czapiewski, *Identyfikacja i ocena czynników sukcesu społeczno-gospodarczego na obszarach wiejskich*, Warszawa, listopad 2008

wspierać i motywować osoby bezrobotne do podjęcia pracy, a gdy jest to możliwe do prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Problemy społeczne Gminy dotyczą również takich stref jak ubóstwo i uzależnienia które - jak wspomniano w analizie – przeplatają się i łączą ze sobą.

▪ NIEWYSTARCZAJĄCO ROZWINIĘTA INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Kolejnym obszarem problemowym jest niewystarczająca infrastruktura służąca rozwojowi aktywności fizycznej mieszkańców, brakuje także miejsc wypoczynku oraz spotkań o charakterze kulturalnym. Ponieważ to w mieszkańcach tkwi siła napędowa rozwoju Gminy, należy w szczególny sposób zadbać o ich rozwój. Tak samo ważna jest edukacja dzieci i młodzieży, jak i podnoszenie kwalifikacji przez osoby dorosłe. Konieczne jest wdrażanie nowych technologii w procesie nauczania, tak aby nauka była dla dzieci interesująca oraz wzmagała poczucie ciekawości otaczającego je świata. Konieczne jest wspieranie talentów zarówno tych naukowych, jak i o charakterze sportowym. Niezbędne jest zapewnienie aktywności fizycznej, bez której prawidłowy rozwój dziecka jest niemożliwy. Dzieci i młodzież muszą spędzać aktywnie czas wolny, w przeciwnym wypadku grożą im choroby kręgosłupa, ale również choroby określane mianem chorób cywilizacyjnych XXI wieku, np. nadciśnienie tętnicze, otyłość czy cukrzyca. Wspomniany wyżej problem bezrobocia oraz negatywnych postaw życiowych może być „kopiowany” przez młodzież. Konieczne jest zatem zapobieganie ich „dziedziczeniu”. Jest to możliwe dzięki poświęceniu dzieciom uwagi oraz zapewnieniu atrakcyjnych sposobów na spędzanie czasu wolnego – ponownie pojawia się problem np. aktywności fizycznej i rozwijania talentów. Należy nadmienić, że dzieci i młodzież, które realizują swoje pasje (nawet jeśli jest to np. bieganie), rzadziej sięgają po używki. Poza tym, uprawianie sportu daje szereg innych korzyści. Osoby te są zdrowsze, dzieci i młodzież wykształcają zaś w sobie np. umiejętność organizowania czasu czy współpracy w grupie.

▪ NISKA EMISJA

Problemem w Gminie Dmosin jest niska emisja. Jak stwierdzono w analizie, podstawowymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie Gminy Dmosin są: lokalne kotłownie komunalne i paleniska domowe, procesy technologiczne (nieliczne na terenie Gminy) oraz transport samochodowy. W gospodarstwach domowych często używa się starych pieców lub nieefektywnych instalacji do ogrzewania domów, podgrzewania ciepłej wody użytkowej, ale również przygotowywania posiłków. Problemem staje się niska efektywność energetyczna budynków w Gminie (zarówno tych prywatnych jak i użyteczności publicznej, choć część z nich została już poddana termomodernizacji). Generowane są nadmierne straty ciepła, czego wynikiem jest zwiększenie zużycia paliwa. Najczęściej stosowanym rodzajem opału jest węgiel i miał węglowy. Spalane są również odpady generowane na co dzień przez gospodarstwa domowe, co jest procederem nielegalnym, szczególnie szkodliwym dla zdrowia mieszkańców. W wyniku spalania odpadów powstają albowiem szkodliwe związki, takie jak dioksyny i furany, które mogą prowadzić m.in. do rozwoju chorób nowotworowych. Rozwiązaniem problemu są m.in. działania termomodernizacyjne oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, takich jak np. słońce czy wiatr poprzez montowanie urządzeń wykorzystujących ich energię (kolektory słoneczne, ogniwa fotowoltaiczne czy elektrownie wiatrowe).

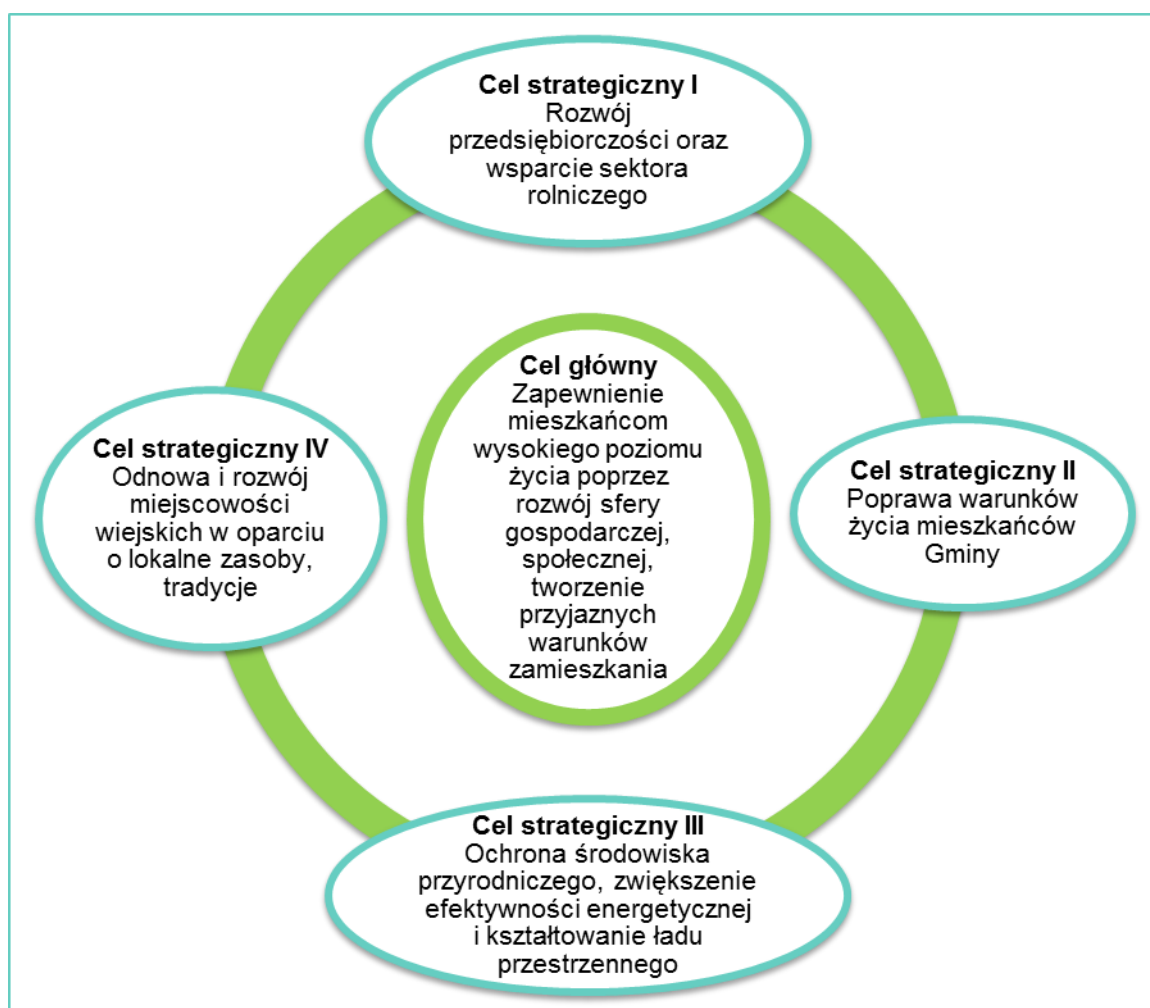
4. Cele ogólne i szczegółowe rozwoju danego obszaru

Poniżej zdefiniowany cel główny rozwoju Gminy Dmosin. Jego realizacji będą służyły cele strategiczne, którym przyporządkowano cele cząstkowe.

Głównym celem rozwoju Gminy Dmosin jest:

Zapewnienie mieszkańcom wysokiego poziomu życia poprzez rozwój sfery gospodarczej, społecznej, tworzenie przyjaznych warunków zamieszkania.

CELE STRATEGICZNE

Poniżej przedstawiono opis celów strategicznych.

▪ **CEL STRATEGICZNY I**

Rozwój przedsiębiorczości oraz wsparcie sektora rolniczego

będzie realizowany poprzez:

- a. inwestycje w infrastrukturę techniczną (głównie infrastrukturę drogową, wodno-kanalizacyjną),
- b. kształtowanie w społeczności Gminy postaw przedsiębiorczych ze szczególnym uwzględnieniem kobiet,
- c. tworzenie dogodnych warunków i wsparcie dla nowopowstających przedsiębiorstw,
- d. rozwój instytucji otoczenia biznesu w szczególności w oparciu o działalność Lokalnej Grupy Działania,
- e. dywersyfikację działalności gospodarczej opartej na rolnictwie;

Wspieranie przedsiębiorczości jest jednym z podstawowych celów Gminy. Zwiększenie liczby firm to zwiększenie ilości miejsc pracy i średnich dochodów gospodarstw domowych. Dobrze rozwinięty sektor gospodarczy sprawia, że mieszkańcy nie migrują w poszukiwaniu pracy do innych miast/miejscowości czy za granicę. Rozwój gospodarczy bezpośrednio wpływa na rozwój społeczny i lepsze warunki życia mieszkańców. Podstawowym czynnikiem warunkującym atrakcyjność inwestycyjną są dogodne połączenia drogowe oraz występowanie na danym terenie podstawowej infrastruktury technicznej. Gmina Dmosin znajduje się w położeniu sprzyjającym rozwojowi, przebiega przez nią autostrada A2. Dodatkowym autem lokalizacji jest bliskość węzła Łódź – Północ, węzła Łowicz, a także bliskie położenie względem miasta wojewódzkiego Łodzi. W ramach realizowanej Strategii należy zwiększyć spójność gminnych i powiatowych ciągów drogowych.

Innym elementem ważnym dla rozwoju przedsiębiorczości jest tworzenie podstawowej infrastruktury technicznej w postaci sieci kanalizacyjnej, przydomowych oczyszczalni ścieków oraz sieci gazowej. W miarę możliwości taka infrastruktura będzie tworzona.

Koniecznością jest również promocja lokalnej gospodarki. We współpracy z organizacjami pozarządowymi (m.in. Stowarzyszeniem Lokalna Grupa Działania „POLCENTRUM”) Gmina Dmosin zamierza wspierać osoby dążące do prowadzenia własnej działalności gospodarczej oraz istniejących już przedsiębiorców. Planuje się, aby osoby te uzyskiwały wsparcie w postaci szkoleń, doradztwa, połączonych systemów promocji lokalnej gospodarki.

Planuje się również realizować działania, które umożliwią rolnikom wdrażanie rozwiązań innowacyjnych w prowadzoną przez nich działalność rolniczą. Należy stwarzać rolnikom warunki do spotkań, wymiany doświadczeń, a także współpracy. Tylko takie działania uratują poszczególne gospodarstwa przed marginalizacją. Zmieniająca się rzeczywistość stwarza rolnikom szanse, ale również spowoduje, że gospodarstwa małe, mało innowacyjne nie będą przynosić dochodu.

Zamierza się również wdrażać programy przekwalifikowujące osoby odchodzące z rolnictwa, tak aby umożliwić im aktywność zawodową również poza sektorem rolniczym.

▪ **CEL STRATEGICZNY II**

Poprawa warunków życia mieszkańców Gminy

będzie realizowany poprzez:

- a. wsparcie dla grup marginalizowanych,
- b. walkę z nałogami i patologiami,
- c. ochronę zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców,
- d. rozwój infrastruktury technicznej i społecznej;

W ramach celu II planuje się w szczególności wsparcie osób z grup marginalizowanych. Konieczna jest pomoc skierowana ku osobom ubogim, starszym, chorym, niepełnosprawnym, ale również osobom bezrobotnym. Dla osób bezrobotnych organizowane będą kursy dokształcające i specjalne poradnictwo zawodowe. Każda inwestycja Gminy prowadzić będzie również do wyrównania szans dla osób niepełnosprawnych.

Należy kontynuować działania polegające na udzielaniu wsparcia rodzinom, w których występuje problem alkoholizmu czy przemocy domowej. Nie można dopuścić do sytuacji, kiedy dzieci będą powielać negatywne zachowania swoich opiekunów i dziedziczyć szkodzące ich dalszemu rozwojowi wzorce. Czym wcześniej podjęte zostaną działania profilaktyczne i pomocowe, tym mniejsze ryzyko powstawania patologii społecznych w kolejnych pokoleniach.

Dla prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży, ale również w celu zwiększenia aktywności w życiu kulturowym dorosłych mieszkańców Gminy, konieczne jest tworzenie miejsc spotkań, zabawy i rekreacji, ale również aktywności fizycznej. Możliwość realizacji pasji dzieci (zarówno tych związanych z nauką jak i sportem), będzie mieć pozytywny wpływ na ich dalsze wychowanie oraz proces kształcenia się. Uchroni też w znacznej mierze od popadania w nałogi oraz szukania akceptacji w grupach osób korzystających z używek.

Planuje się także wdrażać na obszarze Gminy programy rehabilitacyjno-sportowe dla osób ze wszystkich grup wiekowych w celu niwelowania problemu wad postawy. Wady te stanowią szczególne zagrożenie dla dzieci i młodzieży, które wolny czas spędzają głównie oglądając telewizję, przesiadując przed komputerem, czy korzystając ze smartfonów.

▪ CEL STRATEGICZNY III

Ochrona środowiska przyrodniczego, zwiększenie efektywności energetycznej i kształtowanie ładu przestrzennego

będzie realizowany poprzez:

- a. zachowanie stanu otaczającego środowiska naturalnego,
- b. poprawę jakości powietrza atmosferycznego,
- c. poprawę efektywności energetycznej budynków publicznych i prywatnych,
- d. dbanie o ład przestrzenny miejscowości,
- e. poprawę zdrowotności mieszkańców;

Jednym z priorytetów Strategii jest obniżenie zanieczyszczenia powietrza w Gminie Dmosin. We wszystkich porach roku występuje zadymienie spowodowane wykorzystaniem przez mieszkańców tradycyjnych form ogrzewania domów oraz przygotowywania posiłków i ciepłej wody użytkowej. Osoby korzystające z węgla zanieczyszczają środowisko naturalne. Dlatego też kontynuowana będzie pomoc w wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii w każdym domu w Gminie.

Wsparcie skierowane będzie na wzrost efektywności energetycznej wszystkich budynków publicznych zlokalizowanych na terenie Gminy. Również tutaj wykorzystane będą odnawialne źródła energii. Celem jest stopniowe uniezależnianie się Gminy od wahań cen energii na rynkach światowych. Część energii elektrycznej ma pochodzić z odnawialnych źródeł energii. Do roku 2022 Gmina ograniczy koszty utrzymania poszczególnych obiektów użyteczności publicznej. Realizowany program ma doprowadzić do spadku substancji niebezpiecznych uwalnianych do powietrza oraz pośrednio prowadzić do spadku ilości zachorowań (w szczególności na choroby układu oddechowego i alergii).

W dalszym ciągu w Gminie realizowane będą inwestycje chroniące środowisko naturalne w tym lasy, ciekі wodne, łąki, zwierzęta. Tereny cenne będą wspierane poprzez zmniejszenie wywieranej na nie presji człowieka. Prowadzone będą działania polegające na budowie sieci kanalizacyjnej, konieczna jest przebudowa ciągów drogowych, chodników, miejsc parkingowych.

W kolejnych latach kontynuowana będzie realizacja „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dmosin”.

Warunkiem koniecznym poprawy jakości środowiska oraz zachowania krajobrazu będzie zwiększenie świadomości mieszkańców Gminy. Każdy mieszkaniec ma rozumieć dlaczego prowadzone są działania dla ochrony środowiska naturalnego i samemu współdziałać w celu ochrony własnego miejsca do życia.

▪ CEL STRATEGICZNY IV

Odnowa i rozwój miejscowości wiejskich w oparciu o lokalne zasoby, tradycje

będzie realizowany poprzez:

- a. odnowę dziedzictwa kulturowego Gminy,
- b. włączenie mieszkańców w procesy rozwojowe,
- c. promocję lokalnych zasobów,
- d. podjęcie działań na rzecz podniesienia świadomości kulturalnej mieszkańców,
- e. podniesienie jakości życia mieszkańców,
- f. promowanie tworzenia organizacji pozarządowych i innych zrzeszeń mających na celu odnowę miejscowości.

W latach 2015 – 2022 kontynuowany będzie program odnowy wsi. Jest to niezwykle ważny element jej rozwoju, ponieważ przewiduje aktywizację mieszkańców w celu włączenia ich w planowanie rozwoju własnych miejscowości. Mieszkańcom pozostawiono możliwość decydowania o przestrzeni, programach. Ich pomysły i kreatywność mają być wspierane i wykorzystywane dla realizacji celów Strategii. Odnowa wsi polegać będzie na kształtowaniu przestrzeni miejscowości wiejskich. Każda wieś w Gminie ma być miejscem przyjaznym i dobrym do życia.

Ważne jest jednocześnie odniesienie do lokalnych tradycji, obrzędów. Odnowa wsi to również dbałość o małe kapliczki, zabytkowe kościoły, zagrody. Świadczą one o wielowiekowej historii każdej z miejscowości. W procesie odnowy wsi nie może zabraknąć dzieci i młodzieży. Starsi mieszkańcy muszą przekazać tradycje i zwyczaje najmłodszym mieszkańcom Gminy. Dzieci i młodzież również powinny być aktywnie włączane w kreowanie własnej przestrzeni do zabawy czy rekreacji. Tym samym staną się odpowiedzialne za tworzoną przez nie przestrzeń.

Gmina kreować będzie również powstawanie i działalność małych organizacji w miejscowościach. Organizacje te mogą korzystać ze środków zewnętrznych i wspierać małe społeczności. Koło Gospodyń Wiejskich może urządzić pokaz swoich dań, a organizacja rodziców za środki UE zorganizować kursy języków obcych. Dlatego w ramach realizacji Strategii przewiduje się akcje promujące postawy oddolne mieszkańców i pomoc im w założeniu organizacji. W takich działaniach Gmina musi współdziałać ze Stowarzyszeniem Lokalna Grupa Działania „POLCENTRUM”, która w swoich statutowych obowiązkach ma m.in. pomoc w tworzeniu nowych organizacji.

Lokalna tradycja, obrzędy, potrawy, tańce będą promowane. Należy jednak skoordynować działania promocyjne prowadzone przez Gminę z działaniami powiatu i województwa. Do odbiorców powinien zostać skierowany jasny, czytelny i jednolity przekaz.

5. Zadania zmierzające do poprawy sytuacji na danym obszarze

Zadania zmierzające do poprawy sytuacji na danym obszarze wymieniono w podrozdziałach poniżej. Opis zadań znajduje się w rozdziale 6. Realizacja zadań.

5.1. Zmiany w strukturze gospodarczej obszaru

- Przebudowa dróg o charakterze lokalnym na terenie Gminy Dmosin
- Przebudowa i zagospodarowanie istniejących budynków na świetlice wiejskie
- Budowa ośrodka zdrowia w Kołacinie
- Odnowa miejscowości poprzez zagospodarowanie przestrzeni publicznej na terenie Gminy Dmosin
- Zagospodarowanie miejscowości na cele rekreacyjne i sportowe (boiska, siłownie, place zabaw, mała architektura)

5.2. Zmiany w sposobie użytkowania terenu

- Przebudowa i zagospodarowanie istniejących budynków na świetlice wiejskie
- Budowa ośrodka zdrowia w Kołacinie
- Zagospodarowanie miejscowości na cele rekreacyjne i sportowe (boiska, siłownie, place zabaw, mała architektura)

5.3. Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury

- Wsparcie systemu ratownictwa na terenie Gminy Dmosin poprzez zakup lekkiego pojazdu ratowniczego
- Modernizacja systemu zaopatrzenia w wodę Gminy Dmosin
- Przebudowa dróg o charakterze lokalnym na terenie Gminy Dmosin
- Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Dmosin poprzez rozbudowę systemu kanalizacji
- Przebudowa i zagospodarowanie istniejących budynków na świetlice wiejskie

- Budowa ośrodka zdrowia w Kołacinie
- Odnowa miejscowości poprzez zagospodarowanie przestrzeni publicznej na terenie Gminy Dmosin
- Zagospodarowanie miejscowości na cele rekreacyjne i sportowe (boiska, siłownie, place zabaw, mała architektura)
- E urząd
- Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w Gminie Dmosin

5.4. Poprawa stanu środowiska

- Wsparcie systemu ratownictwa na terenie Gminy Dmosin poprzez zakup lekkiego pojazdu ratowniczego
- Modernizacja systemu zaopatrzenia w wodę Gminy Dmosin
- Przebudowa dróg o charakterze lokalnym na terenie Gminy Dmosin
- Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Dmosin poprzez rozbudowę systemu kanalizacji
- Odnowa miejscowości poprzez zagospodarowanie przestrzeni publicznej na terenie Gminy Dmosin
- E urząd
- Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w Gminie Dmosin
- Instalacje OZE w Gminie Dmosin/ Odnawialne źródła energii w Gminie Dmosin

5.5. Poprawa stanu środowiska kulturowego

- Przebudowa i zagospodarowanie istniejących budynków na świetlice wiejskie
- Odnowa miejscowości poprzez zagospodarowanie przestrzeni publicznej na terenie Gminy Dmosin
- Zagospodarowanie miejscowości na cele rekreacyjne i sportowe (boiska, siłownie, place zabaw, mała architektura)
- Odnowa dziedzictwa kulturowego Gminy Dmosin (pomniki, strażnice, kapliczki)

5.6. Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców

- Wsparcie systemu ratownictwa na terenie Gminy Dmosin poprzez zakup lekkiego pojazdu ratowniczego
- Modernizacja systemu zaopatrzenia w wodę Gminy Dmosin
- Przebudowa dróg o charakterze lokalnym na terenie Gminy Dmosin
- Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Dmosin poprzez rozbudowę systemu kanalizacji
- Przebudowa i zagospodarowanie istniejących budynków na świetlice wiejskie
- Budowa ośrodka zdrowia w Kołacinie
- Odnowa miejscowości poprzez zagospodarowanie przestrzeni publicznej na terenie Gminy Dmosin
- Zagospodarowanie miejscowości na cele rekreacyjne i sportowe (boiska, siłownie, place zabaw, mała architektura)
- Odnowa dziedzictwa kulturowego Gminy Dmosin (pomniki, strażnice, kapliczki)
- E urząd
- Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w Gminie Dmosin
- Instalacje OZE w Gminie Dmosin/ Odnawialne źródła energii w Gminie Dmosin

6. Realizacja zadań

6.1. Planowane zadania inwestycyjne w okresie 2015 – 2022

NAZWA PROJEKTU
Wsparcie systemu ratownictwa na terenie Gminy Dmosin poprzez zakup lekkiego pojazdu ratowniczego
Opis projektu
Celem projektu będzie poprawa zdolności do adaptacji do zmian klimatu poprzez wzmocnienie odporności na zagrożenia związane ze zmianami klimatu (głównie powódzie i susze), a w przypadku ich wystąpienia - zminimalizowanie ich skutków poprzez poprawę systemowego zarządzania ryzykiem. System wymaga również gotowości do zagrożeń płynących z dróg krajowych. Przez Gminę prowadzony jest przewóz towarów niebezpiecznych. Gminę „przecina” jeden z najważniejszych ciągów drogowych w Polsce – autostrada A2. Dlatego też przewiduje się wzmocnienie bazy OSP poprzez m.in. zakup nowoczesnych pojazdów ratowniczych. Akcje ratownicze i usuwanie skutków katastrof pogodowych muszą być prowadzone wyspecjalizowanym sprzętem.
Szacowane koszty
Szacowany koszt projektu to około 420 000,00 PLN. Planuje się pozyskanie dotacji z EFRR w wysokości 85% kosztów projektu. Wkład EFRR – 357 000,00 PLN Wkład własny Gminy Dmosin – 63 000,00 PLN
Szacowana data realizacji
Planuje się realizację projektu na rok 2016.
Wpływ na realizację Strategii
W wyniku realizacji projektu nastąpi poprawa w zakresie gospodarowania zasobami wodnymi, zapobiegania powodziom oraz przeciwdziałania skutkom suszy, co przyczyni się do poprawy jakości bezpieczeństwa ludności Gminy w sytuacji nagłego wystąpienia zjawisk katastrofalnych lub ekstremalnych oraz podniesienia sprawności służb ratowniczych. Dzięki realizacji projektu podniesiona zostanie sprawność OSP.
Wskaźniki osiągnięcia celów
- poprawa jakości świadczenia usług publicznych, - zmniejszenie zagrożeń dla życia i zdrowia ludzkiego;

Projekty uzupełniające

1. Edukacja ekologiczna – prowadzenie akcji informacyjnych i promujących ochronę środowiska przyrodniczego Gminy.

NAZWA PROJEKTU	
Modernizacja systemu zaopatrzenia w wodę Gminy Dmosin	
Opis projektu	
W ramach projektu przewiduje się modernizację systemu wodociągowego Gminy. Planuje się modernizację stacji uzdatniania wody oraz sieci wodociągowych. Konieczne jest zapewnienie wysokiej jakości wody dla wszystkich gospodarstw domowych. Poza tym, przeprowadzone prace zapewnią pełne bezpieczeństwo dostaw wody.	
Szacowane koszty	
Szacowany koszt projektu to około 2 mln. PLN. Planuje się pozyskanie dotacji z EFRR (lub PROW) w wysokości 85% kosztów projektu. Wkład EFRR (lub PROW) – 1 700 000,00 PLN Wkład własny Gminy Dmosin – 300 000,00 PLN	
Szacowana data realizacji	
Planuje się realizację projektu w latach 2016 – 2018.	
Wpływ na realizację Strategii	
Rozwój strefy odnowy oraz poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Dmosin nie mogą odbywać się bez podstawowych inwestycji w infrastrukturę wodną. Zwiększy się bezpieczeństwo dostaw wody oraz podniesie się jakość podstawowych usług świadczonych dla mieszkańców Gminy.	
Wskaźniki osiągnięcia celów	
- poprawa jakości środowiska naturalnego, - poprawa jakości zamieszkania, - rozwój przedsiębiorczości, - wzrost jakości wody pitnej, - wzrost liczby nowych mieszkańców Gminy;	
Projekty uzupełniające	
Nie planuje się w tym zakresie działań uzupełniających.	

NAZWA PROJEKTU
Przebudowa dróg o charakterze lokalnym na terenie Gminy Dmosin
Opis projektu
Projekt ma przyczynić się do zachowania spójności społecznej i gospodarczej Gminy Dmosin. Na terenie całej Gminy w dalszym ciągu występują braki w zakresie podstawowej sieci dróg. Jest to podstawowa infrastruktura służąca rozwojowi społeczeństwa. Projekt ma na celu polepszenie życia mieszkańców, uwolnienie terenów oraz rozwój przedsiębiorczości w Gminie. Rozwój firm, gospodarstw rolnych możliwy będzie tylko w przypadku zapewnienia dobrej komunikacji z centrum Gminy i dalej z siecią TEN – T. Przebudowa wiązać się będzie ze zwiększeniem bezpieczeństwa na ciągach drogowych, ponieważ wg prognoz ruch pojazdów wszelkiego typu na terenie Gminy będzie się zwiększał. Przebudowa dróg będzie uzależniona od analizy przeprowadzonej w dokumentacjach technicznych i aktualnych potrzeb.
Szacowane koszty
Szacowany koszt projektu to 3 mln PLN. Planuje się pozyskanie dotacji z EFRR (lub PROW) w wysokości 85% kosztów projektu Wkład EFRR (lub PROW) – 2 550 000,00 PLN Wkład własny Gminy Dmosin – 450 000,00 PLN
Szacowana data realizacji
Planuje się realizację projektu w latach 2016 – 2020.
Wpływ na realizację Strategii
Projekt ma zapewnić spójność społeczno-gospodarczą obszaru Gminy Dmosin. Poprawi się jakość życia na terenie Gminy. Wzrośnie dostępność komunikacyjna poszczególnych obszarów Gminy.
Wskaźniki osiągnięcia celów
- liczba przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie Gminy, - spadek bezrobocia, - poprawa jakości życia, - wzrost cen działek na terenie Gminy;
Projekty uzupełniające
Aby osiągnąć cele projektu konieczna jest realizacja projektów komplementarnych realizowanych m.in. ze środków EFRR i EFS: 1. Kursy doszkalające dla mieszkańców Gminy – planuje się organizację szkoleń podnoszących kompetencje dla mieszkańców.

NAZWA PROJEKTU	
Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Dmosin poprzez rozbudowę systemu kanalizacji	
Opis projektu	
Rozwój przedsiębiorczości i rolnictwa na terenie Gminy uzależniony jest od dostępnej infrastruktury służącej mieszkańcom. Jednym z problemów jest właśnie brak sprawnej sieci wodno-ściekowej. Dlatego też planuje się rozbudowę istniejącego systemu kanalizacji.	
Szacowane koszty	
Szacowany koszt projektu to 1,2 mln PLN. Planuje się pozyskanie dotacji z EFRR (lub PROW) w wysokości do 85% kosztów projektu Wkład EFRR (lub PROW) – 1 020 000,00 PLN Wkład własny Gminy Dmosin – 180 000,00 PLN	
Szacowana data realizacji	
Planuje się realizację projektu w latach 2017 - 2018.	
Wpływ na realizację Strategii	
Projekt pozwoli zwiększyć liczbę przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie Gminy Dmosin. Zwiększy się tym samym liczba miejsc pracy. Polepszą się warunki życia w obszarze realizacji projektu. Projekt wpłynie również na zmniejszenie ilości ścieków uwalnianych do środowiska w sposób niekontrolowany. Co najważniejsze, projekt wpłynie wymiennie na poprawę warunków życia mieszkańców Gminy.	
Wskaźniki osiągnięcia celów	
- liczba przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie Gminy, - spadek bezrobocia, - wzrost cen działek na terenie Gminy, - wzrost średnich dochodów gospodarstw domowych, - zwiększenie jakości środowiska naturalnego;	
Projekty uzupełniające	
Aby osiągnąć cele projektu konieczna jest realizacja projektów komplementarnych realizowanych m.in. ze środków EFRR i EFS: 1. Edukacja ekologiczna – mieszkańcy w sposób ciągły informowani będą o efektach projektu.	

NAZWA PROJEKTU	
Przebudowa i zagospodarowanie istniejących budynków na świetlice wiejskie	
Opis projektu	
Gmina Dmosin posiada wartościową kulturę i obrzędy. Dlatego też przewiduje się odnowę i promocję tej tradycji. Konieczne jest stworzenie miejsc spotkań, gdzie mieszkańcy poznawać będą piękno tutejszej kultury ,a jednocześnie będą mogli aktywnie spędzać czas wolny. Dlatego też planuje się przebudowę i zagospodarowanie wybranych budynków na świetlice wiejskie.	
Szacowane koszty	
Szacowany koszt projektu to 2 mln PLN. Planuje się pozyskanie dotacji z EFRR w wysokości 85% kosztów projektu Wkład EFRR – 1 700 000,00 PLN Wkład własny Gminy Dmosin – 300 000,00 PLN	
Szacowana data realizacji	
Planuje się realizację projektu w latach 2017 – 2021.	
Wpływ na realizację Strategii	
Dzięki realizacji projektu nastąpi odnowa lokalnej tradycji i kultury. Mieszkańcy chętniej będą uczestniczyli w zajęciach kulturalnych. Gmina stanie się przyjazna i ciekawa dla turystów zainteresowanych lokalnymi tradycjami. Odnowa tradycji ma również duży wpływ na promocję lokalnych przedsiębiorstw, które opierają swoją działalność o lokalne wyroby.	
Wskaźniki osiągnięcia celów	
- liczba przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie Gminy, - odnowa kultury lokalnej, - większy udział mieszkańców korzystających z kultury;	
Projekty uzupełniające	
Aby osiągnąć cele projektu konieczna jest realizacja projektów komplementarnych realizowanych m.in. ze środków EFRR i EFS:	
1. Współpraca z Lokalną Grupą Działania.	

NAZWA PROJEKTU	
Budowa Ośrodka Zdrowia w Kołacinie	
Opis projektu	
Projekt jest w trakcie realizacji. Planuje się budowę nowoczesnego budynku użyteczności publicznej w Kołacinie. Budynek będzie w pełni dostępny dla wszystkich mieszkańców. Budowa obiektu pozwoli na lepsze wypełnianie funkcji przez ośrodek, a także poprawi jakość świadczonych usług.	
Szacowane koszty	
Szacowany koszt projektu to 1,5 mln PLN. Planuje się pozyskanie dotacji z EFRR w wysokości 85% kosztów projektu Wkład EFRR – 1 275 000,00 PLN Wkład własny Gminy Dmosin – 225 000,00 PLN	
Szacowana data realizacji	
Planuje się realizację projektu w latach 2015 – 2016.	
Wpływ na realizację Strategii	
Projekt pozytywnie wpłynie na medyczną obsługę mieszkańców. Stworzone zostaną dogodne warunki leczenia pacjentów.	
Wskaźniki osiągnięcia celów	
- poprawa jakości życia, - poprawa jakości pracy;	
Projekty uzupełniające	
Aby osiągnąć cele projektu konieczna jest realizacja projektów komplementarnych realizowanych m.in. ze środków EFRR i EFS:	
1. Badania profilaktyczne – przewiduje się stałe projekty z zakresu profilaktyki zdrowia.	

NAZWA PROJEKTU	
Odnowa miejscowości poprzez zagospodarowanie przestrzeni publicznej na terenie Gminy Dmosin	
Opis projektu	
W ramach projektu planowane jest urządzenie przestrzeni publicznej w poszczególnych miejscowościach Gminy. Przebudowa zostanie uzależniona od konsultacji z mieszkańcami oraz indywidualnych uwarunkowań. Potrzebna jest m.in. przebudowa chodników, drobna infrastruktura (ławki, ogrodzenia, place zabaw), miejsca parkingowe. Stworzone zostaną również miejsca spotkań dla dzieci, młodzieży i osób starszych.	
Szacowane koszty	
Szacowany koszt projektu to około 2 mln. PLN. Planuje się pozyskanie dotacji z EFRR w wysokości 85% kosztów projektu. Wkład EFRR – 1 700 000,00 PLN Wkład własny Gminy Dmosin – 300 000,00 PLN	
Szacowana data realizacji	
Planuje się realizację projektu na lata 2016 - 2020	
Wpływ na realizację Strategii	
Miejscowości Gminy staną się bardziej funkcjonalne dla mieszkańców i przyjezdnych. Poprawi się jakość zamieszkania oraz bezpieczeństwo ruchu. Odnowiony zostanie wizerunek poszczególnych miejscowości.	
Wskaźniki osiągnięcia celów	
- poprawa jakości świadczenia usług publicznych, - poprawa wizerunku Gminy, - poprawa bezpieczeństwa;	
Projekty uzupełniające	
1. Projekty kulturalne w ramach osi LEADER i EFS – projekty będą miały na celu kultywowanie lokalnej tradycji i kultury. Planowane są zajęcia uczące lokalnego rękodzieła, sztuki kulinarnej, tańca. 2. Współpraca z Lokalną Grupą Działania.	

NAZWA PROJEKTU
Zagospodarowanie miejscowości na cele rekreacyjne i sportowe (boiska, siłownie, place zabaw, mała architektura)
Opis projektu
Konieczne jest stworzenie przestrzeni przeznaczonych na cele rekreacyjne i sportowe, z których korzystać będą mogli wszyscy mieszkańcy Gminy Dmosin. Dzięki placom zabaw, boiskom i siłowniom mieszkańcy zyskają miejsca, w których będą mogli trenować swoje ciało, ale również kształtować umiejętności społeczne, polegające na nauce współpracy, kreatywności oraz współzawodnictwa. Miejsca te przyczynią się do budowania relacji i więzi społecznych. Zagospodarowanie poszczególnych terenów poprawi estetykę wsi i bezpieczeństwo osób uprawiających sport oraz bawiących się dzieci.
Szacowane koszty
Szacowany koszt projektu to około 1 mln PLN. Planuje się pozyskanie dotacji z EFRR lub PROW w wysokości 85% kosztów projektu Wkład EFRR (lub PROW) – 850 000,00 PLN Wkład własny Gminy Dmosin – 150 000,00 PLN
Szacowana data realizacji
Planuje się realizację projektu w latach 2016 – 2020.
Wpływ na realizację Strategii
Projekt pozwoli przeciwdziałać negatywnym zjawiskom społecznym. Chodzi w szczególności o zmniejszenie ilości przypadków problemów ze statyką ciała. Wykorzystanie czasu wolnego przez dzieci i młodzież w sposób aktywny, korzystny dla ich zdrowia, przyczyni się również do wzrostu poziomu edukacji w okresie długoterminowym. Projekt pozwoli wszystkim mieszkańcom korzystać z bezpłatnych placów zabaw, boisk, siłowni. Lokalizacja tych przestrzeni na „świeżym powietrzu” wpłynie pozytywnie na stan zdrowia mieszkańców.
Wskaźniki osiągnięcia celów
- spadek ilości zachorowalności mieszkańców, - poprawa wizerunku Gminy, - poprawa jakości życia mieszkańców, - wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców Gminy;
Projekty uzupełniające
Aby osiągnąć cele projektu niezbędna będzie realizacja projektów komplementarnych realizowanych m.in. ze środków EFRR, EFS, PROW: 1. Projekty kulturalne w ramach osi LEADER i RPO.

2. Badania profilaktyczne – przewiduje się stałe projekty z zakresu profilaktyki zdrowia

NAZWA PROJEKTU
Odnova dziedzictwa kulturowego Gminy Dmosin (pomniki, strażnice, kapliczki)
Opis projektu
Dziedzictwo historyczne i kulturowe Gminy jest ściśle powiązane z życiem obecnych i przyszłych mieszkańców tego obszaru. Świadczy ono o wyjątkowości tego miejsca, pozwala rozwijać postawy patriotyczne, a jednocześnie wzmacnia poczucie przynależności mieszkańców do ich Małej Ojczyzny. Właśnie dlatego konieczne jest dbanie o wszelkie elementy tworzące dziedzictwo historyczne i kulturowe Gminy Dmosin. Szczególną opieką powinny zostać otoczone pomniki, strażnice i kapliczki, które niejednokrotnie powstawały z inicjatywy i przy udziale mieszkańców Gminy. Ich zadaniem jest oddanie czci i zachowanie pamięci o zdarzeniach i ludziach związanych z Gminą Dmosin. Miejsca te przyczyniają się do budowy więzi społecznych oraz poczucia tożsamości. Ich odnowienie poprawi również estetykę wsi.
Szacowane koszty
Szacowany koszt projektu to około 1 mln PLN. Planuje się pozyskanie dotacji z EFRR lub PROW w wysokości 85% kosztów projektu Wkład EFRR (lub PROW) – 850 000,00 PLN Wkład własny Gminy Dmosin – 150 000,00 PLN
Szacowana data realizacji
Planuje się realizację projektu w latach 2017 – 2020.
Wpływ na realizację Strategii
Projekt wzmacnia więzi społeczne, buduje poczucie tożsamości mieszkańców Gminy Dmosin, a także umacnia lokalny patriotyzm. Projekt umożliwia również zachowanie dziedzictwa historycznego i kulturowego Gminy Dmosin, jednocześnie aktywizując mieszkańców we wspólnych działaniach skierowanych ku polepszeniu warunków życia w Gminie.
Wskaźniki osiągnięcia celów
- poprawa wizerunku Gminy, - poprawa jakości życia mieszkańców, - wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców Gminy;
Projekty uzupełniające
Aby osiągnąć cele projektu niezbędna będzie realizacja projektów komplementarnych realizowanych m.in. ze środków EFRR, EFS, PROW: 1. Projekty kulturalne w ramach osi LEADER i RPO.

NAZWA PROJEKTU	
E - urząd	
Opis projektu	
Obecny rozwój cywilizacyjny wymusza wykorzystanie w coraz większym stopniu narzędzi ICT w przestrzeni publicznej i prywatnej. Dużego znaczenia nabiera zwłaszcza wykorzystanie nowoczesnych dróg przekazu informacji w świadczeniu usług. Planuje się, że integrację usług publicznych na platformie dostępnej on-line. Większość spraw mieszkańcy Gminy Dmosin będą mogli załatwić w domu bez konieczności dojazdu do Urzędu Gminy. Internetowa platforma gminna będzie również obejmowała szkoły, przedszkola. Rodzice kontrolować będą mogli postępy dzieci w nauce czy dowiedzieć się o imprezach, zajęciach pozalekcyjnych.	
Szacowane koszty	
Szacowany koszt projektu to około 1 mln. PLN. Planuje się pozyskanie dotacji z EFRR w wysokości 85% kosztów projektu. Wkład EFRR – 850 000,00 PLN Wkład własny Gminy Dmosin – 150 000,00 PLN	
Szacowana data realizacji	
Planuje się realizację projektu w latach 2018 – 2019.	
Wpływ na realizację Strategii	
Efektom wdrażania nowoczesnych technologii jest likwidacja nierówności w dostępie do informacji. Upowszechnienie systemów informatycznych pozwoli na szybką i sprawną wymianę danych pomiędzy różnymi podmiotami publicznymi i prywatnymi, co w znacznym stopniu poprawi efektywność zarządzania.	
Wskaźniki osiągnięcia celów	
- poprawa jakości świadczenia usług publicznych;	
Projekty uzupełniające	
1. Szkolenia dla mieszkańców Gminy z zakresu wykorzystania technologii ICT – planuje się organizację szkoleń dla mieszkańców Gminy. Dostępność do platformy jest uzależniona od chęci i umiejętności mieszkańców. Głównie mieszkańcy starsi obawiają się użycia nowych technologii. Projekt ma pokazać, że jest to łatwe i ułatwia życie i pracę. Planuje się sfinansowanie projektu ze środków EFS.	

NAZWA PROJEKTU
Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w Gminie Dmosin
Opis projektu
Niezwykle ważnym elementem rozwoju Gminy jest zapewnienie efektywności energetycznej we wszystkich obiektach użyteczności publicznej. Dlatego planowane jest zamontowanie w budynkach Zespołu Szkół Samorządowych w Dmosinie, pomp ciepła, które będą stanowić źródło energii i wyeliminują działające dotychczas piece opalane olejem opałowym lub znacznie ograniczą ich pracę. Planowane jest również dostosowanie instalacji c.o. do potrzeb modernizowanych kotłowni lokalnych. Pozwoli to na znaczną oszczędność środków niezbędnych do utrzymania tych obiektów. Spadnie tym samym ilość substancji niebezpiecznych emitowanych do powietrza. Projekt ten został uwzględniony w <i>Strategii Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego 2020+</i> i wpisany na listę projektów podstawowych w Strategii ZIT, w Kompleksowym Programie Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej.
Szacowane koszty
Szacowany koszt projektu to około 2,5 mln. PLN. Planuje się pozyskanie dotacji z EFRR w wysokości 77,5% kosztów projektu. Wkład EFRR – 1 937 500 PLN Wkład własny Gminy Dmosin – 562 500,00 PLN
Szacowana data realizacji
Planuje się realizację projektu w latach 2017 – 2018.
Wpływ na realizację Strategii
Projekt ma na celu racjonalizację gospodarki zasobami na terenie Gminy. Efektywność energetyczna ma doprowadzić do zmniejszenia zużycia energii elektrycznej i stopniową dywersyfikację źródeł energii.
Wskaźniki osiągnięcia celów
- spadek ilości substancji niebezpiecznych uwalnianych do powietrza, - poprawa bezpieczeństwa, - poprawa zdrowotności mieszkańców;
Projekty uzupełniające
1. Działania promujące efektywność energetyczną oraz odnawialne źródła energii – planuje się realizację działań promocyjnych, które finansowane będą z EFS, środków krajowych. Będą one miały na celu promowanie postaw ekologicznych wśród mieszkańców. Szczególny nacisk położony zostanie na promowanie efektywności energetycznej w budynkach prywatnych

i przedsiębiorstwach.

NAZWA PROJEKTU
Instalacje OZE w Gminie Dmosin/Odnawialne źródła energii w Gminie Dmosin
Opis projektu Podmiot odpowiedzialny: Gmina Dmosin, Interesariusze – mieszkańcy Gminy Dmosin Zadanie „Instalacje OZE w Gminie Dmosin”/ „Odnawialne źródła energii w Gminie Dmosin” obejmuje wybudowanie 175 instalacji fotowoltaicznych, które będą zamontowane na nieruchomościach zlokalizowanych na terenie Gminy Dmosin, w obiektach stanowiących własność Gminy Dmosin jak i mieszkańców Gminy Dmosin. Planuje się, że 158 instalacji fotowoltaicznych będzie zamontowanych na nieruchomościach należących do mieszkańców gminy Dmosin, natomiast 17 instalacji fotowoltaicznych będzie zainstalowanych na obiektach gminnych. Wszystkie instalacje fotowoltaiczne będą podłączone do sieci energetycznej - będą to instalacje typu on grid. Planowana łączna moc zamontowanych w projekcie instalacji fotowoltaicznych wyniesie 1.500 kWp, z czego 1.000 kWp w instalacjach mieszkańców, a 500 kWp na obiektach gminnych. Planuje się, że zadanie „Instalacje OZE w Gminie Dmosin”/ „Odnawialne źródła energii w Gminie Dmosin” będzie współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, IV Osi Priorytetowej - Gospodarka Niskoemisyjna, z działania IV.1.1 Odnawialne źródła energii-ZIT lub z działania IV.1.2 Odnawialne źródła energii. Projekt został uwzględniony w <i>Strategii Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego 2020+</i> i wpisany na listę projektów rezerwowych w Strategii ZIT, w Kompleksowym Programie Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej.
Szacowane koszty Szacowany koszt projektu to około 6.502.500 mln. PLN. Planuje się pozyskanie dotacji z EFRR w wysokości 85% kosztów projektu. Wkład EFRR – 5.100.000 PLN Wkład własny Gminy Dmosin – 1.402 500,00 PLN
Szacowana data realizacji
Planuje się realizację projektu w latach 2021 – 2022.
Wpływ na realizację Strategii
Projekt ma na celu zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych na terenie Gminy.
Wskaźniki osiągnięcia celów
- spadek ilości substancji niebezpiecznych uwalnianych do powietrza,

- poprawa zdrowotności mieszkańców;

Projekty uzupełniające

Działania promujące odnawialne źródła energii – planuje się realizację działań promocyjnych, które finansowane będą z funduszy UE, środków krajowych. Będą one miały na celu promowanie postaw ekologicznych wśród mieszkańców. Szczególny nacisk położony zostanie na promowanie OZE budynkach prywatnych i przedsiębiorstwach.

Wszystkie ww. projekty są zgodne z Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego. Harmonogram ich realizacji został przedstawiony w rozdziale 8 Plan finansowy.

6.2. Zadania planowane do realizacji po roku 2022

Realizacja poszczególnych projektów jest uzależniona od otrzymania dofinansowania oraz dat ogłaszania poszczególnych konkursów w ramach np. RPO WŁ lub PROW. Dlatego też harmonogram ma charakter intencyjny i będzie w ramach potrzeb modyfikowany. Jeżeli na poszczególne projekty Gmina nie uzyska dofinansowania będzie je prawdopodobnie realizować w kolejnych latach, w tym prawdopodobnie również po roku 2022.

6.3. Powiązania realizowanych zadań z innymi działaniami realizowanymi na terenie powiatu/województwa

- I. Powiązania *Strategii Rozwoju Gminy Dmosin na lata 2015 – 2022* z dokumentami i programami planistycznymi stanowiącymi wykładnię polityki regionalnej na poziomach: krajowym, wojewódzkim oraz powiatowym:

- STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020

„Strategia ...” przedstawia Wizję Polski 2020 jako: „aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka i sprawne państwo”. W dokumencie przedstawiono główne obszary interwencji, cele i priorytety rozwojowe. Niniejsza Strategia Rozwoju Gminy Dmosin wpisuje się w szczególności w następujące dziedziny:

Obszar strategiczny I. Sprawne i efektywne państwo

Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela (rozwój kapitału społecznego; zwiększenie bezpieczeństwa obywatela).

Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka

Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki (poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej);

Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki (zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych);

Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego (zwiększanie aktywności zawodowej; poprawa jakości kapitału ludzkiego; zwiększanie mobilności zawodowej i przestrzennej);

Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych (zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu; upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych; zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych);

Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko (racjonalne gospodarowanie zasobami; poprawa efektywności energetycznej; zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii; poprawa stanu środowiska; adaptacja do zmian klimatu);

Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu (modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych).

Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna

Cel III.1. Integracja społeczna (zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym; zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych);

Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych (podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych; zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych).

Strategie są ze sobą spójne m. in. we wszystkich wyżej wymienionych obszarach aktywności.

▪ STRATEGIA ROZWOJU TRANSPORTU DO 2020 ROKU (Z PERSPEKTYWĄ DO 2030 ROKU)

Zachodzi zgodność niniejszej strategii ze Strategią Rozwoju Transportu:

CEL GŁÓWNY: Zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego, przez tworzenie spójnego, zrównoważonego i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego w wymiarze krajowym, europejskim i globalnym

CEL STRATEGICZNY 1: Stworzenie zintegrowanego systemu transportowego

Cele szczegółowe:

- Stworzenie nowoczesnej, spójnej sieci infrastruktury transportowej
- Poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym
- Bezpieczeństwo i niezawodność- Ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko
- Zbudowanie racjonalnego modelu finansowania inwestycji infrastrukturalnych

▪ POLITYKA ENERGETYCZNA POLSKI DO ROKU 2030

Strategia zgodna jest z Polityką w szczególności w zakresie rozwoju wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw. Podkreślone jest w niej znaczenie energii słonecznej: „W znacznie

większym niż dotychczas stopniu zakłada się wykorzystanie energii promieniowania słonecznego za pośrednictwem kolektorów słonecznych oraz innowacyjnych technologii fotowoltaicznych.”. Zwrócono również uwagę na biomasę, energię geotermalną oraz wiatr. Polityka energetyczna zakłada wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii co najmniej do poziomu 15% w 2020 roku oraz dalszy wzrost tego wskaźnika w latach następnych.

▪ PROGRAM OPERACYJNY WIEDZA EDUKACJA ROZWÓJ 2014 - 2020

Niniejsza Strategia pozostaje spójna z Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój. Realizacja większości inwestycji zaplanowana jest w układzie komplementarnym do projektów realizowanych ze środków m.in. Europejskiego Funduszu Społecznego. Zaplanowane w ten sposób przedsięwzięcia spowodują maksymalizację efektów interwencji, wpłyną na zwiększenie ich spójności oraz efektywności.

W wyniku decentralizacji Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce w latach 2014-2020, 72% środków tego Funduszu zasili regionalne programy operacyjne, a 28% Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój.

▪ PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO 2014 - 2020

POLIŚ będzie kontynuacją Programu funkcjonującego w latach 2007 – 2013. Zgodność Strategii z Programem przejawia się w następujących obszarach:

- PRIORYTET I (FS)

Promocja odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej:

- produkcja, dystrybucja oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE);
- poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym;
- rozwój i wdrażanie inteligentnych systemów dystrybucji, np. budowa sieci dystrybucyjnych średniego i niskiego napięcia.

- PRIORYTET II (FS)

Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu:

- rozwój infrastruktury środowiskowej (np. oczyszczalnie ścieków, sieć kanalizacyjna oraz wodociągowa, instalacje do zagospodarowania odpadów komunalnych, w tym do ich termicznego przetwarzania);
- ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, poprawa jakości środowiska miejskiego (np. redukcja zanieczyszczenia powietrza i rekultywacja terenów zdegradowanych);
- dostosowanie do zmian klimatu, np. zabezpieczenie obszarów miejskich przed niekorzystnymi zjawiskami pogodowymi, zarządzanie wodami opadowymi, projekty z zakresu małej retencji oraz systemy zarządzania klęskami żywiołowymi.

- PRIORYTET III (FS)

Rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej:

- rozwój drogowej i kolejowej infrastruktury w sieci TEN-T, połączeń kolejowych poza tą siecią oraz w aglomeracjach;
- niskoemisyjny transport miejski, transport śródlądowy, morski i intermodalny;
- poprawa bezpieczeństwa w ruchu lotniczym.

- PRIORYTET V (EFRR)

Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa energetycznego:

- rozwój inteligentnych systemów dystrybucji, magazynowania i przesyłu gazu ziemnego i energii elektrycznej, np. budowa sieci przesyłowych i dystrybucyjnych gazu ziemnego lub energii elektrycznej.

- PRIORYTET VI (EFRR)

Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego:

- inwestycje w ochronę i rozwój dziedzictwa kulturowego oraz zasobów kultury, np. instytucji kultury, czy też szkół artystycznych.

▪ **STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO 2020**

Jak czytamy w Strategii: „Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 przyjmuje następującą wizję rozwoju regionu:

*REGION SPÓJNY TERYTORIALNIE I WIZERUNKOWO, KREATYWNY I KONKURENCYJNY
W SKALI KRAJU I EUROPY, O NAJLEPSZEJ DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ,
WYRÓŻNIAJĄCY SIĘ ATRAKCYJNOŚCIĄ INWESTYCYJNĄ I WYSOKĄ JAKOŚCIĄ ŻYCIA.*

Terytorium województwa łódzkiego cechować będą silne powiązania wewnętrzne i zewnętrzne oraz atrakcyjne warunki zamieszkania i pracy. Promowane będą kreatywne postawy mieszkańców i przedsiębiorców. Zagwarantowanie najlepszej dostępności komunikacyjnej przełoży się na wysoką atrakcyjność inwestycyjną. Istotnym czynnikiem podnoszącym warunki i poziom życia mieszkańców będzie wysoka jakość środowiska przyrodniczego osiągnięta dzięki racjonalnej gospodarce jego zasobami. Województwo łódzkie będzie postrzegane jako region kreatywny i konkurencyjny, wyróżniający się specyficznym potencjałem efektywnie wykorzystywanym na rzecz długookresowego wzrostu oraz zrównoważonego i trwałego rozwoju.

Misja regionu łódzkiego zorientowana na:

*PROWADZENIE ZINTEGROWANEJ I TERYTORIALNIE UKIERUNKOWANEJ POLITYKI
ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU, OPARTEJ NA WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ, BUDOWANIU
WIĘZI SPOŁECZNYCH ORAZ TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ.*

Misja koncentruje strategiczne kierunki działań na:

- budowaniu przyszłości (dobrobytu) regionu dzięki wzmocnieniu endogenicznych potencjałów Województwa oraz współpracy gospodarczej, zarówno w wymiarze regionalnym, krajowym i międzynarodowym;
- budowaniu powiązań między mieszkańcami i społecznościami oraz sprzyjaniu kreowaniu tożsamości Regionalnej z uwzględnieniem wielokulturowości i różnorodności regionalnej.”

Niniejsza *Strategia Rozwoju Gminy Dmosin na lata 2014 – 2022* wpisuje się w swych założeniach w wykładnię rozwoju województwa łódzkiego. Jej cele są spójne z celami strategicznymi dokumentu, a więc także z celami operacyjnymi oraz strategicznymi kierunkami działań. Realizacja działań zawartych w Strategii Gminy przyczynia się do realizacji założeń wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020.

▪ PLAN PRZECIWDZIAŁANIA DEPOPULACJI W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM

Celem głównym Planu jest „Odbudowa kapitału ludzkiego poprzez tworzenie sprzyjających warunków na rynku pracy, rozwój wykształcenia i kompetencji oraz poprawę jakości życia mieszkańców województwa łódzkiego w perspektywie krótko i długookresowej.” Cel ten jest realizowany za pomocą celów szczegółowych. Przedmiotowa Strategia jest zgodna w szczególności z celami o brzmieniu:

- Dostępność i atrakcyjność miejsc pracy w regionie, sprzyjające warunki dla napływu ludności do województwa łódzkiego;
- Równe szanse edukacyjne w regionie, wysoka jakość usług świadczonych w systemie oświaty oraz równy poziom kształcenia na obszarach miejskich i wiejskich, w tym wsparcie na rzecz przeciwdziałania marginalizacji osób z obszarów wiejskich;
- Modernizacja szkolnictwa zawodowego oraz dostosowanie oferty edukacyjnej placówek kształcenia ustawicznego i praktycznego do potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy;
- Zdrowi i świadomi profilaktyki zdrowia mieszkańcy województwa;
- Aktywizacja zawodowa kobiet/osób powracających na rynek pracy po przerwie związanej z wychowywaniem dzieci lub opieką nad osobami zależnymi;
- Wysoka atrakcyjność zatrudniania osób z grup defaworyzowanych (kobiety/młode matki/osoby niepełnosprawne) dla potencjalnego pracodawcy.

▪ REGIONALNA STRATEGIA INNOWACJI DLA WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO – „LORIS - 2030”

Wizja Innowacyjnego Województwa Łódzkiego w roku 2030 brzmi: „Spójny terytorialnie i wizerunkowo, kreatywny i konkurencyjny w skali kraju i Europy, o najlepszej dostępności komunikacyjnej, wyróżniający się atrakcyjnością inwestycyjną i wysoką jakością życia.”.

Misją jest natomiast: „Prowadzenie aktywnej polityki innowacyjnej z wykorzystaniem potencjału wewnętrznego regionu do pobudzania kreatywności i przedsiębiorczości mieszkańców w trosce o zrównoważony rozwój.”

Województwo Łódzkie w 2030 to region:

- W którym siłą jest różnorodność.
- Który posiada tożsamość kulturową i gospodarczą.
- Który jest otwarty i przychylny dla przedsiębiorstw.
- Kreatywnych ludzi i przedsiębiorców.

- Silnego i konkurencyjnego lokalnego biznesu.
- Lokalnych patriotów.

Przekładając zapisy „LORIS – 2030” na rzeczywistość lokalną, widoczna jest zależność pomiędzy niniejszą Strategią, a dokumentem wojewódzkim. Cel główny Strategii Gminy Dmosin wpisuje się w przedstawioną powyżej Wizję i Misję.

▪ STRATEGIA ROZWOJU ŁÓDZKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO 2020+

Niniejsza Strategia Rozwoju Gminy Dmosin zakłada realizację zadania pn. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w Gminie Dmosin, które zostało uwzględnione w *Strategii Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego 2020+* i wpisane na listę projektów podstawowych w Strategii ZIT, w Kompleksowym Programie Ochrony Środowiska i Efektywności Energetycznej.

▪ REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO NA LATA 2014 – 2020

Stwierdza się zgodność niniejszej Strategii z RPO WŁ na lata 2014 – 2020, wersja 6.0.

RPO WŁ na lata 2014 – 2020 składać się będzie z dwunastu osi priorytetowych:

Oś priorytetowa I – Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy

Oś priorytetowa II – Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka

Oś priorytetowa III – Transport

Oś priorytetowa IV – Gospodarka niskoemisyjna

Oś Priorytetowa V – Ochrona środowiska

Oś Priorytetowa VI – Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu

Oś Priorytetowa VII – Infrastruktura dla usług społecznych

Oś Priorytetowa VIII – Zatrudnienie

Oś Priorytetowa IX – Włączenie społeczne

Oś Priorytetowa X – Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie

Oś Priorytetowa XI – Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności

Oś Priorytetowa XII – Pomoc Techniczna

Niniejsza Strategia zgodna jest w swych zapisach w szczególności z działaniami w obrębie:

Oś priorytetowa III – Transport

Priorytet inwestycyjny 7b. Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi

Cel szczegółowy: Lepsza dostępność transportowa województwa w ruchu drogowym.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 7b:

W ramach PI 7b wspierana będzie budowa, przebudowa lub modernizacja dróg wojewódzkich lub lokalnych (w tym m.in. obiektów inżynierskich w ich ciągach), w tym także inwestycje z zakresu inteligentnych systemów transportowych oraz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Oś priorytetowa IV – Gospodarka niskoemisyjna

Priorytet inwestycyjny 4.a. Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych

Cel szczegółowy: Zwiększona produkcja energii ze źródeł odnawialnych.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4.a:

- budowa, przebudowa lub modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii (sieci niskiego napięcia poniżej 110 kV), pochodzącej ze źródeł odnawialnych (ze szczególnym nastawieniem na produkcję energii elektrycznej), w oparciu o moc instalowanej jednostki: energia wodna (wyłącznie na już istniejących budowach piętrzących, wyposażonych w hydroelektrownie, przy jednoczesnym zapewnieniu pełnej drożności budowli dla przemieszczeń fauny wodnej), energia wiatru, energia słoneczna, energia geotermalna, energia biogazu, energia biomasy.

Priorytet inwestycyjny 4.c. Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym.

Cel szczegółowy: Poprawiona efektywność energetyczna w sektorze publicznym i w sektorze budownictwa mieszkaniowego.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4.c.:

- głęboka modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej lub wielorodzinnych budynków mieszkalnych wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne (ocieplenie obiektu, wymiana okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne, przebudowa systemów grzewczych wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła), modernizacja systemów wentylacji i klimatyzacji, instalacja OZE w modernizowanych energetycznie budynkach. W ramach przedsięwzięcia możliwa będzie wymiana źródła ciepła z opartego na paliwach konwencjonalnych na źródła ciepła wytwarzające energię ze źródeł odnawialnych bądź na przyłącza sieciowe oraz najbardziej wydajne urządzenia grzewcze wykorzystujące paliwa konwencjonalne. Zastosowanie pieców węglowych nie będzie przedmiotem dofinansowania.

Priorytet inwestycyjny 4.e. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.

Cel szczegółowy: Lepsza jakość powietrza.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4.e.:

- inwestycje w ramach modernizacji źródeł ciepła (kompleksowa wymiana lub renowacja), rozbudowy systemów zaopatrzenia w ciepło oraz doprowadzenia źródeł ciepła do budownictwa jednorodzinnego

i wielorodzinnego oraz budynków użyteczności publicznej. Zastosowanie pieców węglowych nie będzie przedmiotem dofinansowania,

- inwestycje w zakresie oświetlenia publicznego z wykorzystaniem urządzeń energooszczędnych i ekologicznych jako element szerszego projektu infrastrukturalnego.

Oś priorytetowa V – Ochrona środowiska

Priorytet inwestycyjny 5.b. Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami

Cel szczegółowy: Zwiększone bezpieczeństwo przeciwpowodziowe w regionie

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 5.b.:

- budowa, przebudowa lub modernizacja obiektów małej retencji, w tym retencji naturalnej,
- rozwój systemów wczesnego ostrzegania lub prognozowania zagrożeń oraz wsparcie w zakresie działań zapobiegawczych.

Priorytet inwestycyjny 6.b. Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie.

Cel szczegółowy: Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6.b.:

- budowa, przebudowa, modernizacja oczyszczalni ścieków bądź poprawa parametrów już istniejących oczyszczalni, w tym wsparcie dla gospodarki osadami ściekowymi (np. poprzez kompostowanie, przyrodnicze wykorzystanie, termiczne przekształcanie),
- budowa, modernizacja kanalizacji ściekowej (...). Możliwa jest również realizacja inwestycji dotyczących budowy, rozbudowy sieci wodociągowej (w tym m.in. ujęcia lub stacje uzdatniania wody oraz zakup lub remont urządzeń służących gromadzeniu, odprowadzaniu, uzdatnianiu lub przesyłowi wody).

Oś priorytetowa VI – Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu

Priorytet inwestycyjny 8.b. Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój

Cel szczegółowy: Zwiększone wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych województwa łódzkiego dla rozwoju gospodarki turystycznej.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8b:

Budowa, przebudowa infrastruktury turystycznej (w tym obiektów i urządzeń) wraz z zakupem wyposażenia i sprzętu oraz zagospodarowanie otoczenia pozostającego w bezpośredniej lokalizacji inwestycji. W ramach interwencji PI 8b wsparcie mogą uzyskać również projekty związane z adaptacją obiektów do pełnienia funkcji turystycznych.

Priorytet inwestycyjny 9b. Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich

Cel szczegółowy: Przywrócenie lub nadanie funkcji społecznych i gospodarczych na terenach zdegradowanych.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9b:

- renowacja, adaptacja budynków, obiektów, terenów i przestrzeni prowadząca do przywrócenia lub nadania nowych funkcji, wraz z możliwością zakupu sprzętu i wyposażenia niezbędnego do realizacji celu interwencji 9b,
- rewitalizacja tkanki mieszkaniowej w ramach części wspólnych wielorodzinnych budynków, w tym termomodernizacja budynków mieszkalnych (jako element szerszego projektu).

Oś priorytetowa VII – Infrastruktura dla usług społecznych

Priorytet inwestycyjny 2c. Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia.

Cel szczegółowy: Zwiększone wykorzystanie e-usług publicznych, w tym informacji sektora publicznego, przez mieszkańców województwa łódzkiego.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 2c:

Interwencja obejmie wsparcie inwestycji z zakresu e-administracji, e-bezpieczeństwa, e-zdrowia, polegających na rozwoju interoperacyjnych elektronicznych usług publicznych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz zapewniających powszechny, otwarty dostęp dla obywateli do usług. Dofinansowanie otrzymają także przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury informatycznej, w tym aplikacji lub systemów bazodanowych, służących poprawie efektywności zarządzania oraz upowszechnianiu komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych (np. podpis elektroniczny, elektroniczny obieg dokumentów itp.). Ponadto wsparciem objęta zostanie budowa, przebudowa lub zakup systemów służących digitalizacji zasobów będących w posiadaniu instytucji publicznych, w tym kulturowych lub naukowych, a także zapewnienie powszechnego, otwartego dostępu do tych zasobów w postaci cyfrowej.

Priorytet inwestycyjny 9a. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych

Cel szczegółowy 1: Zwiększona dostępność i jakość usług zdrowotnych odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby regionalne.

Cel szczegółowy 2: Zwiększona dostępność i jakość usług społecznych ograniczających ubóstwo i wykluczenie społeczne.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9a:

- W zakresie celu szczegółowego 1 realizowane będzie wsparcie obiektów ochrony zdrowia w zakresie chorób układu krążenia, nowotworowych, układu kostno-stawowego i mięśniowego, układu oddechowego, psychicznych oraz specyficznych zdiagnozowanych potrzeb regionalnych, a także wsparcie podmiotów leczniczych udzielających świadczeń zdrowotnych w zakresie geriatry, opieki długoterminowej, paliatywnej i hospicyjnej. Projekty będą polegały na przeprowadzeniu niezbędnych, z punktu widzenia udzielania świadczeń zdrowotnych, prac remontowo-budowlanych oraz wyposażeniu w sprzęt medyczny podmiotów leczniczych. Potencjalna zasadność realizacji tego typu projektów w zakresie robót budowlanych weryfikowana będzie zidentyfikowanymi deficytami i potrzebami uwzględniającymi sytuację demograficzną i epidemiologiczną województwa łódzkiego oraz zapotrzebowaniem i dostępnością infrastruktury ochrony zdrowia, potwierdzonymi w mapach potrzeb zdrowotnych.

- W zakresie celu szczegółowego 2 interwencja obejmie wsparcie obiektów służących do świadczenia usług społecznych wraz z zakupem wyposażenia niezbędnego do osiągnięcia celów realizowanej inwestycji, w tym wsparcie instytucji pomocy i integracji społecznej, podmiotów świadczących usługi dla osób starszych, niepełnosprawnych, interwencja na rzecz wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia. Dofinansowanie uzyskają również przedsięwzięcia dotyczące przystosowania obiektów do pełnienia funkcji mieszkań chronionych, w tym wspomaganych i treningowych, oraz socjalnych (zadania te będą realizowane w ramach kompleksowych przedsięwzięć, w powiązaniu ze wsparciem EFS na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w powiązaniu z procesem aktywizacji zawodowej).

Przedsięwzięcia wdrażane w ramach PI 9a służyć będą bezpośrednio realizacji celów społecznych wynikających z interwencji EFS, w tym celów odnoszących się do włączenia społecznego i walki z ubóstwem.

Strategia Rozwoju Gminy Dmosin na lata 2015 - 2022 jest spójna ze wszystkimi osiami priorytetowymi wyszczególnionymi w RPO WŁ na lata 2014 – 2020.

▪ **STRATEGIA ROZWOJU POWIATU BRZEZIŃSKIEGO NA LATA 2014 - 2020**

Zgodność pomiędzy Strategią Rozwoju Gminy Dmosin a Strategią Rozwoju Powiatu Brzezińskiego została przedstawiona na podstawie projektu Strategii dla Powiatu, dostępnego w trakcie tworzenia niniejszej Strategii.

Strategia określa trzy strategiczne cele rozwoju Powiatu Brzezińskiego, należą do nich:

1. Stworzenie centrum usług opiekuńczo-zdrowotnych.
2. Rozwój komunikacji, współpracy, partnerstwa.
3. Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej dla zwiększenia atrakcyjności regionu.

Widoczna jest komplementarność dokumentów, a w szczególności zawartych w nich celów. Realizacja zadań zawartych w niniejszym opracowaniu przyczyni się również do osiągnięcia celów

zdefiniowanych dla rozwoju Powiatu. Rozwój całego Powiatu wynika z postępu społeczno-gospodarczego zachodzącego na obszarze gmin leżących w jego granicach administracyjnych, stąd podejmowane działania uzupełniają się i tworzą wartość dodaną.

▪ PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU BRZEZIŃSKIEGO NA LATA 2009 – 2012 Z UWZGLĘDNIENIEM LAT 2013 - 2016

POŚ podaje następujące cele główne Powiatu w zakresie ochrony środowiska:

I. Czyste środowisko

II. Rozwój gospodarczy powiatu wykorzystujący walory środowiska naturalnego

III. Ochrona obszarów o znaczących walorach przyrodniczych

Celom przyporządkowano cele operacyjne oraz opracowano programy działania w poszczególnych obszarach. Programy wyróżniają zaś szczegółowe zadania planowane do realizacji jako priorytetowe. Niniejsza Strategia pozostaje w zgodzie z zapisami POŚ dla Powiatu Brzezińskiego. Działania podejmowane w jej ramach - tam gdzie to wskazane - będą respektować wszelkie zapisy regulujące ochronę środowiska przyrodniczego

▪ LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU OBSZARU STOWARZYSZENIA LGD „POLCENTRUM” NA LATA 2009 - 2015

Strategia wyróżnia następujące cele ogólne:

1. Funkcjonowanie na obszarze działania L.G.D. „POLCENTRUM” aktywnej społeczności lokalnej o różnorodnych i stabilnych źródłach dochodów.
2. Ochrona różnorodności biologicznej obszaru działania L.G.D. „POLCENTRUM” w okresie dynamicznego rozwoju obszaru.
3. Efektywne wykorzystanie potencjału rolno-spożywczego obszaru działania L.G.D. „POLCENTRUM” w oparciu o wiedzę, tradycję i nowoczesne technologie.

Należy spodziewać się, że cele na nowy okres planowania, a zatem na lata 2015 – 2020 będą zbieżne i komplementarne wobec wyżej określonych celów. Cele *Strategii Rozwoju Gminy Dmosin na lata 2015 – 2022* wpisują się w założenia przedstawione powyżej.

- II. Zadania realizowane w ramach strategii rozwoju powinny być również komplementarne z innymi dokumentami określającymi rozwój danego obszaru, stanowić ich uzupełnienie i przyczyniać się do kompleksowego, zrównoważonego rozwoju danego obszaru. W związku z tym, niniejsza Strategia pozostaje w ścisłym powiązaniu z:

▪ **PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY DMOSIN NA LATA 2008 – 2013**

PRL wytyczał cel główny: Zapewnienie mieszkańcom Gminy wysokiego poziomu życia poprzez rozwój przedsiębiorczości, turystyki, a także tworzenie przyjaznych warunków zamieszkania. Realizacja celu głównego miała przebiegać w oparciu o wytyczone cele strategiczne:

1. Wspieranie rozwoju gospodarczego.
2. Rozbudowa infrastruktury społecznej i rozwój funkcji kulturalnych.
3. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego.
4. Odnowa wsi - pielęgnacja kultury i tradycji.

Niniejsza Strategia jest dokumentem komplementarnym wobec PRL-u. Wykorzystuje zmiany jakie zaszły w Gminie w latach poprzednich, tak aby prowadzić do wielopłaszczyznowego rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy. Dokumenty są ze sobą spójne, dzięki czemu tworzona jest wartość dodana.

- **STRATEGIA ROZWOJU GMINY DMOSIN NA LATA 2015 – 2022 jest zgodna z Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego.**

▪ **PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY DMOSIN**

Działania Gminy wyróżnione w POS koncentrują się wokół: stosunków wodnych i jakości wody, gospodarki odpadami, ochrony atmosfery, ochrony przyrody, ochrony przed hałasem oraz edukacji ekologicznej mieszkańców. Poszczególne z zaplanowanych w niniejszej Strategii zadań są komplementarne wobec tych zawartych w POS. Część z nich ma bezpośredni a część pośredni wpływ na ochronę środowiska. Wszystkie z zadań będą realizowane z poszanowaniem wymogów prawnych dotyczących ochrony środowiska.

▪ **PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DMOSIN**

Usuwanie azbestu i wyrobów go zawierających jest zadaniem każdej z gmin. Niniejsza strategia traktuje założenia Programu jako nieodłączną część rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy i jej mieszkańców, która ma olbrzymi wpływ na poprawę warunków i jakości życia, co jest zbieżne z założeniami Strategii.

▪ **PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ GMINY DMOSIN**

Niniejsza Strategia zgodna jest również z Planem Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Dmosin. Uwzględnia ona zadania wytypowane do realizacji przedstawione w niniejszym Planie. Zachodzi zatem spójność i komplementarność dokumentów.

III. Inwestycje Gminy w ostatnich latach:

Poniżej przedstawiono przykładowe inwestycje przeprowadzone przez Gminę Dmosin w ostatnich latach. Projekty te są komplementarne względem tych planowanych do realizacji w niniejszej Strategii.

Tytuł projektu	Źródło dofinansowania	Całkowita wartość projektu [zł]	Kwota dofinansowania [zł]
Przebudowa drogi gminnej Szczecin - Osiny	EFRR, RPOWŁ, działanie: I.1. Drogi	1 216 860,09	897 489,27
Zakup samochodu ratowniczo-gaśniczego dla Ochotniczej Straży Pożarnej w Dmosinie	EFRR, RPOWŁ, działanie: II.5. Zagrożenia środowiska	823 631,00	700 086,35
OKNO NA ŚWIAT - dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze oraz pozalekcyjne ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjum z terenu Gminy Dmosin	EFS, POKL, działanie: 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty, poddziałanie: 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych	699 551,00	594 618,35
Dążymy do szczytu wiedzy		70 788,00	60 169,80
Modernizacja oddziałów przedszkolnych w Gminie Dmosin	EFS, POKL, działanie: 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty, poddziałanie: 9.1.1 Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej	432 856,90	367 928,37
Aktywnie w nowe życie (realizacja we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Dmosinie)	EFS, POKL, działanie: 7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji, poddziałanie: 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej	142 013,84	120 711,76
Ferie integracyjne w Gminie Dmosin	EFS, POKL, działanie: 7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji	50 000,00	42 500,00
Dożynki Gminne w Dmosinie		49 536,00	42 105,60
Integracyjne lato w Gminie Dmosin		46 020,00	39 117,00
Świetlice wiejskie w Gminie Dmosin miejscem integracji społeczności lokalnej		38 290,00	32 546,50
Spotkania integracyjne w świetlicach na terenie Gminy Dmosin		37 230,00	31 645,50
Remont budynku świetlicy w Osinach	EFRROW, PROW Wł., Działanie: Odnowa i rozwój wsi	599 657,80	322 258,00
Budowa strażnicy OSP w Nowostawach Dolnych na potrzeby świetlicy srowiskowej		1 117 623,09	500 000,00

Remont budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Dmosinie		454 333,83	244 686,00
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami – Etap II Dmosin, Dmosin Pierwszy, Dmosin Drugi		3 956 710,58	2 000 000,00
Modernizacja systemu zaopatrzenia w wodę w Gminie Dmosin	EFRROW, PROW WŁ, Działanie: Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej	1 214 575,61	723 886,00
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Dmosin Drugi, Osiny, Osiny PGR - Etap III A		1 467 306,25	836 700,00
Budowa altany ogrodowej w Dmosinie Drugim		55 344,87	35 996,00
Zespół Urzędzeń Sportowych w Dmosinie Drugim – budowa trybun i parkingu	EFRROW, PROW WŁ, Działanie: Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju w zakresie operacji odpowiadającym warunkom przyznania pomocy działania „Odnowa i rozwój wsi”	141 934,42	92 315,00
Rekultywacja boiska sportowego wraz z zagospodarowaniem terenu kształtującego obszar przestrzeni publicznej w miejscowościach Dmosin i Dmosin Pierwszy		403 586,67	245 271,00
Wyposażenie świetlicy w Osinach	EFRROW, PROW WŁ, Działanie: Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju objętych PROW na lata 2007-2013 w ramach małych projektów	13 722,00	5 960,89
Wyposażenie świetlicy w Nagawkach		10 065,00	5 775,00
Wyposażenie świetlicy w Kołacinku		5 714,01	3 251,87
Organizacja imprezy kulturalnej pn. Dożynki w Gminie Dmosin 2011		21 768,80	12 798,49
Promocja lokalnych walorów poprzez organizację imprezy kulturalno - rekreacyjnej pn. "Dożynki Gminno - Powiatowe w Gminie Dmosin"		30 540,74	23 394,80
Wydanie książki pn. "Gmina Dmosin. Dziedzictwo historyczno - kulturowe"		19 078,00	14 936,00
Wydanie map turystycznych Gminy Dmosin		7 959,00	6 064,00

Wypożyczenie miejsca spotkań i integracji społeczności lokalnej		16 605,00	10 800,00
---	--	-----------	-----------

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi

Tytuł projektu	Źródło dofinansowania	Całkowita wartość projektu [zł]	Kwota dofinansowania [zł]
Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy w Dmosinie	Ochrona powietrza	252 623,00	dotacja: 97 673,00
„Przyroda naszym wspólnym dobrem-umiejętnie korzystajmy z jej zasobów” - program realizowany przez Szkołę Podstawową w Kołacinie	Edukacja ekologiczna	37 590,00	dotacja: 33 490,00
Zakup samochodu ratowniczo - gaśniczego dla Ochotniczej Straży Pożarnej w Dmosinie	Pozostałe zadania ochrony środowiska	823 900,00	dotacja: 111 888,00
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami Etap II - Dmosin, Dmosin Pierwszy, Dmosin Drugi	Ochrona Zasobów Wodnych	3 404 576,00	dotacja: 510 686,00
Wykonanie instalacji kolektorów słonecznych na budynku Ośrodka Zdrowia w Nagawkach	Ochrona powietrza	77 574,00	dotacja: 22 500,00
„Chronimy i utrwalamy dorobek naszych przodków” program edukacji ekologicznej dla społeczeństwa lokalnego	Edukacja ekologiczna	18 000,00	dotacja: 10 000,00
Ekologia sposobem na życie w naszej gminie		12 800,00	dotacja: 8 800,00
Modernizacja kotłowni w Świetlicy Profilaktyczno-Wychowawczej w Nagawkach	Ochrona powietrza	48 512,00	dotacja: 24 256,00
Program edukacji ekologicznej dla społeczności lokalnej	Edukacja ekologiczna	14 400,00	dotacja: 7 200,00
Człowiek jest częścią przyrody i nie może o tym zapomnieć		12 500,00	dotacja: 5 000,00

Budowa komunalnej oczyszczalni ścieków w miejscowości Dmosin Drugi, gmina Dmosin, powiat Brzeziny, woj. łódzkie	Ochrona Zasobów Wodnych	2 236 889,00	pożyczka: 1 760 020,00
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami Etap II - Dmosin, Dmosin Pierwszy, Dmosin Drugi		3 404 576,00	dopłata do kredytu: 123 553,00
Termomodernizacja budynku Ośrodka Zdrowia w Nagawkach	Ochrona powietrza	445 001,00	dopłata do kredytu: 34 147,00
Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy w Dmosinie		252 623,00	pożyczka: 97 673,00
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej ETAP I – Osiny, ul Fabryczna i Sikorskiego	Ochrona Zasobów Wodnych	797 561,23	269 227,87

7. Oczekiwane wskaźniki efektów realizacji Strategii

Strategia Rozwoju Gminy Dmosin będzie monitorowana za pomocą zestawu wskaźników. Pomoże to wyciągać wnioski i mierzyć skuteczność działań podejmowanych przez Gminę. Wskaźniki realizacji Strategii nie są tożsame ze wskaźnikami poszczególnych projektów realizowanych w ramach Programów Unijnych. Wskaźniki Strategii są bardziej ogólne i obrazują ogólne zmiany w Gminie, w następstwie realizacji różnych powiązanych ze sobą projektów. Dołożono wszelkich starań, aby poszczególne projekty wzajemnie na siebie oddziaływały tworząc efekt synergii. Np. działania związane z uporządkowaniem gospodarki wodno-ściekowej połączono z działaniami polegającymi na edukacji ekologicznej mieszkańców, co ma w rezultacie wpłynąć m.in. na zwiększenie jakości środowiska naturalnego na obszarze Gminy.

Strategia ocenia te działania spójnie. Niezwykle ważnym i niezbędnym etapem jest wyciągnięcie wniosków z realizacji Strategii.

Poszczególne wskaźniki nie są również podporządkowane danym celom strategicznym. Ze względu na efekt synergii należy je monitorować wspólnie.

Poniżej przedstawiono wskaźniki efektów realizacji Strategii:

Liczba przedsiębiorstw w Gminie Dmosin

Jednym z najważniejszych wskaźników mierzących skuteczność działań zaplanowanych w ramach Strategii jest liczba przedsiębiorstw funkcjonujących na obszarze Gminy. Dane statystyczne udostępnione są przez GUS, Bank Danych Lokalnych. Ważna będzie nie tylko zaobserwowana zmiana w ilości prosperujących firm, ale także sektor działalności. Informacje te wskażą, które gałęzie gospodarki rozwijają się, które tracą na znaczeniu, a także który z dotychczas niezbyt prężnych sektorów zaczyna się rozwijać. Tak jak zaznaczono na wstępie rozdziału, dane te należy skorelować z innymi wskaźnikami, co pozwoli na uzyskanie pełniejszego obrazu rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy, zbadanie wpływu np. wzrostu poziomu wykształcenia społeczeństwa na zmianę ilości przedsiębiorstw.

Liczba osób bezrobotnych

Liczba osób bezrobotnych w Gminie ma znaczny wpływ na jej rozwój. Posiadanie pracy determinuje znaczną część życia każdego człowieka. Dochody, jakie uzyskujemy stanowią o naszej sile nabywczej i aktywności na rynku dóbr i usług. Większa liczba osób pracujących przekłada się zatem na wzrost gospodarczy, natomiast większa liczba osób bezrobotnych nie tylko hamuje procesy kupna – sprzedaży, ale również generuje ponoszenie większych kosztów w zakresie pomocy społecznej. Dane statystyczne opisujące zarejestrowane osoby bezrobotne są dostępne w GUS, Bank Danych Lokalnych, a także w statystykach prowadzonych przez Powiatowy Urząd Pracy w Brzezinach.

Wzrost średnich dochodów gospodarstw domowych

Dane można pozyskać w GUS, Bank Danych Lokalnych. Poziom dochodów gospodarstw domowych determinuje rozwój gospodarczy Gminy. Czym wyższa wartość wskaźnika, tym większa aktywność w nabywaniu towarów i usług, wzrostowi dochodów najczęściej towarzyszy nabywanie również dóbr oraz korzystanie z usług, które do tej pory były poza zasięgiem jednostki. Wskaźnik należy skorelować z danymi dotyczącymi poziomu wykształcenia, bezrobocia, ilości podmiotów gospodarczych.

Liczba zachorowań mieszkańców

Zmniejszenie się wskaźnika jest bardzo pożądanym kierunkiem rozwoju Gminy. Stan zdrowia determinuje aktywność na rynku pracy oraz w życiu społecznym i kulturalnym. Wpływ na zdrowotność mieszkańców Gminy ma wiele czynników, w tym bezpieczeństwo na drogach czy stan powietrza atmosferycznego. Wszelkie inwestycje mogące mieć korzystny wpływ (zarówno pośredni jak i bezpośredni) na zdrowie, powinny zostać zrealizowane z najwyższą starannością.

Poziom wykształcenia mieszkańców

Dane można pozyskać w GUS, Bank Danych Lokalnych. Poziom wykształcenia jednostki ma bezpośredni wpływ na jej aktywność na rynku pracy. Zwykle determinuje znalezienie/ bądź nie zatrudnienia, ale także wysokość wynagrodzenia. Czym wyższe wykształcenie i specjalizacja w danej dziedzinie, tym większe szanse na atrakcyjne warunki zatrudnienia albo na założenie własnej działalności. Wskaźnik należy skorelować m.in. z poziomem bezrobocia mieszkańców oraz ilością przedsiębiorstw na obszarze Gminy Dmosin.

Koszty utrzymania budynków użyteczności publicznej

Wskaźnik ten pokaże bezpośredni efekt realizacji danych inwestycji. Pożądane jest ponoszenie jak najniższych kosztów w tym zakresie. Uzyskane oszczędności można przeznaczyć na inne dziedziny wymagające wsparcia finansowego.

Liczba wypadków na drogach

Konieczne jest zmniejszenie wartości wskaźnika, dane można pozyskać w Policji, również w jednostkach straży pożarnej. Liczba wypadków jest niestety w dużej mierze zależna od stanu dróg.

Czasami dziura w nawierzchni powoduje niekontrolowane odruchy kierowców samochodów czy jednośladów, które to z kolei mają wpływ na zachowanie pozostałych uczestników ruchu.

8. Plan finansowy

Poniżej zamieszczono plan finansowy realizacji Strategii. Realizacja poszczególnych projektów jest uzależniona od otrzymania dofinansowania oraz dat ogłaszania poszczególnych konkursów w ramach RPO WŁ lub PROW. Dlatego też harmonogram ma charakter intencyjny i będzie w ramach potrzeb modyfikowany. Kwoty podano w tys. zł.

Projekt	rok 2015				rok 2016			
	ogółem	środki UE	środki własne	inne	ogółem	środki UE	środki własne	inne
Wsparcie systemu ratownictwa na terenie Gminy Dmosin poprzez zakup lekkiego pojazdu ratowniczego	0	0	0	0	420	357	63	0
Modernizacja systemu zaopatrzenia w wodę Gminy Dmosin	0	0	0	0	500	425	75	0
Przebudowa dróg o charakterze lokalnym na terenie Gminy Dmosin	0	0	0	0	500	425	75	0
Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Dmosin poprzez rozbudowę systemu kanalizacji	0	0	0	0	0	0	0	0
Przebudowa i zagospodarowanie istniejących budynków na świetlice wiejskie	0	0	0	0	0	0	0	0
Budowa ośrodka zdrowia w Kołacinie	750	637,5	112,5	0	750	637,5	112,5	0
Odnowa miejscowości poprzez zagospodarowanie przestrzeni publicznej na terenie Gminy Dmosin	0	0	0	0	500	425	75	0
Zagospodarowanie miejscowości na cele rekreacyjne i sportowe (boiska, siłownie, place zabaw, mała architektura)	0	0	0	0	200	170	30	0
Odnowa dziedzictwa kulturowego Gminy Dmosin (pomniki, strażnice, kapliczki)	0	0	0	0	0	0	0	0
E urząd	0	0	0	0	0	0	0	0
Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w Gminie Dmosin	0	0	0	0	0	0	0	0

cd.

Projekt	rok 2017				rok 2018			
	ogółem	środki UE	środki własne	inne	ogółem	środki UE	środki własne	inne
Wsparcie systemu ratownictwa na terenie Gminy Dmosin poprzez zakup lekkiego pojazdu ratowniczego	0	0	0	0	0	0	0	0
Modernizacja systemu zaopatrzenia w wodę Gminy Dmosin	1000	850	150	0	500	425	75	0
Przebudowa dróg o charakterze lokalnym na terenie Gminy Dmosin	625	531,25	93,75	0	625	531,25	93,75	0
Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Dmosin poprzez rozbudowę systemu kanalizacji	700	595	105	0	500	425	75	0
Przebudowa i zagospodarowanie istniejących budynków na świetlice wiejskie	400	340	60	0	400	340	60	0
Budowa ośrodka zdrowia w Kołacinie	0	0	0	0	0	0	0	0
Odnowa miejscowości poprzez zagospodarowanie przestrzeni publicznej na terenie Gminy Dmosin	375	318,75	56,25	0	375	318,75	56,25	0
Zagospodarowanie miejscowości na cele rekreacyjne i sportowe (boiska, siłownie, place zabaw, mała architektura)	200	170	30	0	200	170	30	0
Odnowa dziedzictwa kulturowego Gminy Dmosin (pomniki, strażnice, kapliczki)	300	255	45	0	300	255	45	0
E urząd	0	0	0	0	500	425	75	0
Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w Gminie Dmosin	1250	968,75	281,25	0	1250	968,75	281,25	0

cd.

Projekt	rok 2019				rok 2020			
	ogółem	środki UE	środki własne	inne	ogółem	środki UE	środki własne	inne
Wsparcie systemu ratownictwa na terenie Gminy Dmosin poprzez zakup lekkiego pojazdu ratowniczego	0	0	0	0	0	0	0	0
Modernizacja systemu zaopatrzenia w wodę Gminy Dmosin	0	0	0	0	0	0	0	0
Przebudowa dróg o charakterze lokalnym na terenie Gminy Dmosin	625	531,25	93,75	0	625	531,3	93,75	0
Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Dmosin poprzez rozbudowę systemu kanalizacji zbiorczej	0	0	0	0	0	0	0	0
Przebudowa i zagospodarowanie istniejących budynków na świetlice wiejskie w poszczególnych miejscowościach	400	340	60	0	400	340	60	0
Budowa ośrodka zdrowia w Kołacinie	0	0	0	0	0	0	0	0
Odnowa miejscowości poprzez zagospodarowanie przestrzeni publicznej na terenie Gminy Dmosin	375	318,75	56,25	0	375	318,8	56,25	0
Zagospodarowanie miejscowości na cele rekreacyjne i sportowe (boiska, siłownie, place zabaw, mała architektura)	200	170	30	0	200	170	30	0
Odnowa dziedzictwa kulturowego Gminy Dmosin (pomniki, strażnice, kapliczki)	200	170	30	0	200	170	30	0
E urząd	500	425	75	0	0	0	0	0
Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w Gminie Dmosin	0	0	0	0	0	0	0	0

cd.

Projekt	rok 2021				rok 2022			
	ogółem	środki UE	środki własne	inne	ogółem	środki UE	środki własne	inne
Wsparcie systemu ratownictwa na terenie Gminy Dmosin poprzez zakup lekkiego pojazdu ratowniczego	0	0	0	0	0	0	0	0
Modernizacja systemu zaopatrzenia w wodę Gminy Dmosin	0	0	0	0	0	0	0	0
Przebudowa dróg o charakterze lokalnym na terenie Gminy Dmosin	0	0	0	0	0	0	0	0
Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Dmosin poprzez rozbudowę systemu kanalizacji	0	0	0	0	0	0	0	0
Przebudowa i zagospodarowanie istniejących budynków na świetlice wiejskie	400	340	60	0	0	0	0	0
Budowa ośrodka zdrowia w Kołacinie	0	0	0	0	0	0	0	0
Odnowa miejscowości poprzez zagospodarowanie przestrzeni publicznej na terenie Gminy Dmosin	0	0	0	0	0	0	0	0
Zagospodarowanie miejscowości na cele rekreacyjne i sportowe (boiska, siłownie, place zabaw, mała architektura)	0	0	0	0	0	0	0	0
Odnowa dziedzictwa kulturowego Gminy Dmosin (pomniki, strażnice, kapliczki)	0	0	0	0	0	0	0	0
E urząd	0	0	0	0	0	0	0	0
Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w Gminie Dmosin	0	0	0	0	0	0	0	0
Instalacje OZE w Gminie Dmosin/ Odnawialne źródła energii w Gminie Dmosin	0	0	0	0	6500,0	5100,0	1400,0	0

9. System wdrażania Strategii

Strategia jest dokumentem ponadkadencyjnym, określającym cele i programy działań na kilka lat oraz wymagającym ciągłej pracy nad podnoszeniem jego jakości. Proces jego wdrażania jest złożonym przedsięwzięciem, wymagającym dobrego przygotowania informacyjnego i stałej komunikacji z otoczeniem. Wdrożeniu Strategii towarzyszyć będzie jej ewaluacja, która będzie się opierać na pozyskiwaniu obiektywnej informacji o jego przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze.

Strategia gminy jest warunkiem koniecznym rozwoju danej jednostki terytorialnej. Sam dokument nie jest jednak receptą na sukces. Aby mógł przynieść zaplanowane efekty, konieczne jest sukcesywne jego wdrażanie, czuwanie nad jego realizacją i kontrolowanie przebiegu.

Właściwy proces wdrażania Strategii wymaga połączenia wysiłków wielu instytucji, organizacji i osób. Przedkładana Strategia jest "własnością" społeczności lokalnej - dla niej przede wszystkim była budowana. Udział lokalnych liderów i lokalnej społeczności będzie czynnikiem wspierającym procesy implementacyjne. Niezwykle istotne jest partnerstwo ponadgminne. Wdrażanie wytyczonych planów zakłada potrzebę animacji od podstaw, która wiąże się z głębszymi kwestiami, takimi jak: zmiana mentalności, stosunki społeczne oraz kultura lokalna, których ewolucja jest procesem rozłożonym na wiele lat.

Realizacja Strategii uzależniona jest od wysokości pozyskanych środków zarówno krajowych jak i z funduszy strukturalnych. Biorąc pod uwagę prognozę dopuszczalnej wysokości zobowiązań w poszczególnych latach i wysokość środków, jakie mogą być wydatkowane bezpośrednio z budżetu, możliwości finansowe Gminy wskazują, że na realizację przyjętych celów Jednostka zabezpieczy 15% wkładu w stosunku do uzyskanych środków wspólnotowych.

Za wdrażanie Strategii odpowiedzialny będzie Urząd Gminy Dmosin.

1. Zarządzanie

Funkcję Instytucji Zarządzającej i koordynującej realizację Strategii będzie pełnił specjalnie powołany zespół pracowników. Zakres zadań Instytucji Zarządzającej obejmuje m.in.:

- zapewnienia zgodności realizacji Strategii z poszczególnymi dokumentami programowymi wyższego rzędu, w tym w szczególności w zakresie zamówień publicznych, zasad konkurencji, ochrony środowiska, jak też zagwarantowanie przestrzegania zasad zawierania kontraktów publicznych;

- zbieranie danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów w ramach Strategii;
- zapewnienie przygotowania i wdrożenia planu działań w zakresie informacji i promocji Strategii;
- przygotowanie rocznych raportów na temat wdrażania Strategii;
- zbieranie informacji do rocznego raportu o nieprawidłowościach;
- dokonanie oceny po zakończeniu realizacji Strategii.

2. Instytucja wdrażająca Strategię Gminy Dmosin.

Urząd Gminy, jako instytucja wdrażająca Strategię, odpowiedzialna będzie za:

- opracowanie i składanie wniosków o finansowanie zewnętrzne;
- bezpośrednią realizację działań przewidzianych w Strategii w zakresie przygotowania przetargów, gromadzenia dokumentacji bieżącej, nadzoru nad wykonawcą pod kątem terminowości i jakości wywiązania się z zobowiązania;
- zapewnienie informowania o współfinansowaniu przez UE realizowanych projektów.

W przypadku Strategii, kluczową postacią w procesie jej realizacji i monitoringu jest Wójt. Kierując bieżącą działalnością, ma największy wpływ zarówno na sam proces opracowywania Strategii, jej wdrażania, jak również oceny jej realizacji. Do najważniejszych zadań Wójta w zakresie zarządzania i monitoringu należałby bezpośredni nadzór nad wdrażaniem strategii oraz wyznaczenie koordynatora jej realizacji.

Ważną rolę w procesach wdrożeniowych Strategii odgrywać powinien koordynator strategii jako osoba zaangażowana bezpośrednio w realizację zadań wyznaczonych w Dokumencie i dobrze zorientowana w istniejących realiach, mająca jednocześnie bezpośredni wpływ na procesy gospodarcze i społeczne zachodzące w Gminie.

Główne zadania koordynatora polegałyby na:

- bieżącej analizie stanu realizacji Strategii;
- obserwacji uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych wpływających lub mogących wpłynąć na realizację strategii;
- prowadzeniu bazy informacji;
- wypracowaniu kryteriów oceny stanu realizacji Strategii;
- aktywnym poszukiwaniu źródeł finansowania.

Wdrażanie na każdym etapie podlega weryfikacji i aktualizacji. Opierać powinno się ono na odpowiednim rozdziale zadań realizacyjnych w ramach struktury organizacyjnej Urzędu. Pozwala to na koncentrowanie się na konkretnym przedsięwzięciu, a tym samym zwiększa jego efektywność.

10. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej Strategii

10.1. System monitorowania

Monitorowanie jest procesem, który ma na celu analizowanie stanu zawansowania projektu czy strategii i jej zgodności z postawionymi celami. Istotą monitorowania jest wyciąganie wniosków z tego co zostało i nie zostało zrobione. Jest nią także modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby osiągnąć zakładany cel w przyszłości. Istotnym elementem monitorowania jest wypracowanie technik zbierania informacji oraz opracowanie odpowiednich wskaźników, które będą odzwierciedlały efektywność prowadzonych działań.

Monitorowania wdrażania Strategii oraz jej poszczególnych elementów dokonywać będzie Komitet Monitorujący. Aby zachować ciągłość procesu przygotowania Strategii i jej realizacji, w skład Komitetu Monitorującego wchodzić będą członkowie grupy roboczej, zaangażowanej w sporządzanie Strategii. Skład Komitetu Monitorującego przedstawiać się będzie zatem następująco:

- Wójt Gminy Dmosin,
- Skarbnik Gminy,
- Koordynator Zespołu,
- Przewodniczący Rady Gminy.

Zebrania Komitetu Monitorującego odbywać się będą raz na pół roku. Istnieje możliwość częstszych spotkań po uprzednim zawiadomieniu członków Komitetu przez Sekretariat Komitetu. Funkcję Sekretariatu Komitetu Monitorującego pełnić będzie sekretariat Gminy Dmosin. Obowiązkiem Sekretariatu będzie zawiadamianie członków Komitetu o terminach posiedzeń oraz przygotowywanie protokołów z posiedzeń Komitetu Monitorującego, zawierających ustalenia w/w posiedzeń i przesyłanie ich do członków Komitetu. Komitet Monitorujący analizować będzie ilościowe i jakościowe informacje na temat wdrażanych projektów i całej Strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym. Celem takiej analizy jest zapewnienie zgodności realizacji projektów i Strategii z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami. Jeśli w raportach monitoringowych ujawnione zostaną problemy związane z wdrażaniem Strategii, Komitet Monitorujący powinien podjąć działania mające na celu wyeliminowanie pojawiających się trudności wdrożeniowych.

Na koniec każdego podokresu planowania (tzn. styczniu 2022 roku) Komitet Monitorujący sporządzi raport końcowy, obrazujący faktycznie zrealizowane zadania w kontekście założeń Strategii. Wszelkie rozbieżności pomiędzy ustaleniami Strategii, a jego rzeczywistym wykonaniem będą w w/w raporcie szczegółowo wyjaśnione. Raport końcowy będzie dostępny do wglądu w Urzędzie Gminy Dmosin.

10.2. Sposób oceny

W procesie monitorowania Strategii przewidziano następujące fazy:

- Ocenę wstępną

Rozpoczęcie każdego programu i wchodzących w jego skład projektów poprzedzone zostanie ustaleniem wszelkich parametrów ilościowych i jakościowych (wskaźniki określające wyniki realizowanych zadań). Zostaną również wyraźnie określone etapy częściowej realizacji poszczególnych zadań (termin rozpoczęcia i zakończenia). Przyjęte raz parametry powinny być stosowane przez cały czas realizacji programów i projektów.

- Monitoring sterujący

Dotyczy całego okresu wdrażania projektu. Zadaniem prowadzonego monitorowania będzie wykrycie wszelkich odchyleń, jakie mają miejsce w trakcie realizacji projektu.

- Kontrolę końcową - ewaluację efektów.

Ewaluacja zaczyna się w już procesie planowania/programowania. Można powiedzieć, że planowanie ukierunkowuje ewaluację i ewaluacja ukierunkowuje planowanie przyszłych działań. Jest to bardzo ważna funkcja ewaluacji, gdyż pozwala na zbadanie wewnętrznej logiki programu/projektu. Logika programu/projektu opisuje relacje pomiędzy wszystkimi jego elementami: potrzebami, strategią, celami, nakładami, działaniami, produktami, rezultatami i wpływem. Ewaluacja, badając wewnętrzną spójność programu/projektu, weryfikuje w jaki sposób nakłady programu przekształcane są w produkty, jak produkty prowadzą do uzyskania rezultatów i oddziaływania, a więc i zaspokojenia potrzeb grup docelowych.

Ogólnym celem ewaluacji jest podwyższanie stopnia adekwatności, efektywności i znaczenia rezultatów wynikających z programów finansowanych przez Unię Europejską. Głównym zadaniem jest, zatem dążenie do stałego ulepszania skuteczności i efektywności interwencji publicznej, rozumiane nie tylko jako pozytywne efekty społeczne lub gospodarcze związane bezpośrednio z programem, lecz także jako zwiększenie przejrzystości i promowania działań podejmowanych przez władze publiczne.

- Główne zastosowania ewaluacji:

- identyfikacja słabych i mocnych stron;
- oszacowanie możliwości i ograniczeń;
- usprawnienie zarządzania;

- wskazanie kierunków rozwoju i priorytetów działalności sektora publicznego;
- poprawianie błędów dla celów odpowiedzialności;
- wsparcie alokacji zasobów finansowych;
- ulepszenie procesu decyzyjnego.

W szczególności zadaniem ewaluacji jest dostarczenie odpowiednim odbiorcom dokładnych ocen stanu wdrożenia programów w zakresie:

- działania programów;
- wydajności i trwałości w stosunku do założonych celów;
- wpływu na problemy, do których odnoszą się programy;
- wyciągniętych wniosków w celu poprawy wdrożenia programów i projektowania nowych programów;
- identyfikacji dobrych praktyk o potencjalnym szerszym zastosowaniu.

Jednym z celów ewaluacji jest również zapewnienie przejrzystości wykorzystania środków publicznych poprzez przekazywanie i upowszechnianie informacji o powodzeniu lub niepowodzeniu przedsięwzięć finansowanych z programów pomocowych. Ewaluacja ma również wymiar edukacyjny. Uczy bowiem rejestrować i stymulować zmiany, analizować i rozumieć złożoność zjawisk.

Ocena końcowa powinna określić na ile zakładane w Strategii cele zostały osiągnięte oraz ustalić przyczyny wszelkich odchyleń w realizacji. Ewaluacja posłuży za podstawę sprawdzenia czy planowane efekty są zgodne z przyjętymi celami i ich miarami. W trakcie ewaluacji zostanie również dokonana analiza podejmowanych działań korygujących. Wnioski z ewaluacji zostaną wykorzystane w trakcie realizacji kolejnych, podobnych projektów w przyszłości.

10.3. Sposób inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi

▪ Uwarunkowania współpracy

Fundamentem ideowym wyznaczającym podstawy współpracy państwa, w tym samorządów terytorialnych i organizacji pozarządowych jest zasada subsydiarności, zapisana w preambule Konstytucji RP. Zakłada ona, że państwo bierze na siebie tylko te zadania, których nie są w stanie rozwiązać obywatele i ich wspólnoty. Praktyczną konsekwencją przyjęcia tej zasady jest decentralizacja państwa i przekazywanie władzy lokalnej wspólnotom samorządowym. Bardzo ważnym krokiem na tej drodze jest przeniesienie znacznej części kompetencji rządu centralnego samorządom: powiatom i województwom. Obok tego procesu powinien się dokonywać proces przekazywania części kompetencji państwa obywatelom dobrowolnie zrzeszającym się dla rozwiązywania zadań społecznych. Przemawiają za tym nie tylko względy ideowe, ale i praktyczne. Nie chodzi tylko o to, że obywatele mają prawo sami definiować swoje problemy i liczyć na pomoc państwa w ich rozwiązywaniu, ale także o to, iż w wielu dziedzinach organizacje te szybciej i taniej potrafią rozwiązać problemy niż administracja rządowa i samorządowa.

Podstawowym faktem, który winni uświadamiać sobie wszyscy samorządowcy i pozarządowcy jest to, że podmiotem ich działania są ludzie. Zarówno samorząd lokalny, jak i organizacje pozarządowe, choć w oparciu o różne podstawy (samorząd z mocy prawa, organizacje dobrowolnie) są reprezentantami społeczności. Obie te instytucje, znów w różny sposób i na różnych zasadach, dążą do wspólnego celu. Jest nim zaspokajanie potrzeb społecznych, służenie ludziom, którzy wybrali swoich przedstawicieli do tych instytucji. Zrozumienie tego, skądinąd oczywistego faktu, nie jest wcale powszechne, a jest to przecież fundament współdziałania, w ramach wspólnej misji, jaką jest dobro społeczności lokalnej. Organizacje pozarządowe z reguły są znacznie bliżej ludzi, wyrastają w odpowiedzi na ich konkretne potrzeby. Administracja natomiast często (na całym świecie zresztą) zapomina o swojej misji, o tym, komu służy. Świadomość misji, nadanie podmiotowości ludziom uruchamia proces uwłaszczenia obywateli, przywrócenia im podmiotowości poprzez tworzenie możliwości wpływania na własne sprawy. Jednym z nurtów takiego procesu uwłaszczenia obywateli jest budowanie współpracy władz lokalnych z organizacjami pozarządowymi, które pełnią funkcję uspołeczniania życia zbiorowego.

Organizacje, o czym była już mowa, powstają tam, gdzie pojawiają się niezaspokojone potrzeby. Najczęściej są odpowiedzią na problemy dnia codziennego, gdyż te właśnie są najbardziej istotne. Część organizacji w sposób świadomy pozostaje na tym poziomie działania. To jest ich misja, tak określiły swoją rolę i miejsce: pomagać wtedy, gdy pojawia się problem. Najczęściej zresztą

uzupełniają w ten sposób działania samorządu i państwa. Jednak inne organizacje starają się poszukiwać przyczyn problemów, a nie tylko łagodzić ich skutki. To jest skuteczna metoda rozwiązywania problemów, ale trudna, bo wymagająca umiejętności i wytrwałości w docieraniu do rzeczywistych źródeł problemów, spojrzenia ponad codziennością. Wiele organizacji, które w tym właśnie upatrują swoją rolę, stara się docierać do źródeł problemów i rozwiązywać je, i to zarówno w skali lokalnej, jak i ogólnopolskiej.

Nie jest to również łatwe dla samorządowców, którzy bardzo często przygniecieni są problemami dnia codziennego: dziurawymi jezdniami, czy brakiem pieniędzy na wypłatę zasiłków z pomocy społecznej. Ale także wśród nich istnieje wiele przykładów starań o patrzenie na problemy w dłuższym horyzoncie czasowym i określanie celów, które odnoszą się do źródeł problemów, a nie tylko do ich skutków - w myśl twierdzenia, że lepiej zapobiegać niż leczyć. Przykładem takiego podejścia do określania celów działania są Strategie w wielu gminach w Polsce.

Świadomość tego, że w działaniu najważniejsze są rezultaty wiąże się ściśle ze świadomością misji, celów. Myślenie w kontekście rezultatów podejmowanych działań wymaga planowania i to w dłuższym horyzoncie czasowym. Finansować należy nie działania, ale ich rezultaty. Dobrze znane są sytuacje, w których pewne rezultaty można osiągnąć bardzo prostymi, tanimi sposobami. Nie da się ich jednak zastosować, trzeba wybrać sposób droższy i niekoniecznie gwarantujący osiągnięcie zakładanych rezultatów, tylko dlatego, że tak mówią przepisy. To bardzo często problem administracji, którego rozwiązaniem mogą być organizacje pozarządowe, elastyczne i - między innymi dzięki temu - skuteczne w działaniu.

Władza samorządowa z mocy prawa jest gospodarzem w swojej gminie. Dobry gospodarz to nie zawsze ten, który sam wszystko potrafi zrobić najlepiej, ale przede wszystkim ten, który potrafi dobrze kierować innymi. Władze samorządowe powinny przede wszystkim tworzyć warunki do współpracy, z wszystkimi tymi, którzy działają dla dobra społeczności lokalnej, w tym z organizacjami pozarządowymi.

Organizacje potrafią osiągać założone rezultaty taniej i skuteczniej niż na przykład jednostki budżetowe, obciążone administracją i skrzepowane przepisami. Jest to również, a może nawet przede wszystkim, ważne z jednego jeszcze powodu. Ludzie wtedy są szczęśliwi, gdy czują w pełni, że ich potrzeby są zaspokajane, gdy się ich nie wyręcza, ale daje się możliwość decydowania o zaspokajaniu własnych potrzeb. Jedną z form takiego uczestnictwa jest właśnie współpraca z organizacjami pozarządowymi, które reprezentują interesy obywateli.

Innym elementem świadomości współpracy jest uświadomienie sobie ról jakie pełnią obaj partnerzy. Oczywiście jest, że podstawą dla określania tych ról jest stan obecny, co nie oznacza, że nie można dążyć - w ramach obowiązujących reguł - do jego zmiany. Władze lokalne, w ramach bycia gospodarzem w swojej gminie, zobowiązane są do świadczenia określonego zakresu usług o określonych standardach. W przeciwieństwie do nich, organizacje tworzone są dobrowolnie, same określają to co robią. W określeniu ról pomaga zidentyfikowanie i przekonanie się nawzajem o swoich atutach. Samorząd, na przykład ma możliwość kreowania warunków i regulacji dotyczących różnych

sfer życia publicznego, posiada zasoby i środki na prowadzenie działań na rzecz mieszkańców, ma dostęp do różnych źródeł informacji. Organizacje natomiast są elastyczne, nie są bowiem skrupowane tyłoma przepisami co samorząd, mogą być zatem znacznie bardziej innowacyjne, mają lepsze rozpoznanie potrzeb społecznych, mogą efektywniej świadczyć usługi na rzecz mieszkańców. Dobre poznanie siebie nawzajem, określenie własnych atutów i słabości pozwala precyzyjnie określić role obu partnerów. Różnice w ich możliwościach działania i w tym czym dysponują stanowią siłę współpracy, w której obaj partnerzy mogą uzupełniać się, pomnażając efekty współdziałania.

▪ Organizacje pozarządowe jako partner samorządu terytorialnego

Organizacje są reprezentantem społeczności lokalnej, wyrazicielem potrzeb, dążeń i oczekiwań tej społeczności (lub jej grup). To powoduje, że dla samorządu organizacje stanowią znakomity "pas transmisyjny", którym przepływają informacje zarówno od ludzi do samorządu, jak i od samorządu do społeczeństwa. Organizacje jako reprezentant społeczności powinny mieć zatem możliwość wypowiedzania się w sprawach ważnych dla społeczności i współuczestniczyć w podejmowaniu istotnych dla mieszkańców decyzji. Główne formy współpracy to: stała współpraca informacyjna, konsultacje, współdział w podejmowaniu decyzji przez władze samorządowe. Organizacje świadczą również, o czym była już mowa, pomoc bezpośrednią na rzecz mieszkańców społeczności lokalnej. Dysponują w tym zakresie potencjałem, wiedzą i doświadczeniami. Mogą być zatem znakomitym wykonawcą zadań publicznych, których zakres i sposób realizacji określa samorząd.

Główna forma współpracy: kontraktowanie usług organizacjom przez samorząd. Organizacje obok wykonywania zleczanych przez samorząd zadań publicznych, proponują zupełnie niekonwencjonalne, nowatorskie sposoby rozwiązywania problemów. Pełnią funkcję innowacyjną i w tym zakresie samorząd również powinien współpracować z nimi, przede wszystkim inspirując działania innowacyjne i wspierając ich realizację.

Główne formy współpracy to: programy dotacji i inne formy wspierania organizacji.

Organizacje pozarządowe spośród innych partnerów samorządu terytorialnego wyróżniają następujące cechy:

- łączenie funkcji usługowej i reprezentacji;
- bardzo dobre rozpoznanie potrzeb, dążeń i oczekiwań społecznych;
- elastyczność podejmowanych działań, łatwość w dostosowaniu ich do potrzeb i preferencji klientów/adresatów działań organizacji;
- potencjał, przede wszystkim ludzki;
- aktywizowanie i organizowanie wokół działań organizacji społeczności lokalnej;
- możliwość pozyskiwania środków na realizację działań niedostępnych lub trudno dostępnych dla samorządu i innych partnerów;
- elastyczność w kalkulowaniu kosztów realizacji działań.

Programy współpracy najczęściej przewidują następujące formy współpracy pomiędzy samorządem i organizacjami pozarządowymi:

- konsultowanie decyzji podejmowanych przez władze samorządowe z organizacjami pozarządowymi, najlepiej w ustalonym wspólnie trybie i formie;
- zaproszenie organizacji pozarządowych do współtworzenia strategii rozwoju lokalnego, szczególnego znaczenia nabiera w tworzeniu regionalnych planów rozwoju nowych województw samorządowych;
- określenie zasad i procedur ubiegania się przez organizacje pozarządowe o dotacje z budżetu samorządowego na realizację innowacyjnych projektów służących mieszkańcom danej społeczności lokalnej;
- uwzględnianie organizacji pozarządowych w przetargach na wykonywanie zadań publicznych;
- stanowienie prawa lokalnego (uchwały Rad Samorządów), które w sposób kompleksowy określają cele, zasady, mechanizmy i formy współpracy samorządu i organizacji pozarządowych.

Różne formy wspierania działań organizacji, na przykład:

- możliwość korzystania z infrastruktury posiadanej przez samorząd; organizacje bezpłatnie lub na zasadach preferencyjnych mogą korzystać z lokali, sal na szkolenia i konferencje, środków transportu;
- możliwość korzystania z informacji posiadanych przez samorząd;
- możliwość korzystania z wiedzy i doświadczeń ekspertów samorządowych;
- możliwość korzystania z kanałów promocyjnych gminy;
- możliwość korzystania z kontaktów zagranicznych gminy;
- możliwość udzielania przez gminę rekomendacji dla organizacji pozarządowych;
- możliwość korzystania ze szkoleń i to zarówno w zakresie merytorycznych zagadnień, jak i w zakresie rozwoju organizacyjnego, jak też dotyczących funkcjonowania władz samorządowych, urzędu gminy, etc³⁷.

³⁷ Wykorzystano: Tomasz Schimanek, „Organizacje pozarządowe w Polsce”

10.4. Działania informacyjne i promocja Strategii

Gmina Dmosin będzie upowszechniać informacje o projektach i jego efektach przede wszystkim na obszarze jego realizacji oraz na ogólnodostępnej stronie internetowej. Informacje o projektach i Strategii będą również upowszechniane na terenie Polski. Celem takiego działania jest szeroka promocja projektów oraz zachęcenie do współpracy na terenie Polski i Europy.

Działania promocyjne będą zgodne z wymogami Rozporządzenia w sprawie środków informacyjnych i promocyjnych stosowanych przez Państwa Członkowskie odnośnie pomocy z funduszy strukturalnych.

Zapewnienie informacji zwrotnej jest jednym z kluczowych elementów umożliwiających efektywne wdrażanie Strategii oraz ocenę działań promocyjnych. Również systematyczne zbieranie danych i gromadzenie ich w istniejących bazach danych jest elementem ułatwiającym późniejsze prace i działania promocyjne. Celem ewaluacji działań promocyjnych jest odpowiedź na pytanie, czy wszyscy mieszkańcy regionu mają wystarczającą wiedzę o działaniach realizowanych przez Urząd Gminy? W przypadku problemów z promocją, działania powinny być korygowane w miarę zapisów projektu. Innym celem jest zapewnienie efektywnej promocji przy jednoczesnym obniżeniu jej kosztów.

W prasie lokalnej i regionalnej oraz w Internecie podawane będą systematycznie informacje na temat zaangażowania finansowego UE w realizację projektów oraz stanie zaawansowania realizacji zadań i ich efektów w ramach Strategii.